

ILISIMATUSARFIK,
GRØNLANDS UNIVERSITET

INSTITUT FOR KULTUR, SPROG OG HISTORIE

SPECIALEAFHANDLING:

Den koloniserede kvindekrop?

En undersøgelse af hvordan offentliggørelsen af DR's podcast
"Spiralkampagnen" har haft betydning for de berørte kvinder og
hvorvidt spiralsagen var et kolonialistisk træk.

Foto: Leiff Josefsen.

Af Aviaq Brummerstedt
Specialeafhandling (30 ECTS-point)
Ilisimatusarfik, Grønlands Universitet
Afdeling for Kultur- og Samfundshistorie

Vejleder: Mari Kleist
Dato for aflevering: 15.01.2024
Antal sider inkl. forside: 88
Antal tegn (med mellemrum): 177.768

Tilkendegivelse – Qujanaq

Først og fremmest vil jeg sige mange tak til mine interviewpersoner, som har gjort det muligt for at færdiggøre dette speciale.

Arbejdet med dette speciale har givet mig både empati og medfølelse for de berørte kvinder, der har været udsat for spiralkampagnen. Jeg, undervejs erfaret og følt, hvilken stor sorg og smerte de berørte kvinder måtte gå igennem - og den dag i dag, stadig oplever.

Den behandling de berørte kvinder har været udsat for, har ingen fortjent at opleve.

Vi, Inuit i Grønland, er blevet belært af vores forfædres historie om vigtigheden af at reproducere sig, for at overleve. Værdien i familie og børn, fylder fortsat i de grønlandske hjemme. Familielivet og børn er et samlingssted. Børn, børnebørn og oldebørn er i centrum hos mange grønlandske familier.

Dét vil mange af de berørte kvinder aldrig komme til at opleve.

Derfor er de berørte kvinders sorg, smerte og tab svært at erstatte, men dette er ikke ensbetydende med, at man ikke kan gøre noget ved det.

Abstract

In the 1950's and 1960's, Greenland experienced a rapid population growth. By request of the Danish state, with the aim of reducing the birth rate, "The IUD campaign" was launched in Greenland. The IUD-case has conveniently been "forgotten" until it was publicly uncovered, first in 2019 in a newspaper article, and then through a podcast in 2022 with the title "Spiralkampagnen" ("The IUD campaign"). The podcast focuses on the use of imposed IUDs on Greenlandic women and girls.

The main purpose of this thesis is therefore, to analyze the impact and significance of the publication of the podcast "Spiralkampagnen" towards the women concerned and to determine whether the IUD-case constitutes a colonialist trait. I have chosen to analyze the significance of the publication by conducting qualitative interviews with some of the women concerned, and with scholars regarding the IUD-case. To analyze and determine if IUD-case constitutes a colonial trait, the thesis' theoretical framework is rooted in prominent theories of colonialism and postcolonialism.

Key Words: Greenland, Denmark, Colonialism, Postcolonialism, Women, IUD-case, Imposed birth control.

Resumé

I 1950-60'erne oplevede Grønland en hastig befolkningstilvækst. På initiativ af den danske stat, med det formål at reducere fødselstallet, påbegyndtes "Spiralkampagnen" i Grønland. Spiralsagen har været i "glemmebogen" indtil den blev offentligt afdækket, først i 2019 i en avisartikel, og i 2022 gennem en podcast med titlen "Spiralkampagnen". En podcast, der fokuserer på tvungne spiralopsætninger hos grønlandske kvinder og piger.

Hovedformålet med dette speciale er derfor, at undersøge hvilken betydning offentliggørelsen af podcasten "Spiralkampagnen" har haft for de berørte kvinder og hvorvidt spiralsagen udgør et kolonialistisk træk. Jeg har valgt at undersøge offentliggørelsens betydning, ved at foretage kvalitative interviews med nogle af de berørte kvinder og fagfolk med viden omkring spiralsagen.

For at undersøge hvorvidt spiralsagen er et kolonialistisk træk, er specialets teoretiske udgangspunkt forankret i fremtrædende teorier om kolonialisme og postkolonialisme.

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	7
1.1	Indledning	7
1.2	Baggrund for emnevalg: Podcasten ”Spiralkampagnen”	8
1.3	Problemstilling	13
1.4	Problemformulering	15
1.5	Afgrænsning af undersøgelsens fokus og interviewpersoner	15
1.6	Specialets opbygning	16
1.7	Beskrivelse af udvalgte artikler om spiralsagen	17
1.8	Gennemgang af udvalgte begivenheder og politiske tiltag i forbindelse med spiralsagen	18
1.9	Opsamling	26
2	Metodebeskrivelse	28
2.1	Metodisk tilgang og introduktion til opgavens empiri	28
2.2	Semistrukturerede interviews	28
2.3	Etiske overvejelser i forbindelse med interviews	33
2.4	Adgang, egen rolle og sprog	34
2.5	Fænomenologisk tilgang til interviews	35
2.6	Interviewpersoner: Informanter og fagpersoner	35
2.7	Forskningsoversigt	40
2.8	Opsamling	40
3	Teori	41
3.1	Afklaring af begreber	41
3.1.1	Kolonialisme og postkolonialisme	41
3.1.2	Eurocentrisme, andetgørelse, diskrimination, racisme og intersektionalitet	42
3.1.3	Underbelyst	43

3.2	Redegørelse af teorier om kolonialisme og postkolonialisme	44
3.2.1	Frantz Fanon: Kolonialisme som dehumaniserende og destruktiv natur	44
3.2.2	Gayatri C. Spivak: Kvinder i dobbelt forstummet position	47
3.2.3	E. J. R. David: Internaliseret undertrykkelse	49
3.3	Opsamling	52
4	Analyse.....	53
4.1	Hvordan har offentliggørelsen af podcasten ”Spiralkampagnen” haft betydning?..	53
4.2	Hvad var informanternes motivation til at åbne sig op?	57
4.3	Hvorfor har de berørte kvinder været tavse omkring oplevelsen med spiralen?	58
4.4	Hvorfor er spiralkampagnen ikke belyst i større grad?.....	62
4.5	Hvordan har de ufrivillige spiralopsætninger påvirket informanterne?.....	63
4.6	Opsamling	66
5	Perspektivering: Tvangssterilisering i Canada.....	68
6	Diskussion: Koloniseret kvindekrop?	72
	Konklusion.....	79
	Litteraturliste	84

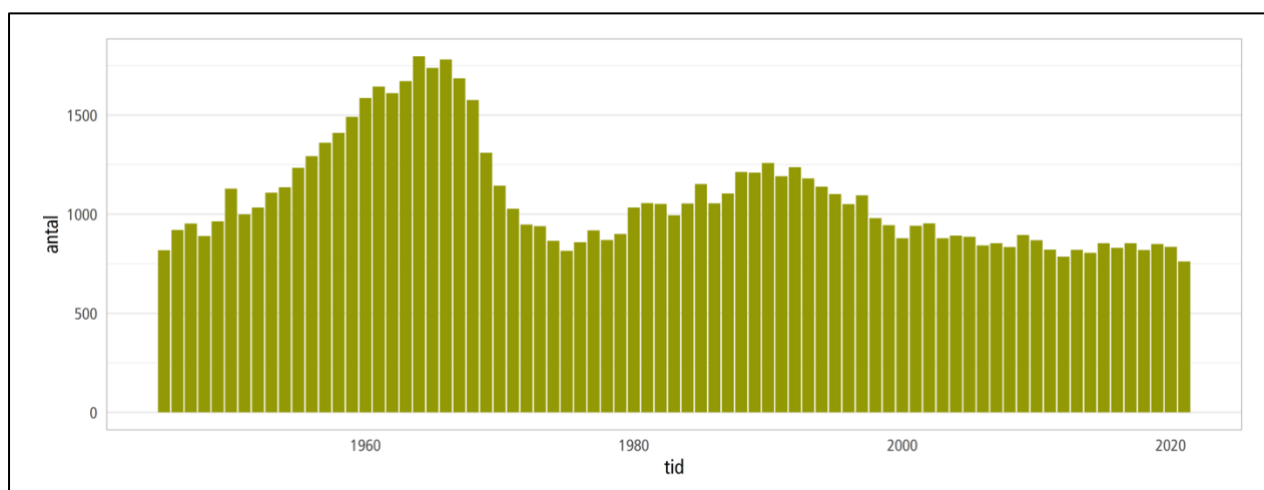
1 Introduktion

1.1 Indledning

I midten af 1960'erne påbegyndtes en kampagne i Grønland, der omhandlede opsætning af spiraler hos grønlandske kvinder og i nogle tilfælde hos unge piger. Kampagnen omtales som "Spiralkampagnen". Spiralkampagnen har været "glemt" i flere årtier, indtil der i 2019 udkom en artikel om to grønlandske kvinder der var udsat for spiralkampagnen.

Spiralsagen er et oplagt specialeemne, da det er højaktuelt og strækker sig tilbage til 1960-70'erne med direkte relevans for dagens Grønland. Emnet berører på flere måder studiet af Kultur- og Samfundshistorie, da spiralsagen har haft store konsekvenser for det grønlandske samfund helt frem til nutiden, og vedrører forholdet mellem Grønland og Danmark samt den kolonihistorie de to lande er en del af. En af de konkrete konsekvenser er det markante fald i fødselsraten i Grønland, som følge af spiralkampagnen (Klint og Petersen 2022 [Bjerregaard]).

Ifølge DR's podcast "Spiralkampagnen" foregik spiralkampagnen i omkring et årti fra 1960'erne til 1970'erne (Klint og Petersen 2022). Statistikken for fødsler i Grønland fra 1945 til 2022, viser det bemærkelsesværdige drop i antal fødsler fra omkring midten af 1970'erne (GS 2022).

Grønlands statistik: Fødsler i Grønland 1945-2022.

Der har ikke været et offentligt kendskab til spiralsagen, indtil den første gang blev omtalt i en artikel i foråret 2019 (NN (u.f.) 2019)¹. Denne artikel er beskrevet yderligere på

¹ Link: <https://sermitsiaq.ag/node/213039>

side 17. Tre år efter, i 2022 udkom DR's podcast "Spiralkampagnen", som for alvor satte gang i spiralsagen. Podcasten har været baggrunden for dette emnevalg, som jeg vil beskrive i det følgende afsnit.

1.2 Baggrund for emnevalg: Podcasten "Spiralkampagnen"

DR's podcast "Spiralkampagnen" udkom i maj 2022 (Klint & Petersen 2022). Podcasten handler om spiralopsætning hos de grønlandske kvinder i perioden 1966-1975. I podcasten har de to danske journalister, Celine Klint og Anne Pilegaard Petersen, samtaler med forskellige relevante personer. I samtalen indgår de grønlandske kvinder, som beretter om deres oplevelser, og de danske læger, som opsatte spiraler på pigerne og kvinderne, samt fagpersoner som historikere og andre fagpersoner med relevant forskning og viden om emnet – eller om historien mellem Grønland og Danmark. Ifølge podcasten fik mange af de grønlandske kvinder opsat spiral uden deres egen eller forældres samtykke. Spiralerne har medført forskellige konsekvenser som underlivssmerte, betændelse, og i værste, og i mange tilfælde sterilisation for kvinderne. De grønlandske kvinder der medvirker i podcasten, var fra forskellige byer i Grønland; Qeqertarsuaq, Qasigiannguut, Qaqortoq og Maniitsoq. Dette viser hvor udbredt spiralkampagnen har været. En fællesnævner for kvinderne er, at de fik spiral i forbindelse med en skoleundersøgelse i aldrene 13-15-år. Alle kvinder der medvirker i podcasten fortalte, at spiralopsætningen føltes som en beordring og uden valgmulighed (ibid.). De grønlandske kvinder der medvirker i podcasten beretter, at de ikke var informerede eller blev spurgt inden de fik opsat spiral og dermed hverken kunne give samtykke eller modsætte sig, ligesom de ikke mener, at deres forældre gav samtykke, og heller ikke var informeret angående spiralopsætningen. Journalisterne, Klint og Petersen, undersøger derfor hvorvidt lægernes praksis med spiralopsætning i Grønland var i overensstemmelse med den gældende lovgivning. I Rigsarkivet fandt de en række dokumenter der omhandlede lovgivningen og lægernes arbejdsmetoder. I et dokument fra 1969 fremgår det, at der ikke var den nødvendige lovhjemmel til, at læger i Grønland måtte vejlede kvinder under 18 år om prævention, og dermed ikke uden forældrenes samtykke. I samme år igangsattes der derfor, et arbejde for at muliggøre en lovændring med det formål, at lægerne lovligt kunne vejlede piger under 18 år om prævention, uden forældrenes samtykke. Denne lovændring blev efter 2 år til virkelighed, hvorefter lægerne, efter den nye lovgivning, måtte vejlede piger under 15 år om prævention, uden forældrenes samtykke, såfremt pigerne havde født eller aborteret. Trods lovændringen

skete det alligevel, at piger under 15 år der ikke var seksuelt aktive, og derfor hverken havde født eller aborteret, fik opsat spiral (ibid.).

Ordet ”vejledning” anvendes konsekvent. Hvilket rejser spørgsmålet om, hvorvidt dette skal forstås som dét, at oplyse om prævention, eller om dette også hjemlede udlevering af præparater og fysiske indgreb såsom opsætning af spiral. Derfor kontaktede journalisterne en ekspert i Grønlandsk retskultur, Hanne Petersen, for at diskutere hvilken betydning ”vejledning” på daværende tidspunkt og kontekst skulle tillægges. Eksperten mente, at daværende lovgivning på mange måder afspejlede tidens syn på de oprindelige folk. Lovgivning og praksis var oftest ikke tilpasset til de oprindelige folk, men var i stedet et udtryk for hvordan kolonimagten ønskede at indrette samfundet efter bedste overbevisning. Eksperten Hanne, mente at tiden under spiralkampagnens udfoldelse forsat var præget af koloniale handlemonstre og paternalistisk tankegang, hvorfor forståelse og forvaltningen af ordet ”vejledning” også skal betragtes i lyset af dette (Klint og Petersen 2022 [Petersen, Hanne]).

Spiralen gav ikke kun konsekvenser for de enkelte piger og kvinder, men også for hele Grønland. Der i den pågældende periode oplevede en markant faldende national fødselsrate (Grønlands statistik: Fødsler i Grønland 1945-2022, side 7) som følge af spiralopsætningen. Det siger Peter Bjerregaard, professor ved folkesundhed i Grønland, der medvirker i de første afsnit i podcasten (Klint og Petersen 2022 [Bjerregaard]). Bjerregaard fortæller, at spiralen gemmer på en lang større historie. I forbindelse med forskning, havde Bjerregaard stødt på bemærkelsesværdige tal, som var blevet indsamlet af lægerne i Grønland i 1960-70’erne. Tallene i 1960’erne viste fødselstallet hos kvinderne i Grønland lå meget højt, hvor i begyndelsen af 1970’erne var faldet til det halve (ibid. [Bjerregaard]). Dette er ikke forbavsende, da journalisterne bag podcasten fandt ud af, at halvdelen af de fødedygtige kvinder i Grønland havde fået spiral. Altså 4500 kvinder ud af 9000 kvinder og piger under 18 år (Klint og Petersen 2022).

Journalisterne prøvede at få svar på, hvorfor så mange kvinder fik sat spiraler op, og hvorfor det skete uden deres samtykke, samt hvad den såkaldte ”spiralkampagne” gik ud på og hvem der var bag kampagnen. For at få svar på spørgsmålene, lavede journalisterne ”graverjournalistik”, hvor de i danske arkiver undersøgte dokumenter vedrørende spiralkampagnen. I arkiverne fandt journalisterne en række dokumenter omkring ”Familieplanlægning”.

I 1950’erne var der globale bekymringer og diskussion om den daværende befolkningstilvækst som følge af bedre levestandard hos befolkningen. De globale

bekymringer om befolkningstilvæksten ledte til ideen om befolkningskontrol (ibid.). I 1956 blev "Foreningen for Familieplanlægning" stiftet i Danmark (i dag "Sex og Samfund"). Foreningens hovedformål var, at fremme budskabet om kvinders ret til selvbestemmelse, om ansvarligt forældreskab og om at sprede kendskabet til præventionsmidler. Hovedprincippet var derfor, at børn skal være ønskebørn (ibid.). Foreningen havde også et fokus på økonomien hos den enkelte familie, som i et større perspektiv var afgørende for samfundsøkonomien, da "for mange" børn i de enkelte hjemme betød, store omkostninger for staten. Familieplanlægning i sin konkrete betydning var derfor også et politisk værktøj med henblik på en befolkningskontrol (ibid.).

Som det fremgår af statistikken for fødsler i Grønland i 1950'erne som vises på side 7, var den hurtige befolkningstilvækst også gældende i Grønland. Og derfor var også et incitament for familieplanlægning i Grønland. Blandt dokumenterne i arkiverne fandt journalisterne en rapport udarbejdet af embedsfolk i Grønlandsministeriet efter ønske fra Grønlandsrådet, om 500 børn født udenfor ægteskabet, hvor 1/3 del af kvinderne var under 20 år. Rapportens hovedhensigt var at fremkomme med en løsning til at begrænse de mange fødsler udenfor ægteskabet (ibid.). Rapporten adresserer spørgsmål om, hvordan familieplanlægningen skulle implementeres, herunder valget af præventionsmidler. Der var beskrevet hvilke præventionsmidler ville være mest passende til grønlandske kvinder. I 1960'erne var p-piller populære i Danmark. Men til dette mente de danske læger, at p-piller var et usikkert valg, med den argumentation om, at de grønlandske kvinder ikke ville kunne administrere selv at skulle tage en pille dagligt. Denne rapport motiverede derfor, starten på den såkaldte "Spiralkampagne" (ibid.).

Men hvordan kom spiralsagen op til overfladen efter flere årtiers tavshed om overgrebet på de grønlandske piger og kvinder? I sommeren 2021, udkom det nye nummer af bladet "Arnanut" (den grønlandske version af det danske kvindeblad "Femina"), med overskriften "Staten tog min mødom" (Krebs 2021)². I artiklen fortæller to grønlandske kvinder, at de som 15-årige havde ufrivilligt fået opsat spiral i forbindelse med en skolelægeundersøgelse. Journalisterne Klint og Pilegaard Petersen, havde stødt på artiklen, og mente at artiklen gav mere spørgsmål end svar. Spørgsmål som hvorfor pigerne fik opsat en spiral uden samtykke og om hvad "spiralkampagnen" gik ud på og hvem der stod bag kampagnen, var begyndelsen på undersøgelsen og startskuddet på podcasten "Spiralkampagnen" (Klint og Petersen). I

² Link: <https://sermitsiaq.ag/node/230318>

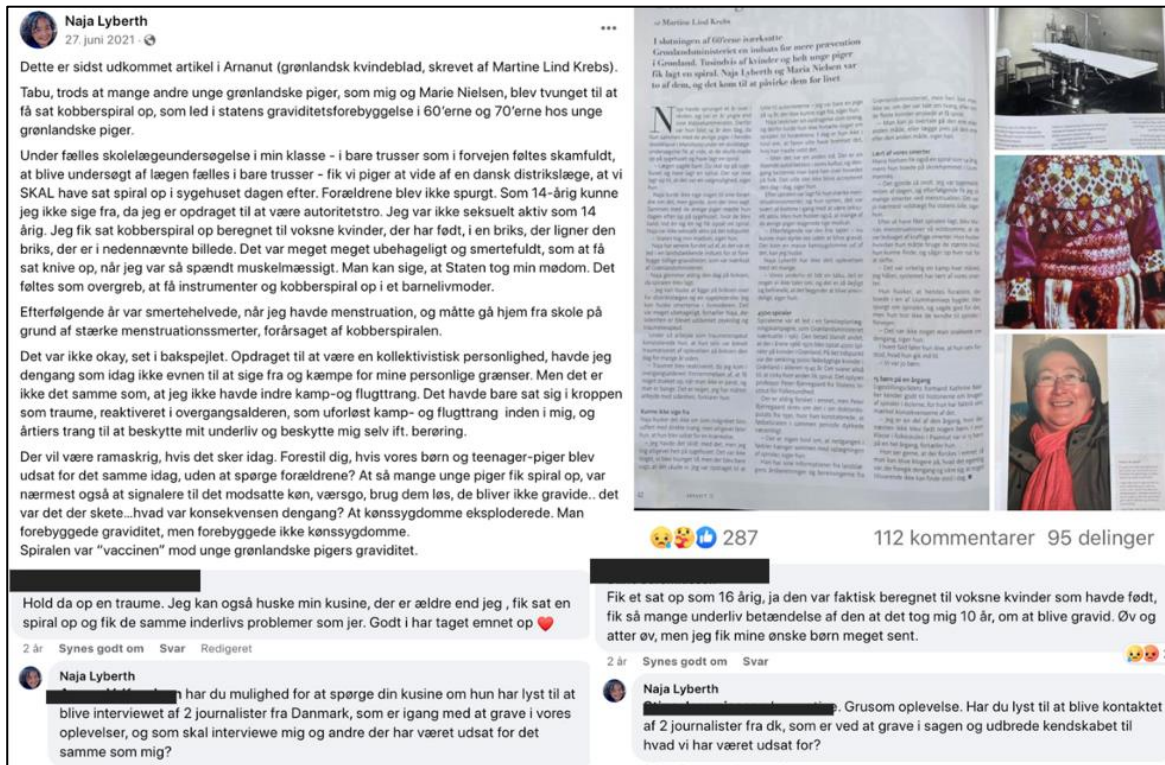
forbindelse med podcasten, havde journalisterne, taget kontakt til en af de kvinder der medvirker i artiklen, Naja Lyberth, som herefter igennem, fandt frem til de kvinder der efterfølgende medvirkede i podcasten. Dette fortalte min ene informant i forbindelse med interviewet til dette speciale:

”Kristine: [...] det startede med, at jeg blev kontaktet af Naja Lyberth på Facebook, hvor hun spurgte mig om jeg kunne være interesseret i at komme i kontakt med de danske journalister [...].”

(Oversat transskription af interview med informant (2): Kristine 15-09-2023)

Naja Lyberth: Forkvinden for spiralsagen

Det indhold som deles på et socialt medie som Facebook, gengiver ikke nødvendigvis en korrekt version af den faktiske virkelighed. Det er derfor aldrig sikkert, at dét der bliver delt på sociale medier rent faktisk er sket i virkeligheden. I den digitale verden kan mennesker, i større eller mindre grad være bedragere, for eksempel kan man overdrive ens gode stunder og kun vise de billeder der fremstiller én i det bedste lys. Men sociale medier er modsat også et sted, hvor folk i en udpræget grad har mulighed for at berette om sandheden. Det er for eksempel det, Naja Lyberth har gjort. Naja Lyberth er i dag kendt som forkvinden for spiralsagen. Naja Lyberth fik selv opsat spiral som barn, uden samtykke fra hende selv og hendes forældre. Igennem sociale medier har Naja Lyberth fundet frem til en række andre kvinder der også har oplevet det samme overgreb hun har været udsat for som barn. Man kan sige, at med Naja Lyberths offentlige opslag på socialmediet Facebook og hendes medvirken i en artikel om overgrebet (NN (u.f.) 2019, Krebs 2021), kom sandheden frem om den såkaldte ”Spiralkampagne”, hvor tusindvis af grønlandske piger og kvinder fik opsat en spiral, mange uden samtykke. Naja skrev om spiraloplevelsen i hendes opslag, og kritiserede den behandling hun fik som kun 14-årig pige, hvor hun var tvunget til at få opsat spiral og kunne ikke sige fra. Efterfølgende havde spiralen givet hende så store smerter, at hun beskrev det som ”smertehelvede”. Najas profil opslag på Facebook, som blev delt offentligt med datoen 27. juni 2021, nåede mange grønlandske kvinder, som viste sig at have været udsat for samme overgreb. I kommentarsporet i Najas opslag kan man se andre kvinder beskrive deres oplevelser, hvor mange af historierne minder om hinanden:

Skærbillede: Således så skærbilledet af Naja Lyberths offentlige opslag på Socialmediet Facebook.

Sandheden om spiralsagen gav kraftige reaktioner blandt politikerne i Grønland (Veirum 2022b)³, da kun få i forvejen kendte til sagen og endnu færre til omfanget af piger og kvinder som var blevet udsat for den ufrivillige spiralopsætning. Denne opsigt nåede også et internationalt plan, da Naja Lyberth kom på BBC's top-100 listen over verdens mest inspirerende kvinder i året 2022 (NN (u.f.) 2022d)⁴. Kvinderne på listen var karakteriseret som kvinder, der har inspireret og har haft indflydelse på f.eks. samfund, politik, kultur og videnskab. Blandt kvinderne, var Ukraines førstedame Olena Zelenska (ibid.). Naja blev udvalgt for hendes indsats for de grønlandske kvinder, der ufrivilligt fik opsat spiraler i 1960'erne og 1970'erne. Naja hjælper således de berørte kvinder i sagen, og har blandt andet oprettet et mødested for kvinderne, hvor de kan hjælpe og støtte hinanden (Møller 2022)⁵.

³ Link: <https://sermitsiaq.ag/node/237192>

⁴ Link: <https://www.bbc.co.uk/news/resources/idt-75af095e-21f7-41b0-9c5f-a96a5e0615c1>

⁵ Link: <https://knr.gl/da/nyheder/naja-lyberth-efter-spiralkampagnen-det-f%C3%A5r-mit-hjerte-til-bl%C3%B8de>

1.3 Problemstilling

I podcasten ”Spiralkampagnen” udtrykker flere af de grønlandske kvinder, at de intet valg havde da de fik opsat spiralen af danske læger tilbage i 1960-70’erne. Kvinderne havde følt, at de ikke kunne sige fra, overfor de danske læger. Gayatri C. Spivak (Spivak 1988) beskriver i sit essay, vedrørende postkoloniale studier med titlen ”Can the subaltern speak?”, hvordan de oprindelige folk i Indien føler mindreværd overfor magten, dvs. den britiske kolonimagt, og hvordan kvinder bliver ofre for kolonialismen (Riach 2017: 44 [Spivak 1988]). Jeg vil i denne specialeafhandling blandt andet undersøge hvorfor de grønlandske kvinder overvejende forblev tavse overfor de danske læger.

Ingen havde bragt spiralsagen op før Naja Lyberth og de andre grønlandske kvinder åbnede sig op i offentligheden om deres traumatiske oplevelser som følge af ufrivillig opsætning af spiralen. Hvorfor blev spiralsagen ikke bragt til overfladen før nu, efter flere årtier? Aviåja Egede Lyngé har i sin tekst ”Den bedste koloni i verden” (Lyngé 2010), beskrevet hvordan kolonihistorien mellem Grønland og Danmark er underbelyst. Har den danske stat, som stod bag opsætningen af spiraler, undladt at offentliggøre hændelsen? Jeg vil i dette speciale, derfor undersøge hvilke grunde der kunne have været for, at de berørte kvinder har holdt sig tavse omkring deres oplevelse, inden sagen blev bragt op mange årtier senere. Jeg vil i denne del komme ind på teksten ”Internalized Oppression” (David 2014) af E. J. R. David, som handler om internaliseret undertrykkelse blandt koloniserede, eller børn af koloniserede. David kommer blandt andet ind på, at de koloniserede ingen stemme har i forholdet mellem kolonisatorer og koloniserede. Dét, at være ”internaliseret undertrykt” referer til en tilstand, hvor en person har internaliseret eller accepteret de undertrykkende ideer, normer eller systemer, der er rettet mod dem. Dette fænomen opstår ofte i situationer, hvor enkeltpersoner oplever vedvarende undertrykkelse, diskrimination eller stigmatisering baseret på faktorer som køn, race, seksuel orientering eller andre identitetsaspekter (David 2014: 3).

Frantz Fanon (1952) har i sin bog ”Black Skin, White Masks” kritiseret kolonialismen som dehumaniserende og ødelæggende overfor de koloniserede. Ifølge Fanon (1952: 89) ser man sig som undertrykt af kolonimagten, som et objekt i stedet for et subjekt. Kan den danske stats handlinger, som ansvarlige for spiralsagen i Grønland, sammenlignes med Fanons teori om kolonialismen som dehumaniserende, ødelæggende og objektiviserende, selvom hændelserne i forbindelse med spiralkampagnen skete efter kolonitiden? Var spiralopsætningen hos de grønlandske piger og kvinder, uden deres samtykke, et kolonialistisk træk? Dette spørgsmål vil jeg forsøge at svare på i diskussionen i kapitel 6.

Behandlingen mod de grønlandske kvinder og piger under spiralkampagnen, kan indenfor kolonialismens teorier, begrebsliggøres på forskellige måder. Den uretfærdige behandling kvinderne og pigerne fik, kan siges at være et post-kolonialistisk træk, fordi dette skete i tiden efter at koloniseringen formelt var ophørt. Dette kan antyde, at det ikke var ensbetydende med, at kolonialismen i praksis var slut, men stadig vedvarede igennem de kulturelle, sociale og politiske virkninger (NN (u.f.) 2017: 8). Det kan også siges, at behandlingen af de grønlandske kvinder og piger under spiralkampagnen, var et neo-kolonialistisk træk, fordi neokolonialismen også kan manifestere sig gennem politisk indflydelse, hvor den tidligere kolonimagt, i dette tilfælde Danmark, kan foretage indgreb eller styre politiske beslutninger for at beskytte deres egne interesser. I dette speciale, har jeg valgt at undersøge hvorvidt spiralsagen var et kolonialistisk træk, idet koloniseringen defineres i *Tidsskriftet Marronage* (NN (u.f.) 2017):

... definerer vi kolonisering som en række handlinger, der dehumaniserer og skaber et ulige magtforhold. Det kan være et samfund, en gruppe mennesker eller et område [...].

Koloniseringen etablerer dermed et forhold mellem kolonisten og den koloniserede, hvor selv de koloniseredes kroppe bliver anset som kolonistens ejendomsret (ibid.: 8).

Dette citat mener jeg, er beskrivende for den behandling de grønlandske kvinder og unge piger under 18 år er blevet udsat for under spiralkampagnen. Selvom udtrykket ”de koloniserede kroppe som kolonistens ejendomsret”, kan referere til behandlingen mod slaver under kolonitiden af en række andre forskellige lande end Grønland, mener jeg, at den danske stat har handlet og anset kvindernes kroppe som deres ejendom, ved at undlade at få samtykke fra kvinderne og pigerne, samt deres forældre. Behandlingen viser det ulige magtforhold mellem de danske læger og de grønlandske piger og kvinder, ved at udføre handlinger, som kan beskrives som umenneskelige.

I samtalerne med de berørte kvinder i podcasten, blev det nævnt flere gange, at kvinderne ikke tidligere havde delt deres oplevelse med hændelsen. Jeg er derfor interesseret i at høre, om motivationen bag, og hvad det har betydet for dem at åbne sig op og fortælle om deres oplevelse, samt hvilken betydning podcasten har haft for de informanter jeg har interviewet.

Det vil jeg beskrive i kapitel 4, hvor jeg vil præsentere og analysere indholdet af den indsamlede empiri.

1.4 Problemformulering

Den danske kolonisering af Grønland varede indtil år 1953. Den såkaldte ”Spiralkampagne” startede formentlig i 1966 og varede i flere år (Klint og Petersen 2022).

Hvordan har offentliggørelsen af DR’s podcast ”Spiralkampagnen” haft betydning for de berørte kvinder og hvorvidt var spiralsagen et kolonialistisk træk?

Underspørgsmål:

- 1) Hvad er kolonialistiske træk?
- 2) Hvordan opleves kolonialisme for de koloniserede?
- 3) Hvad betyder det for de koloniserede at være undertrykt?

1.5 Afgrænsning af undersøgelsens fokus og interviewpersoner

Jeg har i dette speciale lavet en afgrænsning med udgangspunkt i tid og interviewpersoner. Dette har jeg gjort på baggrund af mit interessefelt og i henhold til hvad jeg synes er det vigtigste at få svar på, ud fra problemformuleringen.

Tidsperiodemæssigt har jeg valgt at fokusere på, at undersøge tiden efter offentliggørelsen af podcasten ”Spiralkampagnen”. Jeg kan dog ikke komme udenom at kigge tilbage i tiden, da jeg har valgt at anvende teorier der tager udgangspunkt i koloni- og postkolonitiden. Kolonialistiske og postkolonialistiske teorier anvendt i dette speciale, vil derfor være grundlaget for at besvare problemstillingen om hvorvidt spiralkampagnen var et kolonialistisk træk.

I podcasten undersøger journalisterne den historiske samtid og væsentlige begivenheder op til påbegyndelsen af spiralopsætninger hos de grønlandske kvinder, samt tiden under og efter den såkaldte ”spiralkampagne”. Jeg har derfor valgt at undersøge hvilken betydning det har haft for de berørte kvinder, da deres historie blev offentlig som følge af podcasten, som kan læses i kapitel 4.

Interviewpersoner

For at undgå for homogent data, har jeg valgt at afgrænse personmæssigt og har således interviewet i alt fire personer. De fire personer, betragtes samlet som *interviewpersoner*.

Interviewpersonerne er opdelt i to kategorier: informanter og fagpersoner. De to første interviewpersoner, er kvinder som er berørte af spiralsagen, og som også har medvirket i podcasten ”Spiralkampagnen”. De to berørte kvinder betragtes i dette speciale som *informanter*. Betegnelsen ”berørte kvinder” anvendes også, når generelt, alle kvinder der er berørte af spiralsagen beskrives.

De to andre interviewpersoner har professionel og fagrelevant viden om spiralsagen. Disse to interviewpersoner, betragtes i dette speciale som *fagpersoner* og betegnes derfor ikke som ”informanter”. Jeg vil yderligere præsentere interviewpersonerne, informanterne og fagpersonerne, i kapitel 2 i afsnit 2.6.

1.6 Specialets opbygning

Som anført i problemstillingen, vil jeg fokusere på værker af teoretikerne indenfor postkolonialisme Gayatri C. Spivak (Riach 2017 [Spivak 1988]), Franz Fanon (Dini 2017 [Fanon 1952], Quinn 2017 [Fanon 1960]), og E. J. R. David (David 2014), samt inddrage Aviâja Egede Lynges med titlen ”Den bedste koloni i verden” (Lynges 2010).

Metodetilgangen vil tage udgangspunkt i videnskabsteorien fænomenologi, se afsnit 2.5, da undersøgelsen går ud på at forstå, hvordan interviewpersonerne subjektivt har oplevet, forstået og handlet efter podcastens offentliggørelse. Da specialets emne og indhold, samt de teorier der bliver anvendt, kan virke sensitive og ømt, vil jeg anvende den kvalitative undersøgelsesmetode interview, for at muliggøre at interviewpersonerne kan udtrykke sig gennem egne ord.

I præsentationen og i analysen af den indsamlede empiri, vil jeg blandt andet beskrive hvilken betydning podcasten ”Spiralkampagnen” har haft for informanterne. Endelig vil jeg i diskussionsafsnittet afsøge at svare på hvorvidt ”Spiralkampagnen” var et kolonialistisk træk.

I perspektivering til dette speciale, vil jeg tage udgangspunkt i en rapport om tvungensteriliseringer blandt First Nations og Inuit i Canada (Basile & Bouchard 2022). Denne rapport udkom i 2022, samme år som podcasten ”Spiralkampagnen” blev offentliggjort. Jeg har valgt at inkludere den fornævnte rapport i dette speciale, da jeg mener at de tvungne præventionsopsætninger blandt First Nations og Inuit kvinder i Canada, har paralleller til den grønlandske spiralsag. Disse paralleller vil jeg beskrive yderligere i kapitel 6 i diskussionen og i konklusionen.

1.7 Beskrivelse af udvalgte artikler om spiralsagen

I dette afsnit vil jeg beskrive udvalgte artikler, som omhandler hvorledes spiralsagen blev offentliggjort. Jeg vil tage udgangspunkt i de grønlandske medievirksomheder KNR og Sermitsiaq.AG's mediedækning af spiralsagen. Der er flere internationale medievirksomheder som har fulgt med i spiralsagen, men for at afgrænse omfanget af beskrivelse af mediedækningen af spiralsagen, har jeg valgt at fokusere på grønlandske medievirksomheder, da disse har fulgt med i sagen fra start og frem til i dag.

I juni 2019 udkom den første artikel vedrørende spiralsagen med overskriften ”Spiral som prævention: Det følte som overgreb” (NN (u.f.) 2019), hvor Sermitsiaq.AG skrev om to grønlandske kvinders oplevelse med spiralopsætning som 14-15-årige, i forbindelse med en skolelægeundersøgelse. Ifølge artiklen var spiralopsætningen uden samtykke, og hvor forældrene heller ikke kendte til indgrebet (ibid.).

Der gik to år inden den næste artikel om spiralsagen udkom. Denne gang med titlen ”Staten tog min mødom” (Krebs 2021). Heller ikke denne artikel skabte meget debat blandt den grønlandske befolkning. Dog kan artiklen siges at være, startskuddet på spiralsagen, da det var den artikel, som journalisterne bag podcasten ”Spiralkampagnen” stødte på, der udgjorde grundlaget for deres undersøgelse af spiralsagen til podcasten, der blev udgivet året efter i 2022. Derefter blussede den offentlige debat om spiralsagen op. Flere politikere og fagpersoner reagerede på sagen og der var blandt andet debat om hvorvidt spiralsagen var folkemord (Veirum 2022a)⁶. En måned efter offentliggørelsen af podcasten, vakte spiralsagen også opsigt i udlandet, da et tysk nyhedsmagasin gengav historien om spiralkampagnen (NN (u.f.) 2022b)⁷.

I sommeren 2022, afholdte daværende Naalakkersuisoq for Social og Sundhed Mimi Karlsen og den danske Sundhedsminister Magnus Heunicke et pressemøde, hvor der blev orienteret om muligheden for rådgivning til de berørte kvinder, samt præsenteret en plan for udredning af sagen. Orientering om rådgivning til de berørte kvinder og planen for udredningen er beskrevet yderligere fra næste afsnit 1.8. Over en måned efter pressemødet, blev kommissoriet for denne udredning præsenteret (Kristensen 2022c)⁸. Dette kommissorie er belyst yderligere i afsnit 1.8, samt beskrives et borgermøde, der blev afholdt i Nuuk forbindelse med opstarten af udredningsarbejdet.

⁶ Link: <https://sermitsiaq.ag/node/237182>

⁷ Link: <https://sermitsiaq.ag/node/237886>

⁸ Link: <https://sermitsiaq.ag/node/239882>

1.8 Gennemgang af udvalgte begivenheder og politiske tiltag i forbindelse med spiralsagen

I dette afsnit vil jeg beskrive de politiske tiltag efter offentliggørelsen af spiralsagen. Jeg vil indledningsvist introducere ”Menneskerettigheder i fokus – beretning til Inatsisartut 2021-22” udarbejdet af Institut for Menneskerettigheder i samarbejde med Grønlands Råd for Menneskerettigheder. Derefter vil jeg beskrive de politisk iværksatte tilbud om hjælp til de berørte kvinder, som hovedsageligt varetages af Socialstyrelsen. Dernæst vil jeg redegøre for det forestående udredningsarbejde i forbindelse med spiralsagen, som er initieret af den danske regering og Naalakkersuisut. Endelig vil jeg beskrive borgermødet afholdt i forbindelse med den: ”Uvildig udredning af den svangerskabsforebyggende praksis i Grønland og på efterskoler i Danmark med grønlandske elever i årene fra 1960 til og med 1991”.

”Menneskerettigheder i fokus – beretning til Inatsisartut 2021-22”

I september 2022 blev en rapport om menneskerettigheder offentliggjort til Inatsisartut (Holck et. al. 2022). Rapporten blev udarbejdet af Institut for Menneskerettigheder i samarbejde med Grønlands Råd for Menneskerettigheder, som udførte arbejdet i Grønland. På forsiden står fem kvinder, der uden samtykke har fået opsat spiral i forbindelse med spiralkampagnen (Holck et. al.: 2).

Beretningen har fokus på forskellige menneskerettighedskrænkelser, hvor der er flere kapitler med fokus på bl.a. diskrimination, handicap, seksualitet, børn, unge og forældre.

Iblandt beretningerne, er der et særligt kapitel, der omhandler de berørte kvinder i

spiralsagen. Institut for Menneskerettigheder mener, at spiralkampagnen var en grov krænkelse af menneskerettigheder (ibid.: 5). Institut for Menneskerettigheder har i samarbejde med Grønlands Råd for Menneskerettigheder arbejdet for, at den danske stat skal tage ansvaret for undersøgelsen af spiralsagen (ibid.: 4). Dette har resulteret i, at Naalakkersuisut, sammen med den danske regering har besluttet sig for at lave udredning af sagen. Udover en udredning, mener Institut for Menneskerettigheder, at det ikke burde være op til de berørte kvinder, selv at kæmpe for anerkendelse, samt at få undskyldning og en økonomisk erstatning fra staten

Forsidefoto: "Menneskerettigheder i fokus - beretning til Inatsisartut 2021-22"

(ibid.). Dette er dog endnu ikke en realitet, da de berørte kvinder i fælleskab har kæmpet, og fortsat kæmper, for at få en officiel undskyldning og en økonomisk erstatning fra staten (Møller 2023)⁹. Dette beskriver KNR (medievirksomhed Kalaallit Nunaata Radioa – Grønlands Radio) i deres seneste nyheder om spiralsagen (ibid.).

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen hører i dag, under Departementet for Børn, Unge og Familie i Grønlands Selvstyre, og varetager adskillige opgaver indenfor socialområdet og yder bl.a. forebyggende service.

Da sagen om spiralsagen for alvor fik opmærksomhed, efter offentliggørelsen af DR's podcast "Spiralkampagnen" i maj 2022, bakkede daværende Naalakkersuisut op, om et krav om en udredning af sagen (Veirum 2022b). De berørte kvinder fik efterfølgende tilbud om at benytte sig af de serviceorganer, som Socialstyrelsen dækker, herunder Tusaannga og Rejseholdet for voksne.

Tusaannga

Tusaannga er Grønlands nationale telefonrådgivningslinje for alle borgere i landet. Tusaannga er døgnåbent, gratis og anonymt, og tilbyder her-og-nu hjælp og støtte, fra neutrale rådgivere, der udøver lytning og støtte, og som kan guide borgerne i deres udfordringer. Tusaanngas primære opgave er at sikre, at alle borgere har i hvert fald én, som lytter og støtter. Tusaannga er en del af "Borgerrettet afdeling" under Socialstyrelsen. Tusaannga tilbyder ikke behandlende psykologsamtaler til de berørte kvinder i spiralsagen (Socialstyrelsen). Tusaanngas rådgivere kan derimod, henvise de berørte kvinder til terapeutisk behandlingstilbud *Rejseholdet for voksne*. I midten af maj 2022, blev det offentligt meldt ud, at kvinder berørt af spiralsagen kunne benytte sig af Tusaannga, hvis kvinderne havde behov for at tale om deres oplevelse (Kristensen 2022a)¹⁰.

Rejseholdet for voksne

⁹ Link: <https://knr.gl/da/nyheder/kvinder-fra-spiralskandalen-kraever-over-20-millioner-kroner-i-erstatning-fra-danmark>

¹⁰ Link: <https://sermitsiaq.ag/node/237269>

En måned efter podcasten kom ud, blev det offentliggjort af Naalakkersuisut, at ofrene for spiralkampagnen kunne få terapeutisk hjælp. ”Rejseholdet for voksne” som også er under Borgerrettet afdeling i Socialstyrelsen, tilbyder psykologbehandling til borgerne, hvor bl.a. juridisk faderløse, voldsudøvere og ofre for seksuel vold kan få psykologsamtaler (NN (u.f.) 2022a)¹¹.

Rejseholdet for voksne blev etableret i 2013 af Naalakkersuisut og er en landsdækkende terapeutisk behandlingsindsats for alle borgere i hele Grønland (Socialstyrelsen).

Uvildig udredning af den svangerskabsforebyggende praksis i Grønland og på efterskoler i Danmark med grønlandske elever i årene fra 1960 til og med 1991

Et par dage efter offentliggørelsen af podcasten ”Spiralkampagnen” udmeldte Naalakkersuisut, et ønske om en udredning af spiralsagen. I den anledning havde daværende Naalakkersuisoq for social og sundhed, Mimi Karlsen, anmodet om et møde, med daværende danske sundhedsminister Magnus Heunicke. Mødet skulle være til formål for at planlægge fremadrettet tiltag angående spiralsagen (Hyldal 2022)¹². Fem måneder efter anmodningen om et møde, i slut september 2022, kom udmeldingen. Den danske regering og Naalakkersuisut var kommet til en enighed om, at lave en udredning af spiralsagen (Kristensen 2022b)¹³. I udmeldelsen blev det konkretiseret, at udredningen skal omfatte alle former for svangerskabsforebyggende praksis i perioden 1960 til og med 1991. Udredningen skal laves ud fra et kommissorie (bilag 1), som er udarbejdet af den danske sundhedsminister Magnus Heunicke og Naalakkersuisoq for Sundhed Mimi Karlsen (Holm & Lyng 2022)¹⁴.

I kommissoriet står der, at udredningsarbejdet skal tage udgangspunkt i kommissoriet, dvs. at undersøgelsen af spiralsagen og andet svangerskabsforebyggende praksis, kun kan laves indenfor de fastlagte rammer i kommissoriet.

De fastlagte rammer lyder således:

- 1) At belyse den historiske kontekst, herunder belysning af dokumenter.

¹¹ Link: https://naalakkersuisut.gl/nyheder/2022/06/0206_spiralkampagne?sc_lang=da

¹² Link: <https://knr.gl/da/nyheder/naalakkersuisut-%C3%B8nsker-udredning-om-spiralkampagnen-vil-have-m%C3%B8de-med-danmark>

¹³ Link: <https://sermitsiaq.ag/node/237765>

¹⁴ Link: <https://knr.gl/da/nyheder/mimi-karlsen-udredning-af-spiralkampagnen-vil-gavne-mange>

- 2) Belysning af beslutningsforløbet, med omfanget af overvejelser, beslutninger og handlinger.
- 3) Belysning af de konkrete gennemførelser af svangerskabsforebyggende praksisser, herunder beskrivelse af de berørte kvinders beretninger samt fagpersoners beskrivelser af svangerskabsforebyggende praksisser.
- 4) Endeligt, en belysning af de grundlagte love der vedrører svangerskabsforebyggende praksisser, herunder retslige, administrative og sundhedsfaglige grundlag (Ilisimatusarfik 2023).

I kommissoriet er fremgangsmåden for udredningen beskrevet således, at undersøgelsen skal udarbejdes af forskere fra både Danmark og Grønland, med en varighed på 2 år. Undersøgelsens etapevise tidsplan er konkret:

2023) Indsamling af verbale og skriftlige beretninger og arkivmaterialer.

2024) Analyse af det indsamlede materialer.

2025) Udarbejdelse og offentliggørelse af den endelige rapport (Ilisimatusarfik 2023).

Borgermøde: Uvildig udredning af den svangerskabsforebyggende praksis i Grønland og på efterskoler i Danmark med grønlandske elever i årene fra 1960 til og med 1991

I forbindelse med ”Uvildig udredning af den svangerskabsforebyggende praksis i Grønland og på efterskoler i Danmark med grønlandske elever i årene fra 1960 til og med 1991”, blev der i Nuuk afholdt borgermøde i september 2023, i Ilimmarfiks aula (Grønlands Universitet). Dette borgermøde, har givet mig som specialeskrivende, en række væsentlige indsigter om spiralsagen samt givet mig forståelse for, vigtigheden af udredningsarbejdet.

Omkring den første halvdel af de fremmødte var grønlandske kvinder som er berørte af sagen, herunder den centrale hovedperson Naja Lyberth. Den anden halvdel var en blanding af unge studerende, politikere og væsentlige fagpersoner. Blandt andet deltog daværende Naalakkersuisoq for Sundhed og Sociale anliggender, Mimi Karlsen, forkvinde for ICC Sara Olsvig, forkvinde for Grønlands Råd for Menneskerettigheder Qivioq Løvstrøm, børnetalsmanden Aviâja Egede Lyngé, landslægen Henrik L. Hansen og journalister, som efterfølgende sendte direkte TV-udsendelse med interview med Naja Lyberth.

Stemningen i Ilimmarfik føltes speciel, men alvorlig. Som nævnt, var mange af de berørte kvinder til stede. Fordi aftenen handlede om de berørte kvinder, var det overvældende at se så mange berørte kvinder i sagen. Det skabte empati for kvinderne, særligt fordi det var

første gang, at der blev afholdt offentligt arrangement, som omhandlede kvindernes overgreb som følge af spiralkampagnen.

Borgermødet startede med præsentation af forskergruppen og en overordnet præsentation om det forestående udrednings plan. Denne præsentation blev holdt af forskningsleder Tenna Jensen og forskningskoordinator Ingelise Olesen. Tenna og Ingelise forklarede, at udredningen og undersøgelsen blev til, efter Danmark og Grønland indgik aftale om en udredning af ”Spiralsagen” (NN (u.f.) 2022c)¹⁵, og at undersøgelsen vil tage udgangspunkt i perioden fra 1960 til 1991. Det vil sige, den periode, Grønland stadig ikke havde hjemtaget sundhedsområdet.

Derefter blev forskningsmedlemmerne, som skal stå for udredningsarbejdet præsenteret (Ilisimatusarfik 2023):

- Tenna Jensen, forskningsleder.
- Bonnie Jensen, forsker.
- Gitte Adler Reimer, forsker.
- Inge Høst Seiding, forsker.
- Ingelise Olesen, forskningskoordinator.
- Janne Rothmar Herrmann, jurist og forsker.
- Kirsten Nystrup, specialkonsulent.
- Maja Christiansen, specialkonsulent.
- Mette Seidelin, seniorforsker og arkivar.
- Naja Carina Steenholdt, forsker.

Forskningsmedlemmerne er fra fire forskellige institutioner: Ilimmarfik, Københavns Universitet, Syddansk Universitet og Rigsarkivet. Disse forskere skal arbejde ud fra et kommissorie, udarbejdet af Sundhedsministeriet i Danmark og Departementet for Sundhed og Sociale Anliggender i Grønland. Undersøgelsen omfatter alle svangerskabsforebyggende praksisser udført i det grønlandske sundhedsvæsen og redegøre for beslutningsforløb omkring disse praksisser, med særligt fokus på det lovgivningsmæssige grundlag. Dette involverer

¹⁵ Link:<https://sum.dk/nyheder/2022/september/danmark-og-groenland-indgaar-aftale-om-udredning-af-%E2%80%9Dspiralsagen%E2%80%9D>

undersøgelse af både offentlige og ikke-offentliggjorte arkiver. Undersøgelsen vil også inddrage beretninger fra relevante myndighedspersoner og kvinder i forskellige aldersgrupper der har været berørte af sagen, på tværs af både Grønland og Danmark. Da man efter de første beretninger som landslægeembedet har modtaget, har fundet frem til at grønlandske efterskolepiger også har fået opsat spiral under deres skolegang i Danmark. Beretningerne vil komme til at indgå i udredningen, med det formål, at afdække og belyse mønstre for hvordan svangerskabsforebyggende praksisser er blevet udført og hvordan disse praksisser er blevet oplevet af de involverede parter.

Det første oplæg af Ingelise og Tenna, blev afsluttet med informeringen af tidsplanen for udredningsarbejdet. I 2023 vil forskerne begynde at indsamle data. I 2024 vil forskerholdet fortsætte med at indsamle data og samtidigt begynde på at analysere de indsamlede beretninger. I 2025 vil udredningsholdet komme med den endelige rapport, som vil blive præsenteret offentligt.

Det andet oplæg blev holdt af landslægen Henrik L. Hansen. Landslægen informerede, at over 90 kvinder allerede har sendt beretninger til landslægeembedet. Ifølge landslægen, viser disse indsendte beretninger et klart mønster for hvordan, de daværende grønlandske unge piger og kvinder var blevet anmodet om at gå til sygehuset, hvor de derefter fik opsat spiral. De fleste spiralopsætninger var blevet udført uden pigernes og forældrenes samtykke. Landslægen kom også ind på, at det var muligt at indsende nyere sager fra 1991 og opefter, og bekræftede at de allerede har modtaget et par nyere sager. Han understregede dog, at nyere sager, sket efter år 1991, vil blive behandlet anderledes, fordi kommissoriet tager udgangspunkt i en bestemt periode, hvor sundhedsområdet stadig var under Danmark, altså i årene 1960-1991.

Efter de to indledende oplæg, havde alle de fremmødte, samt dem der deltog online, mulighed for at stille spørgsmål. Der blev stillet spørgsmål, kommenteret og kritiseret, både fra de fremmødte og fra deltagerne online. Disse vil jeg komme ind på nu, ved at beskrive spørgsmålene, kommentarerne og kritikkerne, og derefter beskrive svarene fra forskningsholdet, landslægen og daværende Naalakkersuisoq Mimi Karlsen.

De første par spørgsmål der blev stillet, kom fra de berørte kvinder. En af kvinderne fortalte, at hun i forvejen havde givet beretninger to gange; én til landslægeembedet og den anden gang til advokaten. Hun spurgte, om hun skulle sende en beretning af hendes oplevelse, nu for 3. gang. Hvor hun kom med en yderligere forklaring om, at det kræver mod og energi til at indgive sin beretning, da det endnu engang kan bringe traumer op fra dengang hun

ufrivilligt fik opsat spiral. Idet svarede landslægen, at de indsendte beretninger til landslægeembedet, efter godkendelse fra kvinderne, kan videregives til udredningsarbejdet.

Under det først oplæg, blev det præsenteret, at forskerholdet vil komme til de større byer for at indsamle beretninger. Der blev introduceret forskellige måder at indgive beretninger; telefonisk, via Sullissivik (det grønlandske borgerservicesystem) og fysisk ved interviews.

Fra en af de berørte kvinder, blev det kommenteret, at det var ærgerligt, at udredningsholdet ikke kommer frem til de mindre byer og bygder, da hun mener at mange af de berørte kvinder bor spredt i landet. Til dette svarede Ingelise, at udredningsholdet har planer om at lave en TV-kampagne, med forklaring om proceduren for indberetninger. Til dette var der også et spørgsmål om der er planlagt psykisk førstehjælp til de berørte kvinder, da emnet kan give gentraumatisering. Til dette svarede Ingelise, at man ved gentraumatisering og ved behov for hjælp, kan kontakte Tusaannga, som er beskrevet på side 19.

Titlen på udredningen blev også kommenteret. Da nogle af de tilhørende mente, at ”svangerskabsforebyggende praksis”, var et upassende ordvalg, da de fra berørte kvindes side, i stedet har oplevet opsætning af spiral som en krænkelse og som tvangshandling. Til dette blev der svaret, at titlen var valgt af kommissoriet, og at ”svangerskabsforebyggende praksis” var en term indenfor sundhedsvæsenet.

Der blev spurgt ind til udredningens målgruppe: En af de berørte kvinder fortalte, at hun boede i et elevhjem, og havde oplevet, at det kun var pigerne fra elevhjemmet der fik spiral, og ikke hjemmeboende piger. Yderligere, blev der spurgt om, det kun var grønlandske piger der fik spiral. Dette er i betragtning af, at på daværende tidspunkt, gik der mange danske piger i de grønlandske skoler, samtidig med, at grønlandske efterskolepiger i Danmark også fik spiral, men ikke de danske efterskolepiger. Til dette svarede forskningsholdet, at de i udredningen, vil forsøge at afdække alder, etnicitet og bosted for de involverede berørte kvinder.

Naja Lyberth stillede et vigtigt spørgsmål til forskningsmedlemmerne, som senere skabte debat imellem de fremmødte, udredningsholdet og Naalakkersuisoq for sundhed Mimi Karlsen. Spørgsmålet lød således: ”Har udredningsmedlemmerne planer om at, kontakte nulevende forældre til de berørte kvinder, for at undersøge om forældrene virkelig ikke er blevet spurgt om deres døtre måtte have opsat spiral?” Altså, skal de nulevende forældre til de berørte kvinder involveres i udredningsarbejdet?

Forskningslederen Tenna startede med at svare, at de pårørende ikke er nævnt i kommissoriet, og at det derfor, kun er kvinder der er berørte af sagen, samt fagrelevante personer, for eksempel læger, der vil blive undersøgt i udredningen. Hvorefter Naja Lyberth kritiserede og sagde at det var ærgerligt, fordi udelukkelsen af de nulevende forældre i undersøgelsen, vil give et manglende resultat, da hun mente at forældrene til de berørte kvinder også er berørte af sagen, fordi forældrene heller ikke har givet deres samtykke til, at deres døtre kunne få opsat spiral. Det stillede spørgsmål fra Naja Lyberth, gav yderligere spørgsmål og kommentarer fra de andre fremmødte. Blandt andet formanden for ICC, Sara Olsvig, kommenterede, at hun syntes det var ærgerligt at nulevende forældrene til de berørte kvinder ikke skal være med i undersøgelsen, da forældrene også er vigtige i at få med, for at få et fuldstændigt billede af sagen. Kritikken af udelukkelsen af nulevende forældre i udredningen udviklede sig, og kommissoriet blev kritiseret for at være begrænsende.

En anden fremmødt borger, kom med en kritik om, at den danske regering ikke burde have været med til at udarbejde kommissoriet, når udredningen - indenfor kommissoriets rammer - går ud på at belyse hvad den danske stat har gjort mod de grønlandske kvinder. Det vil sige, at den danske stat, selv har lavet rammerne for undersøgelsen, for at selv, som stat, blive undersøgt. Dette blev efterfulgt af et spørgsmål om, hvorvidt den danske stat kommer til at få indflydelsen på undersøgelsen. Forskningslederen svarede, at rammerne for kommissoriet er lavet politisk, men at undersøgelsen derudover ikke vil have politisk indblanding.

Derefter kom en bemærkning fra forkvinden for Grønlands Råd for Menneskerettigheder, Qivioq Løvstrøm, hvor hun satte spørgsmålstegn ved, hvorfor der ikke har været borgerinddragelse i forbindelse med udarbejdelsen af kommissoriet.

Dernæst blev kommissoriets begrænsninger igen diskuteret, da en studerende fra Ilimmarfik læste en del af kommissoriet op:

”Den uvildige udredning skal bygge på institutionernes eller fagpersonernes generelle viden, relevante historiske kilder og interviews med nulevende personer, der var involveret i eller berørt af initiativet.” (bilag 1).

Altså, at nulevende personer der var involverede i, eller berørt af initiativet, altså spiralopsætningen eller andre svangerskabsforebyggende praksisser, kan indgå i udredningen. Den studerende argumenterede herefter for, at forældrene til de berørte kvinder var involveret i sagen, og satte derfor spørgsmålstegn ved hvorfor, forskningslederen indledningsvist havde

svaret nej til hvorvidt de nulevende forældre kunne indgå i udredningen. Forskningslederen kom ikke med et svar til dette. En anden fremmødt tog også kommissoriet frem og læste den sidste del af kommissoriet, hvori der står:

”Uforudsete forhold: Såfremt der opstår uforudsete omstændigheder under arbejdet med udredningen, og der afledt heraf opstår et ønske om, at udvide genstandsfeltet eller tilpasse undersøgelsesdesignet, så drøftes dette i den nedsatte embedsmandsgruppe.”
(bilag 1).

Den fremmødte der læste op i kommissoriet, var også uforstående overfor udelukkelsen af nulevende forældre og mente at kommissoriets rammer var for stramme, og satte spørgsmålstejn ved, om man ikke kunne anse forældrene som under ”uforudsete forhold”, for dermed at kunne udvide undersøgelsen. Forskningsholdet virkede ikke til at være sikre på, hvem der skulle svare på dette. Efter noget tid, blev mikrofonen videregivet til Naalakkersuisoq for sundhed Mimi Karlsen og uden at svare på det sidste spørgsmål, takkede hun de fremmødte, og sagde, at hun var klar til at give de berørte kvinders ønsker videre til den danske stat. Naalakkersuisoq Mimi Karlsen afsluttede aftenen ved at love, at hun ville arbejde for, at ønskerne blev hørt og at de nulevende forældre bliver inddraget i kommissoriet og dermed bliver inkluderet i undersøgelsen. Med det samme sendte Qanorooq (KNR’s nyhedsprogram på TV) direkte TV i Ilimmarfik, hvor journalisten snakkede med Naja Lyberth, for at høre om hendes mening om borgermødet. Naja Lyberth fortalte journalisten hvad hun har fået ud af borgermødet og forklarede hendes spørgsmål til forskningsholdet om inddragelse af nulevende forældre til de berørte kvinder. Naja Lyberth mente, at spørgsmålet om forældreinddragelse var kommet bag på forskningsholdet. Yderligere var Naja Lyberth skeptisk overfor at undersøgelsen allerede havde fastlåste rammer.

1.9 Opsamling

I dette kapitel har jeg redegjort for spiralsagens væsentligste hovedtræk, samt præsenteret baggrunden for valget af dette specialeemne; podcasten ”Spiralkampagnen”. I problemstillingen introduceres de teorier, som danner udgangspunktet for dette speciale, samt præsenteret problemformuleringen, som jeg vil forsøge at svare på i dette speciale. I afgrænsningen har jeg præsenteret undersøgelsens fokus, samt redegjort for interviewpersonerne, og hvordan disse interviewpersoner fordeles og betragtes som hhv.

informanter og fagpersoner. Specialets disposition blev forklaret i afsnittet ”Specialets opbygning”. Herefter præsenteres udvalgte artikler om spiralsagens offentliggørelse. Endeligt præsenteres og beskrives væsentlige politiske tiltag samt begivenheder såsom borgermødet i forbindelse med opstarten af udredningsarbejdet omkring spiralsagen.

2 Metodebeskrivelse

I dette kapitel vil jeg gennemgå de metoder og den teoretiske fremgangsmåde jeg har valgt at anvende i forbindelse med interviews. Jeg vil redegøre for indsamling og bearbejdelse af empiri. Præsentere de interviewede informanter og fagpersoner, samt beskrive etiske overvejelser, adgang og egen rolle i undersøgelsen. Endelig vil jeg præsentere forskningsoversigt, der omfatter studier om tvangssteriliseringer i andre lande end Grønland.

2.1 *Metodisk tilgang og introduktion til opgavens empiri*

Indsamlingen af empiri i dette speciale har foregået med forskellige metodiske tilgange.

Indledningsvist har jeg lyttet til DR's podcast "Spiralkampagnen". I podcasten belyses de forskellige faktuelle oplysninger om spiralsagen, og lytteren introduceres for de medvirkende grønlandske kvinder, som har fået opsat spiral uden samtykke. "Spiralkampagnen" er yderligere beskrevet i introduktionen i afsnit 1.2.

Indsamling af anden relevant empiri er foretaget ved analyse af artikler publiceret via de grønlandske nyhedsmedier Sermitsiaq.AG og KNR, som begge er medier der har fulgt sagen tæt, siden offentliggørelse af spiralsagen. Som en del af empiriindsamlingen, omfatter en væsentlig indsigt fra deltagelsen i borgermødet om udredningsarbejdet i forbindelse med spiralsagen og andet svangerskabsforebyggende praksisser i Grønland. Dette er beskrevet i kapitel 1.

Den primære og væsentligste metode til indsamling af empiri i dette speciale, som jeg vil præsentere i dette kapitel, har været kvalitative interviews med informanterne og med fagpersoner der beskæftiger sig med spiralsagen. Jeg vil præsentere informanterne og fagpersonerne i afsnit 2.6.

2.2 *Semistrukturerede interviews*

I dette afsnit vil jeg beskrive hvordan de fire interviews har forløbet.

Til interviews, har jeg anvendt metodeteknikken kvalitative interviewsamtaler som forskningsmetode, da kvalitative interviewsamtaler tager udgangspunkt i individets subjektive perspektiv (Zahavi 2014: 190). Formålet med kvalitative interviewsamtaler er, at indsamle dybdegående information om interviewpersonernes oplevelser, holdninger og livssituation (Brinkmann og Tanggaard 2010: 33). Til de udførsler af de kvalitative interviews har jeg valgt at anvende metoden semistrukturerede interviews til alle fire udførte interviews med

informanter og fagpersoner. Semistrukturerede interviews indbefatter, at man på forhånd har undersøgt eller læst noget om interviewpersonen, hvor man ud fra den viden, forbereder åbne interviewspørgsmål og deraf udarbejder en interviewguide. Da spørgsmålene er åbne, er der plads til, at interviewpersonerne kan udtrykke sig uden for den forberedte interviewguide (bilag 3) (Hastrup et. al. 2011: 76). Forskellen mellem strukturerede og semistrukturerede interviews er, at i strukturerede interviews, er spørgsmålene foruddefinerede og fastlåste, men i semistrukturerede interviews er der plads til andre relevante emner (ibid.). Interviewguiden har været med til at styre interviewenes forløb, med en plan over de forberedte spørgsmål for at belyse min problemformulering (ibid.: 77). De på forhånd forberedte spørgsmål i interviewguiden, var med til at styre interviewets forløb, dog med plads til samtaleemner som interviewpersonerne selv tog op. I guiden har jeg beskrevet hvad jeg ønsker at vide noget om, og hvad jeg allerede ved om vedkommende. For eksempel i interviewene med de to informanter, har jeg skrevet hvad de selv har fortalt og snakket om i podcasten ”Spiralkampagnen”, og har stillet spørgsmål, som ikke er blevet besvaret eller nævnt i podcasten. Eksempelvis har jeg været interesseret i at vide, hvad deres motivation har været for at medvirke i podcasten:

Kristine: [...] det startede med at Naja (Lyberth) spurgte om jeg var interesseret i at komme i kontakt med de danske journalister. [...] Den dag jeg fik spiral, husker jeg det så tydeligt, at jeg husker hvad jeg præcis havde på af tøj. [...] men jeg har fortrængt situationen. Hvis jeg ikke havde fortrængt det, og snakkede om det traume spiralen gav mig, ville det have givet mig en følelse af frihed.

(Oversat transskription af interview med informant (2): Kristine 15-09-2023)

Før interviewenes påbegyndelse spurgte jeg interviewpersonerne, om de ønskede at høre spørgsmålene på forhånd. I to tilfælde ville interviewpersonerne gerne høre spørgsmålene før interviewet påbegyndtes. Hvor i de andre to interviews, bad interviewpersonerne om at få stillet spørgsmålene et efter et, mens interviewet forløb. Nogle gange har det været nødvendigt at lægge de forberedte spørgsmål til side, for at lade informanterne og fagpersonerne tale frit. I disse tilfælde har interviewpersonerne selv svaret på spørgsmål, inden spørgsmålene blev stillet. Dette har bidraget positivt til at afdække vinkler og emner jeg ikke selv havde forberedt. For eksempel, var jeg ikke klar over, at fagpersonen, psykologen Nivi, også var personligt berørt af spiralsagen:

Nivi: [...] Det er min mor det er sket for! Det er sådan, alle jeg kender, kender én [...].
(Oversat transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023).

Med udgangspunkt i hvad der betegnes som informeret samtykke (Thorne 1980: 286), som er med det formål at lade interviewpersonerne have tilstrækkelig information om interviewet og hvad interviewet vil indebære, samt en fornemmelse af interviewets forløb, startede jeg altid med at fortælle, hvordan interviewet skulle foregå; hvad formålet var, hvor længe interviewet ville komme til at vare, og hvilke slags spørgsmål der vil blive stillet. De fire interviews med informanterne og fagpersonerne har varet mellem en halv til en hel time.

Ved henvendelse til informanterne, med de berørte kvinder, har jeg valgt at bruge dagligdagssprog for at være på et imødekommende niveau med informanterne. Jeg brugte eksempelvis begrebet ”samtale” i stedet for ”interview”, for at gøre det mindre formelt og mindre skræmmende i betragtning af, at interviewene med de berørte kvinder ville være personlige. Ved henvendelse til fagpersonerne har jeg brugt begrebet ”interview”, for formalitetens skyld, samt i betragtning af, at interviewene handlede om fagpersonernes professionelle beskæftigelse med spiralsagen.

I interviewspørgsmålene med fagpersonerne har jeg inddraget de teorier der anvendes i specialet, og har derfor brugt begreber som for eksempel ”kolonialisme” og ”undertrykkelse”.
For eksempel:

Aviaq: Jeg har tænkt mig at have Frantz Fanon’s teori med [...], hvor han har kritiseret kolonialismen som dehumaniserende og ødelæggende, [...] kan den danske stat, som tidligere kolonimagt, som stod bag spiralkampagnen, sammenlignes med Fanon’s teori som dehumaniserende og ødelæggende?

(Transskription af interview med fagperson (2): forskeren: 2023)

Jeg har under hvert interview, med informanterne og fagpersonerne, stillet spørgsmål der vedrørte personlige erfaringer med spiralsagen. De spørgsmål jeg stillede i interviews, varierede fra beskrivende til kontrasterende. Ved beskrivende spørgsmål, opfordredes eksempelvis informanterne, til at beskrive betydningen af offentliggørelsen af podcasten (Hastrup et.al.: 79). Til kontrasterende spørgsmål, blev informanterne bedt om at sammenligne (ibid.: 80). Sammenligningen indebar for eksempel, at informanterne fremhævede hvad

forskellene var mellem da spiralsagen endnu ikke var offentlig kendt, sammenlignet med efterspiralsagens offentliggørelse.

Under begge interviews med fagpersonerne og vedrørende personlige spørgsmål, bad jeg fagpersonerne om at fortælle, hvordan de har taget imod den offentlige afdækning af spiralsagen og beskrive hvilke følelser og overvejelser, de har haft i forbindelse med dette:

Aviaq: Ja, og nu siger du selv at du er påvirket af sagen, hvordan oplevede du og forstod spiralsagen?

Forsker: Personligt?

Aviaq: Ja personligt.

Forsker: Helt utroligt ubehageligt, og for mig heller ikke sådan, jeg tror ikke jeg fik det der store chok, som nogle fik, som de ikke havde hørt om, fordi jeg havde jo hørt Naja Lyberht's historie og jeg havde også hørt lidt fra de andre kvinder. Og det, jeg tror kom bag på mig, det var omfanget [...], det var den der kampagne, historie, den kom bag på mig, og tallene, også var der nu var så mange kvinder der havde sådan nogle vilde historie, og så var det med meget unge kvinder.

(Transskription af interview med fagperson (2): forskeren: 2023)

Under interviewene gjorde jeg altid opmærksom på, når jeg for eksempel skulle stille et nyt spørgsmål eller tage et nyt emne op. Jeg gentog deres pointer for at vise interesse, og gav på den måde interviewpersonerne mulighed for at rette mig, hvis jeg skulle have misforstået deres pointer. Interviewene forløb som en dynamisk samtale, hvor jeg samtidig spurgte mere ind til de svar, jeg syntes var særligt relevante og interessante.

Tre ud af fire interviews har foregået telefonisk, da det ikke har været muligt at mødes fysisk. Dette vurderes ikke at have haft indvirkning på interviewene. Et interview har foregået ansigt-til-ansigt, og da interviewstedet kan have indflydelse, var det op til vedkommende selv at vælge sted og tidspunkt, for på den måde at etablere en tryk og behagelig setting (Hastrup et. al. 2011: 76).

De tre interviews der foregik telefonisk, har også været forskellige. Det ene har været via Facetime, hvor vi kunne se hinanden under interviewet, mens de to andre interviews kun var med lyd. Det har været op til interviewpersonerne selv at vælge hvordan interviewet skulle foregå.

Igennem interviewene og med fænomenologisk interviewtilgang, hvilket jeg vil komme ind på i afsnit 2.5, har jeg opnået viden om informanternes og fagpersonernes situation, meninger, holdninger og oplevelser, som har givet mig forståelse og indsigt for det undersøgte (Brinkmann og Tanggaard: 35). Jeg har foretaget interviews for at få et indblik i informanternes livsverden, altså hverdagsliv, og målet har været at komme så tæt på som muligt, hvilket har givet mig en fornemmelse af hvad det undersøgte, i dette tilfælde spiralsagen, har betydet for informanterne. Interviewene har givet mig mulighed for at se hvordan specifikke individer har forstået og oplevet situationen med spiralsagen. Betegnelsen ”livsverden” er beskrevet nærmere i afsnit 2.5.

Inden jeg begyndte at stille interviewspørgsmålene, forklarede jeg interviewpersonerne, at jeg vil optage interviewet. Jeg forklarede yderligere at optagelserne kun vil blive brugt af mig, samt at optagelserne vil blive slettet, efter specialet er blevet bedømt. Jeg har derefter transskriberet alle interviews, for at bedre kunne opdele det indsamlede data i kodning, samt for at kunne beskrive og fortolke indholdet af interviewene (Tanggaard og Brinkmann 2010: 50). Transskriberingerne har været tidskrævende, men det har hjulpet mig med at opnå bedre kodning, for at derefter analysere indholdet, ved at kunne bryde indholdet ned i mindre dele, samt for at skabe bedre overblik over det indsamlede materiale (ibid.). Under transskriberingen har jeg også opnået til at danne overblik over ligheder og forskelle indenfor emnet, da hvert interview har haft hver sin særlige kombination og tyngde af data, som afspejler det faktum, at hver informant og fagperson har sin egen særlige omverden. Dette vil jeg komme ind på, når jeg præsenterer informanterne og fagpersonerne i afsnittet 2.6. Under transskribering af de fire interviews, har jeg lagt mærke til, at det anvendte sprog har betydning for interviewet. Interviewene foregik på dansk, med de dansktalende interviewpersoner, og grønlandsk med de grønlandsktalende. I betragtning af at mit modersmål er grønlandsk, lagde jeg mærke til, at når jeg og interviewpersonen afholdt interview på grønlandsk, virkede jeg mere forstående og kommenterede mere uddybende om dét, personen snakker om i det moment. Med det dansktalende interviews, var jeg mere slavisk med mine forberedte spørgsmål i interviewguiden, og kunne ikke i samme grad stille opfølgende eller uddybende spørgsmål til det interviewpersonen snakkede om.

At genhøre interviewene under transskriberingen, har også givet anledning til at opfange relevante informationer og oplysninger, som jeg ellers ikke havde tillagt særligt værdi under selve interviewene.

2.3 *Etiske overvejelser i forbindelse med interviews*

I dette afsnit vil jeg beskrive etiske overvejelser i forbindelse med kvalitativ undersøgelse.

Ved hvert interview har jeg introduceret formålet med interviewet og hvad det skal bruges til, og at jeg har forberedt en række spørgsmål. ”Interviewguide” er beskrevet i afsnit 2.2. Det har været op til informanten eller fagpersonen selv, hvorvidt de ville høre spørgsmålene inden interviewet påbegyndtes, eller om interviewpersonerne ville have, at jeg stillede spørgsmålene et ad gangen under interviewet. Jeg har ved henvendelse til mulige informanter og fagpersoner kort forklaret hvad spørgsmålene under interviewet ville handle om. Men det var først når interviewpersonerne indvilligede i at deltage i interviewet, at jeg har lavet en interviewguide tilpasset til hver enkelt interviewperson. Først under interviewet, har jeg præsenteret de forberedte spørgsmål i interviewguiden. Det har jeg gjort med forbehold for at kunne ændre eller omformulere de spørgsmål inden interviewene fandt sted. Jeg har forklaret, især informanterne, at det har kunne været svært at formulere eller at lave passende spørgsmål, fordi informanternes oplevelser med den ufrivillige spiralopsætning er så uafdækket, intimt og ømt, og at jeg derfor har gjort mit bedste for at tilpasse spørgsmålene, for så vidt muligt undgå informanterne får en følelse af skam eller gentraumatisering pga. interviewspørgsmål. Så det har til tider været svært at vide hvor grænsen gik for, det forberedte og delvist personlige spørgsmål. Det har derfor været et stort privilegie at kunne møde og interviewe informanterne. Emnets alvor har også påvirket dette speciale. Flere af de berørte kvinder, som jeg indledningsvist henvendte mig til, med henblik på at interviewe dem om deres historie og oplevelser som følge af spiralsagen, har ikke ønsket at deltage, da de ikke har følt sig klar til at snakke åbent om deres ufrivillige spiralopsætning. Dette har jeg naturligvis respekteret. Det har dog også været med til at belyse, hvilken energi og styrke det har krævet, for de to informanter jeg i øvrigt har interviewet at tale åbent om deres oplevelser. Selvom det har været udfordrende for mig at forberede interviewspørgsmål, har det ikke været en udfordring at stille spørgsmålene til informanterne. Da jeg lyttede til de optagede interviews med informanterne under transskribering, kunne jeg godt høre og fornemme at interviewet foregik uformelt. Der var plads og rum til de forskellige følelser der kom op hos informanterne, som grin, gråd og taknemmelighed.

Jeg har under interviews understreget, at hvis informanterne og fagpersonerne ikke ville svare på spørgsmål, er de altid velkommen til at sige fra, og at de ikke skal have dårlig samvittighed over det, da informanterne og fagpersonerne ikke er forpligtet til at svare på spørgsmålene, fordi interviewet er frivilligt. Derefter viste jeg og eller forklarede

interviewpersonerne dokumentet for samtykkeerklæring (bilag 2) og forklarede informanterne og fagpersonerne, at de først skal give samtykkeerklæring enten verbalt eller ved at skrive under, inden interviewet påbegyndtes. Ved at interviewpersonerne underskrev dokumentet for samtykke, eller verbalt gav samtykke for interviewet, har det betydet for mig, som studerende, at jeg kan bruge den indsamlede data i min specialeskrivning, medmindre interviewpersonerne har ønsket at trække samtykket tilbage (AU). Da interviewet som sagt er frivilligt, har informanterne og fagpersonerne mulighed for at trække samtykket tilbage til hver en tid. I samtykkedokumentet står det beskrevet, at interviewet kun vil blive brugt til specialet, og at specialet vil blive læst af en censor og en vejleder fra Ilimmarfik. Informanterne og fagpersonerne har også haft ret til at godkende interviewets indhold, inden anvendelse, ligesom informanterne og fagpersonerne har haft ret til at afbryde interviewet undervejs. Endelig har informanterne og fagpersonerne haft mulighed for at vælge om de vil være anonyme, eller om de vil give godkendelse til at deres identitet kan bruges i specialet. I dette tilfælde har tre ud af de fire interviewpersoner godkendt at deres identitet kan bruges (Elisibannuaq, Kristine og Nivi), hvor én har valgt at forblive anonym. Jeg har derfor, så vidt som muligt undladt, at bruge information som kan føre til identificering af vedkommende.

2.4 Adgang, egen rolle og sprog

I dette afsnit vil jeg beskrive min adgang til informanterne og fagpersonerne, samt sprog og egen rolle i undersøgelsen.

Da sproget er afgørende for indholdet af interviewet (Brinkmann & Tanggaard: 37), har det været op til informanterne og fagpersonerne selv, at snakke det sprog som de føler sig bedst tilpas med. To af interviewene foregik på grønlandsk, transskriberingerne af de interviews er derfor også skrevet på grønlandsk, men jeg har oversat de brugte citater fra grønlandsk til dansk. Den tredje interview foregik både på grønlandsk og dansk, og den fjerde og sidste på dansk.

I samtalerne med informanterne, som jeg vil præsentere i afsnit 2.6, har jeg i særlig grad følt, at min rolle og positionering som grønlandsk og kvindelig studerende, har hjulpet mig med at understøtte interviewsituationen, fordi informanterne har haft mulighed for at snakke om et så svært emne på deres eget sprog og med én der forstår deres kultur, samfund og oprindelse. Specialets emne og fokus er intimt, ømt og kan være tabubelagt hos informanterne. Derfor har det været vigtigt for mig, at stille interviewspørgsmål som ikke lyder dømmende. Jeg har derfor undladt at stille spørgsmål som for eksempel ”Hvad mener du med det?” eller

”Hvorfor gjorde du det?”, da disse spørgsmål kan lyde dømmende. Under interviewene har jeg både mærket følelser af vrede, tristhed og forvirring omkring hele situationen om spiralsagen. I interviewene med informanterne, har det været vigtigt for mig at lade informanterne have plads til alle slags følelser.

2.5 Fænomenologisk tilgang til interviews

Interviewene i dette speciale har taget udgangspunkt i at forstå oplevelser fra den enkeltes perspektiv. For at give plads til de forskellige udtryk interviewpersonerne havde, og for at komme i dybden af indholdet i interviewene har jeg anvendt en fænomenologisk tilgang, som den mest passende til bearbejdelsen til det kvalitative indsamlede data (Brinkmann et.al. 2020: 282). Fænomenologisk tilgang går ud på at undersøge den livsverden eller hverdag, de interviewede omgås i. Her inddrager man de subjektive meninger og fortolkninger fremfor de objektive.

Fordi fænomener opleves igennem subjektet, kommer man ind på individet og tager udgangspunkt i førstehåndsperspektivet (Zahavi 2014: 198). Når man interviewer mennesker, er det for at få adgang til at vide om menneskers oplevelser af forskellige fænomener i deres livsverden (Brinkmann og Tanggaard: 35). Fra et livsverdensperspektiv kan det kvalitative interview, betragtes som en fænomenologisk videnskab, med udgangspunkt i de mennesker man interviewers oplevelser af verden (ibid.).

2.6 Interviewpersoner: Informanter og fagpersoner

I dette afsnit vil jeg starte med at præsentere informanterne og derefter fagpersonerne, samt hvad jeg har fået ud af hvert interview. Jeg har foretaget to personlige interviews med informanterne Elisibannguaq og Kristine, hvor begge kvinder har været udsat for ufrivillig spiralopsætning og som har medvirket i DR’s podcast ”Spiralkampagnen”. De to andre interviews var med fagpersoner. Det ene er foretaget med en psykolog som har haft behandlingssamtaler med de berørte kvinder. Det andet interview er med en fagperson, og er medlem af forskningsholdet i projektet ”Uvildige udredning af den svangerskabsforebyggende praksis i Grønland og på efterskolerne i Danmark med grønlandske elever i årene fra 1960 til og med 1991”, og derfor betegnes som ”forsker”, når jeg referer til interviewet med vedkommende.

Informanter: Elisibannuaq Jeremiassen og Kristine Johanne Høegh

I dette afsnit vil jeg introducere informanterne Elisibannuaq Jeremiassen og Kristine Johanne Høegh.

Den første informant hedder Elisibannuaq Jeremiassen. Elisibannuaq er i dag 61 år, bosat i Sisimiut. Elisibannuaq er førtidspensionist og har to voksne børn. Elisibannuaq fortalte i podcasten, at hun først fik sit første barn som 28-årig, efter flere forsøg og utallige ufrivillige aborter (Klint & Petersen 2022). Elisibannuaq mente, at der var sammenhæng mellem de ufrivillige aborter og spiralen. Elisibannuaq fik opsat spiral som 13-årig i 1975. I podcasten ”Spiralkampagnen”, var det første gang hun åbent fortalte hændelsen om den dag hun fik spiral, og de efterfølgende konsekvenser som følge af dette. Elisibannuaq husker spiralopsætningen som meget ubehageligt, til trods for hun fik bedøvelse i underlivet. Spiralen har senere givet hende gener og smerter i underlivet, hvor hun måtte tage til lægen som 14-15-årig, over et år efter hun fik opsat hendes første spiral. Men lægen kunne ikke finde spiralen, så de satte en ny spiral op. Da smerterne ikke forsvandt, fik hun efterfølgende taget røntgenbillede, som viste at unge Elisibannuaq havde to spiraler i underlivet, så hun måtte opereres. Denne oplevelse har betydet, at Elisibannuaq ikke længere følte sig tryk ved sundhedsvæsenet (ibid.).

Jeg har i et interview med Elisibannuaq spurgt ind til hvad det betød for hende at fortælle hendes historie for første gang og hvad motiverede hende til at gøre dette. Jeg har yderligere spurgt ind til hendes viden om spiralkampagnen, før denne blev omtalt offentligt første gang i 2019 og efterfølgende fik stor national og international opmærksomhed i 2022. Efter flere årtiers tavshed omkring spiralopsætningen, kom hun her ind på de følelsesmæssige ændringer der er sket, siden spiralsagen blev offentliggjort. I forbindelse med sagens offentliggørelse, har Elisibannuaq fundet ud af, at mange af de ting hun har kæmpet med psykisk og fysisk har været på grund af spiralen. Dette har hun fået bekræftet med hendes læge i forbindelse med hendes indberetning om opsætning af spiral:

Elisibannuaq: [...] Jeg fik astma. Og senere blev jeg ramt af lammelse, hvor jeg havde tab af muskelstyrke og deraf nedsat funktion i kroppen.

Aviaq: Er det konsekvenser af spiralen?

Elisibannuaq: Ja. Sådan er det beskrevet i det dokumenter fra sundhedsvæsenet, der er blevet videregivet i forbindelse med anklageskriftet med spiralsagen. Jeg har fået

astma, jeg har haft svært ved at blive gravid, jeg fik først barn som 28-årig [...] og så blev jeg ramt af lammelse.

Aviaq: Vil lammelsen påvirke dig resten af det liv?

Elisibanngiaq: Ja [...]. Jeg fik det før mine børn blev myndige. Jeg boede alene med mine børn [...]. Så da jeg blev ramt af lammelse og blev indlagt på hospitalet, måtte jeg kæmpe for at komme hjem, for der var ingen andre der skulle tage sig af mine børn. [...] Det har været en lang og hård vej. Smertefuldt og utroligt. Når jeg tænker tilbage på det, har jeg svært ved at tro at man kunne gøre det. At give børn spiral. De har undertrykt os fra de øverste [staten], kun på grund af økonomien ... og betragtede os som om vi var uansvarlige. Det har givet os alvorlige konsekvenser.

(Oversat transskription af interview med informant (1): Elisibannguaq 11-09-2023)

Kristine Johanne Høegh er min anden informant. Kristine fik opsat spiral omkring hendes konfirmationsalder i år 1966-67. Kristine fortæller i podcasten, at det var hendes danske folkeskolelærer der havde sørget for at pigerne i klassen fik spiral. Kristine husker at det gjorde enormt ondt, og at hun i situationen følte sig utryk og ensom. Kristine fortalte i podcasten at hende og de andre piger i klassen ikke havde noget valg; de skulle bare have spiralen opsat og få det overstået. Det gjorde så stort et indtryk på Kristine, at hun huskede præcis hvad hun havde på af tøj. Ligesom Elisibannguaq, havde Kristine aldrig tidligere snakket om hændelsen indtil hun deltog i podcasten ”Spiralkampagnen”.

I interviewet med Kristine, fortalte hun hvad det har betydet for hende at få opsat spiral, og hvordan det var at fortælle om hændelsen, som hun havde holdt for sig selv i over 50 år. Hun havde været så tavs omkring hændelsen, at familien derhjemme aldrig havde kendt til oplevelsen:

Kristine: [...] min stedmor har først lige fundet ud af det nu her for 3-4 måneder siden, at jeg er iblandt kvinderne som har fået opsat spiral ufrivilligt. Så meget havde jeg fortrængt det (spiralopsætningen).

(Oversat transskription af interview med informant (2): Kristine 15-09-2023)

Interview med fagperson (1): Nivi Wille

Mit første interview med en fagperson var med Nivi Wille, en 31-årig grønlandsk psykolog. Nivi færdiggjorde hendes psykologuddannelse i 2018 og er i dag psykolog med egen

virksomhed ”Tarniga Therapy”, med klinik i Qaqortoq. Jeg har valgt at interviewe Nivi, fordi hun haft flere behandlingssamtaler med de berørte kvinder i forbindelse med spiralkampagnen. Ifølge Nivi, er hun den eneste grønlandsktalende psykolog i Kommune Kujalleq, og det kan mærkes på hendes efterspørgsel. Nivi tilbyder derfor psykologbehandling i mange forskellige kontekst:

Nivi: [...] jeg behandler kvinder der har fået opsat spiral, jeg arbejder med Alliaq (behandlingssted for voldsudøvere), Allorfik (center for afhængighedsproblemer), supervision og har samtaler med børn. [...] Der er ellers andre psykologer her i Sydgrønland, men kun dansktalende. Så min efterspørgsel her i Sydgrønland er meget høj [...] Det er også forståeligt, når dansktalende psykologer har behandlingssamtaler med grønlandsktalende, skal der også være en tolk til stede. Og det bryder de fleste ikke om, når der er en en-til-en samtale. Det kan være forstyrrende at have tolk. Især når vi snakker om de berørte kvinder i spiralsagen, vi er kun grønlandske behandlere der tilbyder samtaler med dem. [...].

(Oversat transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023).

Ifølge Nivi, ser hun vigtigheden i at klienterne har autonomi og selvstændighed i deres eget liv, hvilket er det modsatte de berørte kvinder i spiralsagen har oplevet i forbindelse med de ufrivillige spiralopsætninger. Derfor hjælper Nivi de berørte kvinder, der har fået opsat spiral med individuelt tilpassede redskaber. Mange af de berørte kvinder der er ofre af spiralkampagnen, har ikke sagt noget om overgrebet før sagen blev offentligt kendt. Hun mener derfor, at det er vigtigt at de berørte kvinder kommer til orde, for at give de berørte kvinder en oplevelse af at blive omfavnet og lyttet til. At sige ting højt, som man har holdt overfor sig selv i så mange år, kan være lettende, men det kan i den grad også være gentraumatiserende. Nivi mener dog, at dette er normalt, især hvis man fortrængt sine oplevelser, hvilket også var tilfældet med informanterne i dette speciale. Dette vil jeg beskrive nærmere i kapitel 4, når det indsamlede empiri præsenteres og analyseres.

Interview med fagperson (2): Forsker

Det andet interview med en fagperson, var med en forsker, der er én af i alt 10 medlemmer af det team som er sammensat i forbindelse med den ”Uvildige udredning af den svangerskabsforebyggende praksis i Grønland og på efterskolerne i Danmark med grønlandske

elever i årene fra 1960 til og med 1991". Forskeren har valgt at være anonym i dette speciale. Dette skyldes, at de involverede forskere, konsulenter og koordinatore i forbindelsen med udredningsarbejdet er pålagt en tavsheds klausul der gør, at de ikke må, eller kan svare på spørgsmål der vedrører udredningen, da resultatet af udredningen først må offentliggøres, når rapporten er afleveret til Uddannelses- og Forskningsministeriet i Danmark og Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke i Grønland (Kristensen 2022b), som har igangsat udredningen.

Dét, forskeren i stedet har kunne udtale sig om, har været emner der ikke direkte vedrører det igangværende udredningsarbejde. I et interview med forskeren, fik jeg blandt andet svar på en idé om hvorfor spiralsagen ikke fik lige så meget opmærksomhed, da den for første gang i juni 2019, blev offentliggjort af grønlandske nyhedsmedier med titlen "Spiral som prævention: Det følte som overgreb" (NN (u.f.) 2019), hvor Sermitsiaq.AG skrev en artikel om to grønlandske kvinders oplevelse med spiralopsætning som 14-15-årige, i forbindelse med en skolelægeundersøgelse. Ifølge forskeren, har de grønlandske nyhedsmedier ikke ressourcer til den form for undersøgelse, som de danske journalister bag "Spiralkampagnen" havde. Ifølge forskeren, havde journalisterne arbejdet med podcasten langvarigt, som resulterede i en hel anden afdækning, end hvad grønlandske nyhedsmedier kunne have opnået pga. manglende ressourcer her i Grønland:

Forsker: [...] og så kommer der en hel anden afdækning, med det som vi kalder rigtig gravejournalistik, som er langvarigt og dyrt. [...] det er jo noget vi meget sjældent ser i Grønland, og det kan der være mange grunde til. Og noget er det er helt konkret, fordi der ikke er ressourcer til det i public service medierne, og heller ikke på sådan noget som aviser som Sermitsiaq. Der er meget lidt tid til artiklerne, der er ikke budget til at rejse til Danmark og lave arkivstudier. Journalisterne har heller ikke den træning i det, og så bliver det sådan lidt spøjst det der med at noget kan ske i Danmark, som så får en enorm indflydelse på os i Grønland, og i virkeligheden vel nok en mindre indflydelse over hvad man går og tænker om i Danmark. Selvfølgelig er der nogen der hører podcasten og de får nok opmærksomhed, det er fint nok i pressen. Men vi skal vide, det betyder meget mere her.

(Transskription af interview med fagperson (2): forskeren: 2023)

2.7 *Forskningsoversigt*

I dette afsnit vil jeg beskrive tidligere undersøgelser foretaget indenfor emnet.

Lige netop spiralsagen i Grønland er underbelyst og derfor ikke forsket til bunds. Udredningen er i gang med den nuværende redegørelse for sagen, som beskrevet i introduktionen i kapitel 1.

Den manglende forskning indenfor steriliseringer af kvinder er dog ikke tilfældet i andre lande. Det er ikke kun i Grønland, at kvinder under tvang er blevet pålagt prævention. Der er andre lande, hvor der har foregået tvunget prævention og endda sterilisering af kvinder. Det har organisationen "Open Society Foundations" publiceret et faktaark om. "Open Society Foundations" er en international organisation, grundlagt med det formål at fremme demokrati, retsstatsprincipper og menneskerettigheder rundt omkring i verden (OSF 2011). Organisationen har publiceret adskillige faktaark, heriblandt "Against her will – Forced and Coersed Sterilization of Women Woldrwide" som handler om tvangssteriliseringer i adskillige kontinenter som i Nord- og Sydamerika, Afrika, Asien og Europa (ibid.). I faktaarket medvirker kvinder, som selv har oplevet tvangssterilisering. Disse kvinder er ifølge faktaarket, oftest fattige eller stigmatiserede, som på baggrund af disse, har oplevet at blive anset som uværdige til at reproducere sig (ibid.).

Tvangssteriliseringer blandt First Nations og Inuit kvinder er også sket i Canada. I november 2022 blev der udgivet en rapport "Free and informed consent and imposed sterilizations among First Nations and Inuit women in Quebec" (Basile & Bouchard 2022), som handler om steriliseringer af kvinder i Quebec, Canada. Denne rapport vil jeg beskrive i kapitel 5, og bruge indholdet af rapporten i diskussionsafsnittet.

2.8 *Opsamling*

I dette kapitel har jeg redegjort for den metodiske tilgang, samt den fænomenologiske fremgangsmåde i forbindelse med kvalitative interviews med informanterne og fagpersonerne. I forbindelse med de kvalitative interviewsamtaler, har jeg redegjort for hvad de interviewsamtaler metodisk indebar, samt for interviewguide og samtykkeerklæring. Disse vedlægges som bilag.

Endelig har jeg præsenteret forskningsoversigt af emnet. I det næste kapitel vil jeg redegøre for de teorier jeg har valgt at anvende i dette speciale.

3 Teori

I dette kapitel vil jeg redegøre for de anvendte teorier i dette speciale, som relaterer sig til studiet af kolonialisme og postkolonialisme. Indledningsvist vil jeg i afsnit 3.1 afklare begreber anvendt indenfor studiet af de førnævnte -ismer. Derefter vil jeg i afsnittet 3.2 gøre rede for Frantz Fanon's teorier om kolonialismen som et dehumaniserende fænomen (Dini 2017 [Fanon 1952]) der kun kan bekæmpes med vold (Fanon 1960, Quinn 2017 [Fanon 1960]). Dernæst vil jeg gøre rede for Gayatri C. Spivak's tekst om kolonialismens fortsatte påvirkning på minoritetsgrupper i Indien efter afslutningen af det engelske kolonistyre (Riach 2017 [Spivak 1988]), og endelig vil jeg redegøre for E. J. R. Davids tekst om hvordan internaliseret undertrykkelse hos minoritetsgrupper som ifølge David er en delvis efterfølge af kolonialismen (David 2014).

3.1 Afklaring af begreber

I dette afsnit præciseres en række begreber som anvendes i dette speciale.

3.1.1 Kolonialisme og postkolonialisme

Kolonialismen:

Ifølge Conrad kan kolonialisme defineres i tre dele (Conrad 2012: 1):

- 1) Geografisk specifik magtrelation: kolonimagter udøver kontrol og indflydelse over deres kolonier baseret på geografiske aspekter.
- 2) Fremmedherredømme: kendetegnet ved at det koloniserede og det koloniserende har forskellige historiske og kulturelle baggrunde.
- 3) Undertrykkelse: her er kolonisatorerne overbeviste om, at de koloniserede er et underudviklet samfund og derfor adskilles kolonisatorerne og det koloniserede af forskellige udviklingsniveauer.

Postkolonialisme:

Efter anden verdenskrig implementerede FN en strategi for afkolonisering, hvor målet var at støtte kolonier i at opnå uafhængighed og selvbestemmelse. Denne periode resulterede i at kolonialismen havde sin globale afslutning i 1960'erne. Tiden efter kolonialismens afslutning, betegnes som postkolonialisme (ibid.: 5). Under postkolonialisme i 1960'erne begyndte man også at diskutere hvorvidt postkolonialismen kan betegnes som neokolonialisme, dvs.

nykolonialisme. Diskussionen indebar de forhold der var mellem de tidligere kolonier og kolonistyrer. Især de tidligere koloniers økonomisk afhængighed af de tidligere kolonistyrer, som stadig eksisterede efter formel afslutning af kolonistyrer. Mange nyligt uafhængige lande fortsatte med politik og moderniseringsprogrammer, der mindede om dem fra kolonitiden. Dette betød at tilgangen i styringen af de nye uafhængige lande, ikke markant var anderledes. Mahatma Gandhi (1869-1948) som var indisk politisk og åndelig leder i Indien, under den indiske uafhængighedsbevægelse mod det britiske kolonistyre, kritiserede den dengang ny indsatte indiske regering i forbindelse med afslutningen af kolonistyrer, og anførte at det mindede om det hidtilværende kolonistyrer og kaldte den nye regering for "*an English rule without Englishmen*" (ibid.).

3.1.2 *Eurocentrisme, andetgørelse, diskrimination, racisme og intersektionalitet*

I tidsskriftet *Marronage* beskrives postkolonialismen som tiden efter kolonialismen, men det understreges, at det ikke var ensbetydende med, at de koloniserede lande ikke længere kunne mærke kolonialismens virkninger. Fordi selv efter kolonitiden, kan kolonialismen vedvare igennem de politiske, sociale og kulturelle virkninger (NN (u.f.) 2017: 8). Disse virkninger kan beskrives som mekanismer, der i kraft, og i samspillet med hinanden har muliggjort kolonisering, og har fortsat efter koloniseringens afslutning.

Jeg vil nu belyse de nøglebegreber der var markante under kolonitiden, og som i mere eller mindre grad fortsatte i postkolonitiden (ibid.: 7).

Under kolonitiden var *eurocentrisme* en central tankegang blandt kolonisatorerne, og muligvis iblandt de koloniserede, i troen om, at den eurocentriske tankegang var vejen frem mod udvikling og civilisation. Tankegangen i eurocentrisme går ud på, at man betragtede den europæiske tankegang som et ideal, hvor man i modsætning betragtede, det koloniserede for underviklede og uciviliserede. Begrebet kan sammenlignes med *andetgørelse*, hvor man fremstillede de koloniserede på en nedgørende måde. Ved andetgørelse betragter eller behandler man en gruppe mennesker som "andre" eller "fremmede" i forhold til ens egen gruppe. Denne fremstilling kan føre til en skæv opfattelse af gruppen og undertiden til *diskrimination*. Diskrimination betyder ulige behandling eller forskelsbehandling af enkeltpersoner eller grupper. Diskrimination er karakteriseret ved at man på baggrund af køn, alder eller etnicitet behandler enkeltpersoner eller grupper uretfærdigt. Diskrimination kan hænge tæt sammen med *racegørelse* eller *racisme*. Racegørelse har haft en markant rolle under kolonialismen. Racegørelse skaber hierarkier og opdeler samfundet. Hierarkier opdeles på

baggrund af forskelligheder, for eksempel sprog, geografiske forskelle eller samfundsorganisering. Kolonisatorerne lå typisk øverst i hierarkiet og de koloniserede nederst. De nederste i hierarkiet er også dem, der bliver undertrykt af den øverst i hierarkiet. Og her sker en *intersektionalitet*. Intersektionalitet handler om, hvordan undertrykkelsesmekanismer fungerer i et system på tvær af identitetsmarkører såsom racegørelse, køn og klasse (ibid.).

3.1.3 Underbelyst

I det ovenstående afsnit har jeg præsenteret nøglebegreber i relation til koloni- og postkolonitiden. I dette afsnit vil jeg belyse begrebet *underbelyst* eller *underbelysning*, og hvilken betydning begrebet kan have for forholdet mellem koloniasator og de koloniserede. Jeg vil afslutningsvis sætte begrebet i kontekst af Aviâja Egede Lynges tekst ”Den bedste koloni i verden” (2010).

Når man slår ordet ”underbelyst” op i en dansk ordbog, forklares ordet som noget der er ”utilstrækkeligt” (DDO). Utilstrækkelig belysning af de mørke sider af Grønlands kolonihistorie, har eksempelvis betydet at der ikke findes studier, der undersøger hvilken påvirkning koloniseringen af Grønland har haft på det koloniserede folk og deres identitet (Lyng 2010: 68). Grønlænderne er historisk blevet belært om, at fordi den danske kolonisering var så human, da der ingen slaver eller drab var, skulle de koloniserede være taknemmelige for behandlingen de har modtaget. Men det der bliver underbelyst i historien, og oftest helt undlades er, at de grønlandske folk har levet som en minoritet under den dominerende gruppes påvirkning, som også har påvirket den grønlandske mentalitet i at føle som nummer to i deres eget hjemland. Ved kolonialismens formelle afslutning i 1953, troede grønslænderne derfor at uligheden mellem koloniasatorerne og de koloniserede ophørte. I virkeligheden bestod muligheden for ligestilling med danskerne, kun ved at være som dem. (ibid.: 69). Assimilering betød, at grønslænderne forsøgte at blive ”lige så gode” som danskerne, som betød at man på den måde bevarede den tro om, at danskerne var bedre end grønslænderne. Og når grønslænderne ikke følte at, man var lige så god som danskerne, havde man en følelse af underlegenhed. Underlegenhed betød at danskernes magt stod ved (ibid.: 70).

I begyndelsen af Aviâja Egede Lynges tekst ”Den bedste koloni i verden” understreger hun, at hun udtrykker sig som en grønslænder med følelser – dvs. som et subjekt. Idet hun understreger sig selv et som subjekt, refereres til kolonitiden hvorved grønslænderne, som de koloniserede, blev betragtet som den undertrykte gruppe (Lyng 2010: 69). Aviâja tilskynder i sin tekst, at man kigger på historien mellem Grønland og Danmark, fra et andet synspunkt, fra

et ”undertrykt” og de ”koloniseredes” perspektiv, fordi de koloniserede, også har følelser og har en fortælling om kolonihistorien fra deres eget synspunkt.

Teksten handler om hvordan historien og forholdet mellem danskerne, som de koloniserende, og grønlænderne som de koloniserede, var underbelyst (ibid.: 67). Aviâja prøver at påpege, at den virkelige historie er utilstrækkelig dækket. Ifølge teksten er grønlænderne blevet belært af danske historiebøger og danske undervisere i grønlandske skoler om, at den grønlandske kolonisering var den bedste i verden, fordi der i Grønland ikke var nogle drab eller slaveri (ibid.), og dermed er koloniseringens faktiske undertrykkelse underbelyst.

3.2 Redegørelse af teorier om kolonialisme og postkolonialisme

3.2.1 Frantz Fanon: Kolonialisme som dehumaniserende og destruktiv natur

Frantz Fanon var en psykiater og en betydningsfuld forfatter indenfor studierne af postkolonialisme. Frantz Fanon blev født i Martinique i 1925, som på det tidspunkt var en fransk koloni. Fanon's mest kendte bøger var ”Sort hud, hvide masker” (Fanon 1952) og ”Fordømte her på jorden” (Fanon 1960), som begge er bøger jeg vil anvende som udgangspunkt i diskussionen i kapitel 6. Hans værker udforsker psykologiske og sociale aspekter af racisme og kolonialisme, hvor Fanon (1952) analyserer hvordan kolonialismen påvirker den koloniseredes selvopfattelse og identitet. Hans sidste værk, ”Fordømte her på jorden”, handler om antikolonial kamp og frigørelse. Her argumenterede Fanon for, at de koloniserede må gennemgå en proces med national bevidstgørelse og frigørelse for at opnå national selvstændighed. Jeg vil i den følgende, yderligere omtale væsentlige dele fra de fremhævede bøger af Fanon.

”Sort hud, hvide masker”

Bogen handler om de psykologiske ødelæggende indflydelser og kolonial racisme der opleves hos de koloniserede (Dini 2017: 9 [Fanon 1952]). Fanon beskriver den internaliserede racisme blandt Frankrigs koloniale subjekter, som gennem deres opvækst og uddannelse lærer at deres kroppe, sprog og kultur er værdiløse (ibid.: 11). Ifølge Fanon udvikles mennesker i forhold til deres kulturelle miljø. Dette sker fra barnsben af, hvor man som barn lærer om det gode og det onde i livet. Det samme sker under kolonialisme, hvor børnene belæres af de koloniserendes kultur som ”den gode”, hvorfor de må give afkald på deres egen kultur og raceidentitet (ibid.:

37). Fanon selv, er opvokset under fransk kolonistyre. Han bevidner i hans bog selv, hvordan kolonialismens påvirkninger er udtalte allerede under ens opvækst og derfor påvirker ens forståelse af verden og egen rolle i denne (ibid. 16).

”Sort hud, hvide masker” referer til, at de sorte mennesker, dvs. de koloniserede, skal handle som de hvide, dvs. kolonimagten. For at være på lige fod med kolonimagten, skal de koloniserede have ”hvide” masker på. Dette tvinger de koloniserede i en dobbeltbinding. På den ene side, lærer de koloniserede at den eneste måde at blive betragtet som mennesker, er at handle som de hvide. På den anden side bliver de mindet om at de ikke er hvide og derfor aldrig kan blive som de hvide. Sorte mennesker, de koloniserede, lever derfor som undertrykte med troen på, at de er underlegne (ibid. 36). Dette mener Fanon er traumatisk og betragter dette dilemma som den centrale årsag til psykiske lidelser hos de koloniserede, hvilket han også oplever hos hans egne psykiatriske patienter (ibid. 37).

Ifølge Fanon er kolonial racisme at betragte de koloniserede og deres kultur og værdier som værdiløse. Fanon mener, at kolonial racisme har psykopatologiske effekter, som fremmer mentalt forstyrret adfærd hos de koloniserede (ibid.: 11). Denne forstyrrelse kan mærkes både på et individuelt og på kollektivt plan, og kan opstå på forskellige måder:

- 1) Ved betragtning af de koloniseredes kultur som værdiløs, forhindres de koloniserede i at etablere en følelse af selvstændig identitet.
- 2) For det andet, ved at fremhæver de koloniserendes kultur som den gode, og de koloniseredes kultur som den forkerte.

Dette resulterer i, at de koloniserede ønsker at blive som koloniserende (ibid.). Denne bestræbelse på at assimilere sig med de koloniserendes kultur, og i at ophæve egen kultur, medfører ifølge Fanon, psykologiske konsekvenser. Ved ønske om assimilering, hævder Fanon, at man før eller siden indser at man ikke kan blive som de ”hvide”, dvs. som de koloniserende. Efter at have lært at deres egen kultur ikke er værdig nok, og oveni at indse at man ikke kan blive som de ”hvide”, er de ude af stand til at blive en del af de koloniserendes kultur. Og her mener Fanon at, man internaliserer de koloniserede – ved at sige at deres kultur ikke er god nok, og at de heller ikke kan blive lige så gode som de ”hvide”. Hvis det at være menneske er at være ”hvid”, men de ikke er hvide, er de tvunget til at se sig selv som undermennesker (ibid.).

Kolonisterne havde den tro, at kolonialismen var til gavn for de koloniserede. Kolonisterne betragtede det derfor som en pligt at civilisere de koloniserede. Dette mener Fanon, er en destruktion af de koloniseredes identitet, da de koloniserede bliver forhindret i at udvikle en følelse af selvstændighed (ibid. :13).

"Fordømte her på jorden"

Bogen tager udgangspunkt i postkoloniale studier og indeholder politisk filosofi. Teksten er skrevet for at inspirere de koloniserede lande i at skabe revolution. Bogen blev udgivet under afkoloniseringstiden og er en analyse af de psykologiske, politiske og sociale konsekvenser af kolonialismen og de koloniserede landes uafhængighedskampe.

Fanon mener, at revolution kun kan ske igennem vold. Fanon hævder i hans bog, at kolonialismen skabes og opretholdes ved vold, og derfor kun kan nedbrydes ved vold (Quinn 2017: 10 [Fanon 1960]). I det magtstrukturer er skabt igennem terror og fortvivelse, mener Fanon at magtstrukturerne ikke er bygget på samtykke (ibid.: 31). Fanon mener at kolonialismen dehumaniserer de koloniserede, og derfor må de koloniserede genbekræfte deres menneskelighed ved voldelig handling mod de koloniserende magter, der har ødelagt dem (ibid.). I bogen beskrives også, at afkoloniseringen ikke er ensbetydende med afslutningen af kolonisternes magt, da Fanon mener at den koloniale undertrykkelse lever videre, ved at vesten, dvs. kolonimagterne, fortsatte med at dominere både militært og økonomisk (ibid.: 11).

Fanon undersøger komplekse dynamikker i koloniserede lande, og hvordan kolonialisme påvirker både de koloniserende og de koloniserede. "Fordømte her på jorden" har forskellige tematikker, hvor et af dem er at understrege vigtigheden af menneskelig værdighed og rettigheder, og den psykiske skade der forårsages, når disse nægtes i det ulige koloniale forhold. En af bogens hovedideer er at afkolonisere sindet, som Fanon beskriver ved at de koloniserede gennemgår tre faser under koloniseringen frem til afkolonisering af sindet:

- 1) Først sker der assimilering hos de koloniserede, hvor de koloniserede accepterer kolonimagtens kultur, som er europæisk.
- 2) Herefter sker en erkendelse hos de koloniserede, hvor man indser, at man har mistet ens oprindelige identitet, hvorfor man kun kan nøjes med minder fra ens egen kultur. Derefter kommer vækkelsen, som sker efter at have mistet sit folk og kultur, der indikerer i en kamp for at opnå en ny handlende virkelighed.

3) Endelig og som det tredje kommer kampen. Efter at have mistet ens folk, ens kultur, bliver man vækket og skal kæmpe for at genopstå som fri handlende, for at afkolonisere sindet (Fanon 1960: 144).

3.2.2 *Gayatri C. Spivak: Kvinder i dobbelt forstummet position*

"Can the Subaltern Speak?"

"Can the Subaltern Speak" er et værk af Gayatri Chakravorty Spivak. Spivak er en indisk kvinde, der beskæftigede sig med postkoloniale studier. Spivak blev født i 1942 i Indien, fem år før ophøret som britisk koloni. Det gjorde, at Spivak både oplevede det koloniale- og postkoloniale liv.

I analysen af Spivak's tekst "An Analysis of Gayatri Chakravorty Spivak's Can the Subaltern Speak?" (Riach 2017 [Spivak 1988]), er det beskrevet, at selv årtierne efter den Indiske uafhængighed, kunne man fortsat mærke påvirkningerne af koloniseringen af Indien. Disse omfattede bl.a. den fortsatte undertrykkelse af minoritetsgrupper og den fortsatte brug af det engelske læringsmaterialer, som gør at de undertrykte har betydelig mindre adgang til uddannelse (ibid.: 20). Koloniseringen af Indien var derfor med til at påvirke Spivak's arbejde indenfor postkoloniale studier (ibid.: 9). Spivak er især kendt for det fremhævede værk, "Can the Subaltern Speak?" (1988) som har sit udgangspunkt i subalternitetsteorien. Hovedargumentet i hendes værk er, at subalternes stemmer systematisk dæmpes af eksisterende repræsentationsmidler, hvorfor deres krav og synspunkter ikke tages alvorligt (ibid.: 38).

Subalternitetsteori handler om at forstå hvordan undertrykte grupper oplever og orienterer sig gennem magtforhold, sociale hierarkier og koloniale strukturer (ibid.). De subalterne mennesker defineres som grupper der er fjernet fra alle linjer af social mobilitet, dvs. de er fornægtet adgang til ressourcer eller uddannelse, der ellers kan give de subalterne mennesker mulighed for at forbedre deres position i samfundsstrukturen (ibid.).

Ifølge Spivak har de subalterne ikke nogen stemme i samfundet. Værkets titel, med spørgsmålet "om de kan tale", refererer ikke til, at subalterne ikke kan sige noget, men sætter derimod spørgsmålstegn ved, om deres position i samfundet gør, at de nægtes at blive hørt (ibid.). Spivak's interesse er altså at undersøge, hvorvidt de subalterne høres (ibid.: 10). Spivak hævder, at der er en række faktorer som forhindrer subalterne, altså de mennesker i det nederste sociale hierarki, i at blive hørt (ibid.: 11) og at de magtfulde mennesker øverst i

samfundets hierarki, som eliten, embedsmænd, ledere mm., berøver de subalternes stemme i samfundet (ibid.: 9).

Spivak kombinerer ideer fra marxismen, feminisme og dekonstruktion i hendes kritik af kolonialismens sociale, politiske og kulturelle virkning (ibid.: 12). Disse tilgange er med til at forme hendes argumentation for, at undertrykkelse forårsages af forskelle i køn og adgang til viden og magt. Spivak diskuterer yderligere, hvordan vestlige studier fejlrepræsenterer de subalterne, især kvinderne i samfundet, da kvinderne bliver betvivlet og marginaliseret (ibid.: 11). Spivak mener, at kvinderne er i skyggen af samfundet. For når kvinder er undertrykte og ikke får lov til at tale for sig selv, eller bliver forhindret i at blive anerkendt, er det det samme som at slette kvinderne fra samfundet. Spivak mener, at det især skyldes kolonialisme og patriarkatet, hvor mænd besidder de fleste magtpositioner (ibid.). På baggrund af køn og social status mener Spivak derfor, at kvinder ender i dobbelt undertrykt position og derfor også ender med at blive dobbelt forstummet (ibid.: 41). At være forstummet vil sige, at man er forhindret i at tale eller udtrykke sig. At være forstummet kan skyldes forskellige årsager, i dette tilfælde er det undertrykkelse. At være forstummet betyder nødvendigvis ikke, at kvinderne er fysisk ude af stand til at tale, men snarere vælger ikke at tale.

Spivak's postkoloniale beskæftigelse var blandt andet påvirket af værket "Orientalism" (Said 1978) af teoretikeren Edward Said, som var grundlæggeren af postkoloniale studier. Said demonstrerede hvordan vestlig repræsentation af orienten, herunder Mellempøsten, misrepræsenterer de samfund, de beskriver, da disse beskrivelser bringer fejlagtige fordomme og ideer med sig, eksempelvis af orienten som primitive, beskidte og passive samfund (Riach 2017: 25 [Spivak 1988]). Denne beskrivelse har inspireret Spivak i hendes beskrivelse af hvordan vesten, eller magten, på baggrund af de subalternes lave sociale status, fratager deres magt til at præsentere dem selv, og dermed frarøver deres stemme i samfundet (ibid.: 27).

Spivak beskriver hvordan forskellige former for undertrykkelse ikke skal forstås enkeltvis eller isoleret fra andre former. Spivak mener derimod, at forskellige former for undertrykkelse er skabt på tværs af hinanden, eksempelvis mellem klasse, køn og race. Etableringen af disse, er i hvad der betegnes som, intersektionalitet (ibid.: 34). Intersektionalitet er ideen om, at forskellige former for undertrykkelse og marginalisering ikke skal og heller ikke kan forstås isoleret - men på tværs af hinanden, som for eksempel: sort kvinde fra arbejderklassen, som er et sammenfald mellem tre årsager til marginalisering (ibid.).

Spivak undersøgte i hendes tekst, om det var muligt for subalterne at blive hørt og dermed muliggøre at opnå deres selvrepræsentation. Spivak konkluderer i hendes tekst, at

globale magtstrukturer, som eksempelvis de økonomiske og politiske, forhindrer de subalterne i at blive hørt i samfundet, og derfor bliver nægtet i at få deres budskaber anerkendt. Derfor mener Spivak, at i alle former for repræsentation, så nægtes subalterne en retfærdig adgang, som gør, at deres kamp for at blive hørt kan virke meningsløst (ibid.: 38).

Dette mener Spivak, i et kolonialistisk perspektiv, gør, at kvinder i subalterne grupper ikke bliver anset som subjekter som kan tænke og handle selv, da kolonisatorerne behandler kvinderne i subalterne grupper som passive objekter, som afskærer dem for handlefrihed og muligheden for at præsentere sig selv (ibid.: 46).

3.2.3 E. J. R. David: *Internaliseret undertrykkelse*

”Internalized Oppression”

E. J. R. David er en filippinsk-amerikansk psykolog og professor. Davids arbejde er fokuseret på emner som kulturpsykologi, mental sundhed og de udfordringer som minoritetsgrupper kan stå overfor. Hans værker udforsker emner som identitet, kulturel tilpasning og psykisk sundhed blandt marginaliserede samfundsgrupper (UAA).

Blandt Davids værker er bogen *”Internalized Oppression”* (2014), der har til formål at demonstrere hvordan det at være præget af internaliseret undertrykkelse kan påvirke det enkelte menneske. Dét, at være internaliseret undertrykt er en tilstand hvor personen har internaliseret eller accepteret de undertrykkende ideer, normer eller systemer, der er rettet mod denne. Dette fænomen opstår ofte i situationer, hvor enkeltpersoner eller grupper oplever vedvarende undertrykkelse, diskrimination eller stigmatisering baseret på faktorer som køn, race, seksuel orientering eller andre identitetsaspekter (ibid.: 3).

Ifølge David er internaliseret undertrykkelse underbelyst i psykologisk videnskab (ibid.: 1). Han mener derfor, at etniske eller racemæssige minoriteter, eller andre mennesker der oplever marginalisering, ikke føler at deres realiteter, eksempelvis oplevelser, afspejles af psykologiske teorier, i forskning og af tjenester. Dette mener David, er en af grundene til, at de marginaliserede befolkningsgrupper eller minoriteter i samfundet, føler at de ikke bliver hørt (ibid.). Han mener derfor, at det er på tide at disse marginaliserede grupper eller minoriteter tager kampen op for at blive hørt, så deres oplevelser ikke længere bliver ignoreret i samfundet. David mener, at undertrykkelse af minoriteter eller marginaliserede grupper ses over hele verden, og i forskellige former og sværhedsgrader (ibid.: 2). Han mener, at undertrykkelse og internaliseret undertrykkelse bliver skabt når én gruppe har større adgang til privilegier og magt end den anden gruppe, og disse privilegier og magt opretholdes ved at dominere anden gruppe

(ibid.: 3). Gruppedifferentiering kan ske på forskellige måder blandt eksempelvis ved race, evner, køn og seksuel orientering. Den magtfulde gruppe bruger deres magt og privilegier til at pålægge de undertrykte et særligt verdenssyn og til at retfærdiggøre den sociale, politiske og systematiske tilbageholdelse af ressourcer til de undertrykte (ibid.). David forklarer yderligere at undertrykkelse også kan ske på systematiske og institutionelle niveauer. Dette kan ske med love, politikker og “normative” praksisser, som kan resultere i systematisk marginalisering af de underlegne grupper (ibid.: 4).

David beskriver hvordan undertrykkelse kan skabe vrede, men da disse marginaliserede og undertrykte grupper er ignoreret i samfundet, bliver vreden oftest vendt indad. Når vreden bliver vendt indad, skabes mikroaggressioner, som opretholder undertrykkelsen (ibid.: 5). Mikroaggressioner referer til små, ofte ubevidste handlinger eller kommentarer, der kan være nedladende eller diskriminerende over for mennesker baseret på køn, race eller andre karakteristika (NWAC 2011). Mikroaggressioner kan påvirke en persons mentale og følelsesmæssige velvære over tid.

David refererer i et afsnit om kolonialisme, undertrykkelse og internaliseret undertrykkelse til Fanons kolonialise fase:

- 1) Den første fase af kolonialismen sker når en fremmed gruppe indtræder i et territorium for at udnytte stedet og dets indbyggere.
- 2) Derefter starter nedbrydelsen af den oprindelige kultur og erstattes med de koloniserendes kultur, som formodes at være mere civiliseret.
- 3) I tredje fase begynder kolonisatoren at påtage sig rollen som civilisator, der igennem vold civiliserer de koloniserede. Denne fase formidler ideen om, at tyranni, dominans og dermed undertrykkelse er nødvendig for at opretholde kontrol over de koloniserede.
- 4) Endelig sker der en etablering af et samfund, hvor man bygger sociale, økonomiske og politiske institutioner som kirker, skoler o.lign. som er med til at bevare kolonisatorens dominans (David 2014: 7).

David forklarer, at Fanon i hans bog “De fordømte her på jorden” (Fanon 1960), beskriver at den største psykologiske virkning af kolonialisme er, når de koloniserede begynder at internalisere undertrykkelsen. Det betyder, at de koloniserede selv begynder at tro på de negative tanker og følelser, som kolonisatorerne har om dem. Når folk automatisk har negative

tanker, holdninger og adfærd, kan det skade deres selvværd og være med til at skabe mentale sundhedsproblemer. Det betyder, at hvis man altid tænker dårligt om sig selv eller andre, kan det have negative konsekvenser for ens mentale helbred (David 2014: 16). Fanon mener, at dette forårsages af, at de koloniserede konstant behandles uretfærdigt og nedværdigende, hvilket kan få de koloniserede til at tvivle på sig selv, være forvirrede om deres identitet og føle mindreværd. De koloniserede kan endda føle, at de skal være taknemmelige overfor kolonisatorerne, fordi de tror, at kolonisatorerne har "civiliseret" dem (ibid.: 8). Baseret på ideer fra postkoloniale teorier, er der en nyere tankegang om internaliseret undertrykkelse som bruger principper fra kognitiv adfærdsterapi, som er en teori inden for psykologien.

Kognitiv adfærdsterapi ser på fem dele af enhver oplevelse: 1) tanker, 2) følelser, 3) fysiske reaktioner, 4) adfærd, og 5) miljø. Kognitiv adfærdsterapi beskrives således ved, at de måder som folk er opvokset på, og de budskaber de konstant får om verden, om dem selv og andre, som kan forme deres måde at tænke på. Disse tankemønstre er vigtige, fordi de påvirker hvordan folk reagerer på verdenen. Kognitiv adfærdsterapi hævder, at ens tanker påvirker humør, adfærd og psykiske fornemmelser som en reaktion på miljøet. Hvis ens tanker er skæve, unøjagtige eller falske, kan det føre til dårlige følelser eller uhensigtsmæssig adfærd. Omvendt, hvis tankerne er præcise og realistiske, kan det bidrage til sunde følelser, adfærd og fysiske fornemmelser (ibid.: 14).

Yderligere beskriver David hvordan internaliseret undertrykkelse kan være forbundet med isolation (ibid.: 20) og at denne isolation kan være medvirkende til, at de internaliseret undertrykte ikke søger hjælp (ibid: 21).

I Davids konklusion, har han inkluderet en liste over karakteristika ved internaliseret undertrykkelse, som kan være:

- 1) Internaliseret undertrykkelse er ofte oplevet af undertrykte grupper.
- 2) Nogle medlemmer i undertrykte grupper oplever det, mens de andre medlemmer ikke gør.
- 3) Internaliseret undertrykkelse kan videregives fra generation til generation, eller fra den ene til den næste gennem socialisering.
- 4) Internaliseret undertrykkelse kan udvikle sig i en meget ung alder og vare hele livet.
- 5) Internaliseret undertrykkelse kan eksistere og fungere automatisk, udenfor ens bevidsthed, hensigt eller kontrol.

- 6) Internaliseret undertrykkelse er resultat af en vedvarende undertrykkelseskraft, der fungerer for at opretholde de magtstrukturer, der gavner den dominerende gruppe, eksempelvis de koloniserende, uforholdsmæssigt i forhold til den dominerede gruppe, dvs. de koloniserede.
- 7) Internaliseret undertrykkelse har indflydelse på, hvordan de undertrykte tænker og føler om sig selv, samt påvirker adfærden hos de undertrykte.
- 8) Internaliseret undertrykkelse påvirker, hvordan de undertrykte opfører sig over for den dominerende gruppe.
- 9) Internaliseret undertrykkelse kan have alvorlige konsekvenser for adfærden og den mentale sundhed.
- 10) Ved internaliseret undertrykkelse hos en gruppe, forårsagedes en tillært devaluering af ens egen gruppe og værdsætning af den anden gruppe, som et resultat af at være undertrykt.
- 11) Fordi internaliseret undertrykkelse kan være tillært, kan internaliseret undertrykkelse også aflæres, ved at de undertrykte lærer at værdsætte deres egen gruppe (ibid.: 23).

3.3 Opsamling

Teksterne i dette kapitel har som fællesnævner, at de alle omhandler teorier der søger at forklare hvordan kolonialisme påvirker enkelte individer eller grupper. I ”Sort hud, hvide masker” diskuterede Frantz Fanon (Dini 2017 [Fanon 1952]) den koloniale påvirkning på individets psyke, mens han i ”De fordømte her på jorden” (Fanon 1960, Quinn 2017 [Fanon 1960]) fokuserede på befrielseskamp og nødvendigheden af samfundsomvæltning efter koloniernes uafhængighed. Gayatri C. Spivak (Riach 2017 [Spivak 1988]) skrev om hvordan man i postkolonitiden fortsat kunne mærke kolonialismens påvirkning hos de undertrykte minoritetsgrupper, og om hvordan, især kvinder, kan ende i en dobbelt forstummet position i samfundet. Endelig beskrev E. J. R. David (David 2014) i hans bog, hvordan undertrykkelse af minoriteter eller marginaliserede grupper stadig finder sted og kan ses i forskellige former og sværhedsgrader. De væsentlige pointer fra disse tekster vil jeg tage med i kapitel 6, hvor jeg vil diskutere og forsøge at svare på hvorvidt spiralkampagnen var et kolonialistisk træk.

I det næste kapitel vil jeg præsentere og analysere den indsamlede empiri.

4 Analyse

I dette kapitel vil jeg analysere og præsentere den indsamlede empiri fra interviews med informanterne og fagpersonerne.

Jeg har efter transskribering af de enkelte interviews, søgt at kode indholdet af materialet. Kodningen er inddelt i tematikker på baggrund af de forskellige spørgsmål der stilles i specialets introduktion:

- 1) Hvilken betydning har offentliggørelsen af podcasten ”Spiralkampagnen” haft for informanterne, og hvilken påvirkning har dels podcasten, dels spiralsagen haft for de interviewede fagpersoner?
- 2) Hvad motiverede informanterne til at fortælle højt om deres oplevelser i forbindelse med spiralkampagnen?
- 3) Hvorfor har informanterne og de berørte kvinder, hidtidigt været tavse omkring disse? Hvad var årsagen til at informanterne og de berørte kvinder ikke sagde fra over for de danske læger?
- 4) Hvorfor er spiralkampagnen ikke belyst i større grad?
- 5) Endelig vil jeg beskrive, hvordan de ufrivillige spiralopsætninger hos informanterne har haft påvirkning.

Beskrivelserne er redegjort ud fra informanternes og fagpersonernes egne svar og meninger. Disse spørgsmål vil jeg beskrive i rækkefølge.

4.1 Hvordan har offentliggørelsen af podcasten ”Spiralkampagnen” haft betydning?

Jeg har i specialets introduktion redegjort for hvordan offentliggørelsen af podcasten ”Spiralkampagnen” har resulteret i f.eks. politiske tiltag. Dette omfatter bl.a. igangsættelsen af ”Den uvildige udredning af svangerskabsforebyggende praksis i Grønland og på efterskoler i Danmark med grønlandske elever i årene fra 1960 til og med 1991”, samt Naalakkersuisuts tilbud om professionel hjælp til de berørte kvinder.

I dette afsnit vil jeg beskrive hvilken betydning offentliggørelsen af podcasten ”Spiralkampagnen” har haft for informanterne, samt hvilket indtryk det har sat hos fagpersonerne; psykologen Nivi Wille og forskeren fra udredningsarbejdet.

Ifølge min ene informant Elisibannguaq, har offentliggørelsen af spiralkampagnen betydet, at hun endelig har fået svar på de mange ubesvarede spørgsmål hun havde haft siden hun ufrivilligt fik opsat spiral. Spørgsmål som hvorfor hun fik spiral i en så ung alder og hvorfor hun ikke er blevet forklaret om årsagen til hun fik spiral. Elisibannguaq har aldrig haft kendskab til omfanget af, hvor mange piger der har gennemgået den samme oplevelse. Offentliggørelsen betød, at hun pludselig fandt ud af, at hun ikke var alene om oplevelsen. Dét, at ikke være alene om oplevelsen har givet Elisibannguaq en følelse af trykthed. Dette har også betydet, at hun har fundet et fællesskab med de andre berørte kvinder, hvor de sammen kan snakke om de overgreb de er blevet udsat for.

Elisibannguaq har derfor, for første gang i hendes liv, turde fortælle offentligt om hendes oplevelse med den ufrivillige spiralopsætning, hvilket hun har gennemgået hele to gange. I interviewet med Elisibannguaq satte hun ord på, hvor taknemmelig hun er for at podcasten blevet offentliggjort:

Elisibannguaq: [...] offentliggørelsen har betydet rigtig meget for mig. [...] jeg er så glad for at spiralkampagnen endelig er ved at blive belyst. Jeg har altid være tavs omkring min oplevelse med spiralen. Offentliggørelsen har betydet, at jeg endelig har fået muligheden for at få professionel hjælp. Det som Naalakkersuisut har lavet (Socialstyrelsens tilbud om psykologhjælp til de berørte kvinder i spiralkampagnen) har jeg haft stor gavn af.

(Oversat transskription af interview med informant (1): Elisibannguaq 11-09-2023)

Elisibannguaq har som barn været udsat for et seksuelt overgreb. Som ung pige på 13 år, fik hun ufrivilligt oplagt spiral. Disse to oplevelser har hun haft svært ved at adskille. Heldigvis med gavn af psykologhjælp, har hun fået redskaber til at hjælpe sig selv, når hun har det svært. Inden spiralkampagnen blev offentliggjort, har hun lagt mærke til, at hun flygtede fra hendes følelser og smerter. Flugten fra følelser og smerter gav hende uro i kroppen, hvor hun havde svært ved at være i sig selv:

Aviaq: [...] Har du bemærket ændringer i dit liv, efter du begyndte at snakke åbent om spiraloplevelsen?

Elisibannguaq: [...] Dengang kunne jeg ikke sidde stille. Jeg gennemgik hele hjemmet for at kigge efter snavs. Jeg gennemgik det hele, selv gardinerne. Jeg skiftede gardiner

hver anden dag, fordi jeg tænkte at der måtte havde kommet bakterier. Jeg plejede at spritte af i hele hjemmet [...].

Aviaq: Tror du det var en flugt fra dine følelser?

Elisibannguaq: Ja lige præcis. [...]. Jeg gemte også på knive, og alt med metal. Jeg kunne ikke klare lyden af metal, fordi lyden mindede mig om dengang lægen gav mig spiral.

(Oversat transskription af interview med informant (1): Elisibannguaq 11-09-2023)

Elisibannguaq fik opsat spiral i 1975. På det tidspunkt anvendte man plastikspiraler med metal, med navnet Lippes Loop (LLU) (se Foto 1). Spiralen var lige så bred som den var lang og størrelsen var tilpasset til kvinder der havde født. Dette medførte, at pigerne, der stadig ikke var seksuelt aktive, havde underlivssmerter forårsaget af spiralen (Klint og Petersen 2022). For at opsætte spiralen anvendes et spekulum i metal (se Foto 2).

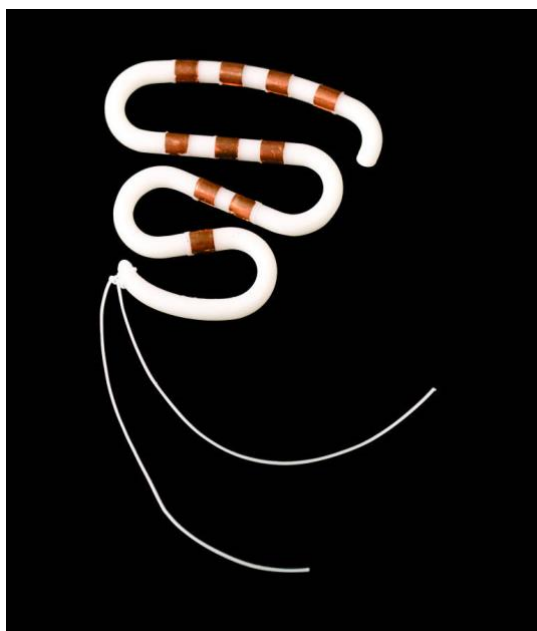

Foto 1: Således ser en Lippes Loop ud (LLU).

Foto 2: Således ser et spekulum ud (Stetoskop.dk).

Ligesom Elisibannguaq, har min anden informant, Kristine, haft stor gavn af spiralkampagnens offentliggørelse. Kristine er også glad for, at hun endelig har fået et fællesskab, hvor hun og de andre berørte kvinder kan snakke sammen om deres fælleshistorie med spiralkampagnen. Efter hendes medvirken i podcasten, har Kristine fået en følelses af anerkendelse fra hendes omgangskreds.

Offentliggørelsen af spiralsagen har for fagpersonen og psykologen Nivi Wille betydet, at hun har fået muligheden for at tilbyde de berørte kvinder psykologbehandling og har kunnet give kvinderne personlige redskaber. Dette har betydet rigtig meget for Nivi, da hun personligt også er meget berørt af sagen. Nivis mor har nemlig været blandt de kvinder der ufrivilligt har fået opsat spiral under spiralkampagnen. Det skræmmende var, at det ikke kun var hendes mor, men også alle hendes mostre. Offentliggørelsen har derfor også betydet, at Nivi endelig har fået svar på, hvorfor hendes mor, igennem Nivis barndom, har døjet komplikationer med livmoder og æggestokke.

Udover at tilbyde psykologisk behandling til de berørte kvinder i spiralsagen, har Nivi også bistået det juridisk arbejde med anlæggelse af erstatningssager i forbindelse med spiralsagen, og forklarer hvorfor hun hjælper de berørte kvinder:

Nivi: [...] det er noget som jeg er rigtig glad for at støtte og at jeg kan hjælpe dem med noget, fordi det er jo vores forfædre [...]. Det er min mor det er sket for! Det er sådan, alle jeg kender, kender én [...] jeg er beæret over at jeg kan få lov at hjælpe dem, fordi jeg er den nye generation der skal have læsset for dem. De har ikke fået de samme privilegier, som jeg har. [...] Fordi mange af dem har holdt det hemmeligt hele deres liv, de har aldrig nogensinde snakket om det. Så jeg er meget beæret at det er lige netop, er mig som de siger højt til [...].

(Transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023)

Nivi forklarede, at mange af de berørte kvinder hun har behandlet, ikke tidligere har snakket om deres overgreb i forbindelse med spiralopsætning i op til 55 år. Ifølge Nivi, er der desværre også nogle berørte kvinder der har fortrængt og ubevidst glemt, at de har fået opsat spiral. Offentliggørelsen af podcasten har derfor medført, at de berørte kvinder har gennemgået en eftertænkning og endelig har fået svar på hvorfor, at de ikke har kunne få børn. Barnløsheden har for nogle været årsagen til ødelagte parhold:

Nivi: [...] Og nogle har jo levet alene, altså hvor forholdet gik i stykker og partnere er gået fra dem fordi de ikke kunne få børn og at dét, de ikke har forstået, at det var fra den her spiral. Mange af dem har ikke som sådan bevidst tænkt over, at det var spiralen der var grunden til det. Men så nu her hvor spiralsagen kommer frem, så ser de tilbage og husker, at de også har fået spiral. [...].

(Transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023)

Yderligere forklarede Nivi, at hun i forbindelse med samtalebehandlinger med de berørte kvinder, har lagt mærke til, at de berørte kvinder har fået en følelse af frihed. Frihed fra sorg og smerter. Samt at de berørte kvinder har fået større selvværd og selvforståelse. Nivi mente, at offentliggørelsen har betydet, at de berørte kvinder har opnået en kæmpe ændring i deres liv, til trods for det også har været gentraumatiserende for mange.

Offentliggørelsen af spiralkampagnen, har som tidligere nævnt, betydet at der er igangsat udredningsarbejde for spiralsagen. Forskeren forklarede i interviewet, at der er et håb for at udredningen vil være til gavn for de berørte kvinder. Udredningsarbejdet vil betyde, at de berørte kvinder får et trygt sted at fortælle deres historie. Forskeren mener, at forskningen i sig selv er vigtigt, og at de berørte kvinders historier vil blive gemt på en måde, som de berørte kvinder selv ønsker det. Forskeren mener, at den fremtidige rapport i sig selv vil være en anerkendelse af, at de berørte kvinder er blevet hørt.

4.2 Hvad var informanternes motivation til at åbne sig op?

I interviewet med Elisibannguaq fortalte hun, at dengang hun fik opsat spiral, havde hun ikke engang vidst hvad der foregik, for der var ingen der forklarede hende hvad en spiral var. Hun følte sig alene, og der var ingen voksne til at støtte hende. Elisibannguaq var 13 år. Efter offentliggørelsen af spiralkampagnen, har Elisibannguaq mødt andre berørte kvinder der har været igennem samme oplevelse. Hun har desværre også mødt nogle berørte kvinder, der ikke har haft lysten til at fortælle eller snakke højt om deres oplevelse. En af de berørte kvinder, som Elisibannguaq havde mødt, har ikke kunne få børn, og har derfor syntes, at det var for smertefuldt at fortælle højt om hendes oplevelse. Elisibannguaq mener derfor, at det er vigtigt, at de berørte kvinder der har lyst til at fortælle højt, gør det, også på vegne af de andre berørte kvinder.

Psykologen Nivi fortalte, at hun har haft klienter som er blevet sterile, og som er oppe i årene nu, og hvor deres partnere er gået bort. De berørte kvinder har ikke et support-system, de føler at de ikke har nogen at gå til, derfor føler de, at deres liv er blevet spildt. Så dét, at andre berørte kvinder er villige til at fortælle deres historie højt, giver dem og de andre en følelse af, at de ikke skal føle skyld. Nivi fortalte, at de berørte kvinder der fortæller deres historie højt, får en følelse af, at deres liv igen giver mening. At de oplever en følelse af, at de kom til jorden for at fortælle deres historie højt, således at sager som spiralkampagnen ikke

sker igen. Yderligere fortalte Elisibannguaq, at grunden til at hun fortæller hendes historie højt er, at en af hendes største ønsker i livet er en undskyldning for den behandling hun og mange tusind andre kvinder er blevet udsat for. Hun mener, at det er vigtigt at de berørte kvinder får en undskyldning fra staten. Nivi sagde også i interviewet, at kvinderne:

Nivi: [...] glæder sig til undskyldningen, de håber for undskyldningen. De håber på erstatning. Det er det sidste ønske de har i livet. Der er nogle der er dødelig syge og rigtig gerne vil nå det, det er deres sidste ønske. Det er, at dem der har gjort dem så ondt og ødelagt deres liv, tager ansvaret. Det er dét, de sidder og venter på. [...]

Om det så bare er rent symbolsk, betyder ekstremt meget for dem. Det vil understrege, at deres liv ikke har været spildt. De føler helt ægte, at deres liv er fuldstændig spildt og ligegyldigt. [...] For mange af dem er her heller ikke længere. Der er rigtig mange der har følt, at deres liv ikke gav mening, som aldrig nåede at få en forklaring, som aldrig nåede at få en undskyldning. Men dem der stadig lever - vi skylder dem virkelig alt.

(Transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023)

I interviewet med forskeren, fortælles om vigtigheden og værdigheden i at de berørte kvinder fortæller deres historie højt. De berørte kvinders fortællinger vil være med til at belyse spiralkampagnen, og klarlægge hvilke overgreb der har fundet sted. Dengang, under spiralkampagnen, havde de berørte kvinder en følelse af, at de ikke var i en position til at sige fra og var ”uden stemme”, da de skulle få opsat spiral. Denne gang, ifølge forskeren, sker der et opbrud, da udredningen, som tager udgangspunkt i de berørte kvinders fortællinger, netop kan give dem dét talerør, der ikke har eksisteret før nu.

4.3 Hvorfor har de berørte kvinder været tavse omkring oplevelsen med spiralen?

I det forrige afsnit er det beskrevet hvilken motivation informanterne har haft, for at fortælle deres overgreb med spiralen. Men herefter kommer spørgsmålet om hvorfor der gik flere årtier inden sagen blev bragt op? For det første har det vist sig, at mange af de berørte kvinder i spiralsagen ikke var bevidste om, at de havde fået spiral:

Nivi: [...] jeg har været i ”Rejseholdet for voksne” i 3 år. [...] jeg har siddet med klienter som skulle have fat i deres lægejournaler. De (klienterne) snakker ikke dansk

og lægejournalerne er på dansk. Så jeg, både hjalp dem med at kigge på deres lægejournaler igennem hvor vi skulle lede efter nogle senfølger de har fået med nogle overgreb. Og så rent, sådan tilfældigt, så stod der at de havde fået spiral og de blev meget chokeret, de vidste ikke de havde fået spiral!

(Transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023)

Elisibannguaq var blandt dem der ikke vidste, at hun skulle have spiral:

Elisibannguaq: [...] Den dag jeg skulle få oplagt spiral, var jeg uvidende om hvad der skulle ske. Jeg blev ikke engang forklaret og der var ingen voksne sammen med mig [...] (begynder at græde) [...] hvor var min mor?? [...] Dengang vidste jeg ikke hvem den ansvarlige var for min spiralopsætning. Jeg vidste heller ikke hvorfor jeg skulle have spiral. Alle de spørgsmål om ”Hvorfor? Hvorfor mig?” det skaber vrede i mig [...]. Da lægen havde opsat spiral, sagde han bare ”Nu er det gjort, du kan tage hjem nu.”.

(Oversat transskription af interview med informant (1): Elisibannguaq 11-09-2023)

Spiralopsætningen havde givet Elisibannguaq alvorlige blødninger i underlivet. På det tidspunkt boede Elisibannguaq hos hendes bedsteforældre. Bedstemoderen havde ikke engang kendt til, at Elisibannguaq havde fået opsat spiral, og havde sendt Elisibannguaq til lægen flere gange pga. smerterne:

Elisibannguaq: [...] Min aanaa (bedstemor) reagerede ellers på mine voldsomme smerter. Hun kunne ikke forstå, hvad de konstante smerter handlede om og tog mig med til lægen.

(ibid.)

Som tidligere nævnt i kapitel 2, havde Elisibannguaq været hos lægen for at få undersøgt smerterne. Dengang kunne lægerne ikke finde spiralen, så de satte en ny op. Da smerterne ikke forsvandt, fik Elisibannguaq taget røntgebillede som viste, at hun havde to spiraler i underlivet.

Det har vist sig, at mange af de berørte kvinder der fik opsat spiral, var børn (Petersen og Pilegaard 2022). Elisibannguaq var 13 år og vidste ikke hvad en spiral var. Kristine var 15

år, da hendes skolelærer fik hende til at tage til skolelægeundersøgelse, hvor hun derefter fik opsat spiral. Som beskrevet i afsnit 2.6, har Kristines stedmor ikke engang havde kendt til, at Kristine havde fået spiral. Stedmoderen fandt først ud af det for nyligt, i forbindelse med Kristines medvirke i podcasten.

Nivi forklarede i interviewet, at der dengang ikke var en kultur for at snakke højt om de oplevelser man er blevet udsat for:

Nivi: [...] og siden det ikke var noget man snakkede åbent om, så er det rigtig svært for et barn eller en person at stå frem og sige ”det her er sket for mig”, når det er noget man skammer sig rigtig meget over. [...] Fordi de måske ikke engang vidste, at de havde fået spiral, men nu hvor det her (spiralsagen) kommer frem og man ser tilbage, så tænker de ”Nå ja, det har jeg sgu da også. Det kan jeg godt huske nu.”, men for mange, så er det her minde. Fordi ingen har forklaret og fordi det var så smertefuldt, har de puttet det inde i sådan en gemt, hemmelig boks i kroppen eller i hovedet og bare overlevet og levet videre. [...] jeg tror ikke, at de bevidst har skjult det, men de er blevet nødsaget til, rent underbevidst og ligge det til side.

(Transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023)

Dette minder også om Kristines forklaring på hvorfor hun tidligere ikke havde fortalt om hendes oplevelse med spiralen:

Kristine: [...] jeg har som barn oplevet så meget, også meget ekstreme, og nu set i bakspejlet, kan jeg godt forstå hvorfor jeg bare har ”smidt” følelser væk og fortrængt oplevelserne for at overleve.

(Oversat transskription af interview med informant (2): Kristine 15-09-2023)

Til spørgsmålet om hvorfor de berørte kvinder og piger ikke kunne sige fra overfor de danske læger der opsatte spiralen, forklarede forskeren, at på det tidspunkt hvor spiralkampagnen foregik, var der en ekstrem autoritetstro overfor danskerne. Især mandlige danske læger. Forskeren forklarede yderligere, at der muligvis ikke var et sprog for prævention iblandt de unge piger:

Forsker: [...] (grønlanderne) har været vant til, at det var en dansk administration der ligesom styrede alting og når du kom ind på sygehuset [...] så var der nogle regler som man nu skulle spille efter for at det fungerede. Og det var blandt andet at sige ”ja”, og på det her tidspunkt var der helt klart og sikkert en helt del sproglige misforståelser, [...] og på det her tidspunkt taler vi om nogle meget unge piger, som muligvis ikke har noget sprog for det her prævention [...].

(Transskription af interview med fagperson (2): forskeren: 2023)

Ifølge Nivi, var autoritetstroen overfor danskere ensbetydende med, at grønlanderne ikke havde selvbestemmelse. Hun giver eksemplet med hendes aanaa (mormor), der var vokset op under dansk kolonistyre, og Nivis mor, som var blevet sendt til Danmark uden valgmuligheder som barn, også senere i ungdommen fået opsat spiral:

Nivi: ... der var ikke kultur for at man sagde pænt imod, eller sådan spurgte hvorfor. Fordi det også var respektløst. Så der var altså ikke selvautonomi, sådan rent kulturelt. [...] der var slet ikke noget ”Hvorfor skal vi det?” eller ”Hvad er det?”, det var bare ”Yes sir.”, og så er det dét der skal ske. [...] min aanaa, hun sagde sådan: da min mor havde spurgt om hvorfor hun skulle til Danmark og væk fra dem, når hun var så lille, hun var kun 8 år, så havde hun sagt: ”Ja sådan var fremtiden bare”, man sagde ikke imod. Og man tænkte kun at: ”De her danskere der kommer op, vil det allerbedste for mig, de er her for at passe på mig, det er dem der er vores saviors (frelserer)”.

(Transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023)

Beskrivelserne foroven viser, at der kunne være flere grunde til at de berørte kvinder har været tavse omkring de ufrivillige spiralopsætninger. Pigerne var unge og som forskeren sagde, var der muligvis ikke et sprog for prævention hos de unge piger og kvinder. Den anvendte spiral under spiralkampagnen, kom først i det danske marked i 1960 (Klint og Petersen 2022). Dette betyder, at spiralen stadig var ny, da den begyndte at blive anvendt hos de danske læger i Grønland i 1960-70'erne. Spiralkampagnen startede, ikke engang et årti efter Grønland stoppede med at være dansk koloni. Naja Lyberth fortalte i podcasten, at på det tidspunkt var der fortsat kulturelle forskelle mellem grønlandere og danskere, og derfor stadig koloniale magtforhold på spil, som gjorde at man som ung grønlandsk pige, var svært at sige fra (ibid.). Naja fortalte yderligere, at igennem hendes opdragelse, blev man lært at man ikke sagde fra

over for autoriteter. Hun mente derfor at det var svært at sige fra og dermed at sætte grænser for sig selv (ibid.).

4.4 *Hvorfor er spiralkampagnen ikke belyst i større grad?*

Ifølge forskeren, er der mangel på kilder om spiralkampagnen her i Grønland. Generelt, mener forskeren, at politisk styring af kvinders kroppe, overordnet er meget underbelyst. Desuden befinder de fleste politiske kilder vedrørende spiralkampagnen i Danmark. Adgang til kilderne kræver derfor tid, rejser og formelle godkendelse. Der er ikke tilstrækkelige ressourcer, hos eksempelvis grønlandske forskere og journalister til at arbejde med sådan nogle emner som spiralkampagnen. Yderligere mener forskeren, at den grønlandske historie efter ophøret af Grønlands kolonistatus er underbelyst, fordi den historie der er blevet udgivet, altid har været fra et dansk perspektiv, hvilket har fremhævet eller lagt særligt vægt på bestemte aspekter af historien:

Forsker: ... der er kun én stor fortælling. Den handler om bedre levevilkår og modernisering. Den handler også om mere politisk selvstyre og selvstændighed og ønsker om det i Grønland, en uafhængiggørelse. Men den handler ikke om, så at sige, konsekvenser og prisen for den udvikling.

(Transskription af interview med fagperson (2): forskeren: 2023)

Til dette mener Nivi, at der var andre ting der fyldte i historien som blandt andet danificering¹⁶ og tvangsflytninger iblandt nogle grønlandere:

Nivi: [...] der var mange ting på det tidspunkt [...] Der var jo også danificering, hvor børn blev sendt til Danmark. Det var fødestedskriteriet¹⁷, og det var G-50¹⁸ og G-60¹⁹, og det var tvangsflytninger, altså der var mange ting. Det var ikke kun den der (spiralkampagne). Altså det var på det tidspunkt, hvor Danmark var desperat for at

¹⁶ Danificering: Målet med danificering var at grønlandske børn skulle lære dansk sprog og dansk kultur (Gulløv 2017: 328).

¹⁷ Fødestedskriterium: Fødestedskriterium gik ud på at arbejdsmænd født i Grønland fik mindre løn end arbejdsmænd født i Danmark (ibid. 2017: 335).

¹⁸ G-50: Grønlandskommissionen 1950 (ibid.: 321).

¹⁹ G-60: Grønlandskommissionen 1960 (ibid.: 333).

beholde os i en eller anden retning, de havde brug for at kontrollere os stadig, herefter FN-konventionen, hvor man ikke måtte have kolonier mere. Og de (Danmark) var jo smarte til at finde en anden måde til at stadig have kontrol over os, og stadig være koloniherrer. Det var jo skide smart tænkt af dem, og så pakke der ind i ”At det var for vores bedste”. [...] altså, det var et meget stort gaslight [...]. At man kan stå der med rent mel i posen, sådan ”Vi har ikke gjort noget, det var for jeres bedste”.

Aviaq: Ja. Danmark lavede jo love, så ”spiralkampagnen” ikke var en forbrydelse for dem. Lovene var tilpasset til dem der gjorde udførte arbejdet (Klint og Petersen 2022). (Transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023)

Med ”gaslight” mener Nivi, at den danske stat har forsøgt at vedligeholde magt og kontrol ved at manipulere den grønlandske befolkning i troen om, at den danske stats handlinger, som for eksempel at sende grønlandske børn til Danmark, var i den bedste mening (Hermann 2021).

For at afrundet dette afsnit, har Spiralkampagnen kort sagt været ukendt, indtil de berørte kvinder af sagen tog det op. Ifølge forskeren kræver det ressourcer til at tage sådan en sag op, ressourcer som Grønland ikke har besiddet med.

4.5 *Hvordan har de ufrivillige spiralopsætninger påvirket informanterne?*

Elisibannguaq: [...] Det har været en hård og smertefuld vej, og utroligt. Når man tænker tilbage på det, er det utroligt, at man kunne finde på at gøre det. At opsætte spiraler på børn. De har undertrykt os og betragtet os som uansvarlige. Og gøre det her, på grund af penge. Spiralkampagnen har medfulgt alvorlige konsekvenser.

(Oversat transskription af interview med informant (1): Elisibannguaq 11-09-2023)

Elisibannguaq fortalte videre, at den voldsomme oplevelse med spiralopsætningen og også det førnævnte seksuelle overgreb hun havde været udsat for som barn, har medført fysiske og psykiske udfordringer. Dengang havde hun ikke kendt til, at andre piger også fik opsat spiral. I troen om hun var alene med oplevelsen, skabtes spørgsmål som ”Hvorfor mig?”:

Elisibannguaq: [...] Hvorfor mig? Jeg følte som ingenting, som bare kunne gøres noget ved, uden mit samtykke ... Efterfølgende prøvede jeg ellers at begå selvmord, men det

lykkedes ikke. Jeg var så skamfuld. Hvorfor døde jeg ikke? Hvis det havde lykkedes, skulle jeg ikke igennem al de smerter.

(ibid.).

Nivi mener, at spiralen kunne have været starten på de efterfølgende psykiske udfordringer, fordi selvværdet, selvtilliden og overskuddet er blevet påvirket negativt. Især når det handlede om børn, der ikke fik nogen former for forklaringer, hjælp eller støtte. Smerterne har gjort at man på en eller anden måde er blevet begrænset i sin gøren. Når man er begrænset i sin gøren, kan det medføre til, at man kan blive set ned på eller bliver set som svag. At blive betragtet som svag, kan give en følelse af skam og skyld, som kan vokse i én, og selvværdet lavt.

Kristine blev heller ikke forklaret hvad en spiral var eller hvorfor hun skulle have opsat en. Kristine havde, ligesom Elisibannguaq, voldsomme smerter i underlivet. Da hun blev ældre, tog hun til lægen. I stedet for at fjerne spiralen, havde lægerne fornyet hendes spiral – og heller ikke denne gang med samtykke:

Aviaq: Da du fik spiral den anden gang, spurgte de efter dit samtykke eller skiftede de den bare ud?

Kristine: De skiftede den bare ud.

Aviaq: Det betyder, at du fik opsat spiral to gange, begge gange uden dit samtykke?

Kristine: Ja. De mente ikke p-piller passede til mig, så lægerne gav mig ”T”-spiral i stedet for.

(Oversat transskription af interview med informant (2): Kristine 15-09-2023)

Hvorfor syntes lægerne ikke at p-piller passede til Kristine? I interviewet med forskeren, beskrev denne, at vedkommende havde stødt på dokumenter der beskrev, at p-piller ikke mentes egnede til grønlandere, da de grønlandske kvinder ikke selv kunne administrere:

Forsker: Altså, det vil sige, at man har en anden måde at opfatte den grønlandske kvinde på. Og så er der jo tale om forskelsbehandling. Som jo tager udgangspunkt i etnicitet, race og kultur. Og det er noget der foregår i et land hvor du har to befolkninger [...]. At man har én gruppe, og så har man en anden gruppe, og den ene bliver behandlet fra sådan et koloniadministrativt synspunkt og den anden gør ikke.

(Transskription af interview med fagperson (2): forskeren: 2023)

Ifølge Nivi fandtes der på det tidspunkt en underliggende psykologisk mentalitet. En autoritetstro, mellem en dansk person i kittel og en ung grønlandsk person. Denne autoritetstro mener Nivi hænger sammen med kolonialismen:

Nivi: [...] Vi (grønlandere) har som noget der er banket ind i os. De er vi blevet i 300 år. Stille og roligt, har vi begyndt at have brug for ”danskernes hjælp”. ”De ved nok hvad der er bedst for os, fordi de siger det er den bedste mening” [...]. Så der er sådan en stærk autoritetstro, og så er der nok også fra danskernes side, en anden form, som at være på sådan en redningsaktion: ”Vi skal redde de stakkels grønlandere” for eksempel. [...] Der er sådan en underliggende psykologisk mentalitet. Det er sådanne mentaliteter der er indlejret i begge (etnicitet).

(Transskription af interview med fagperson (1): Nivi 01-11-2023)

En årsag til, at de berørte piger og kvinder der blev udsat for spiralkampagnen, var autoritetstro overfor de danske læger, kunne ifølge forskeren være, at de berørte kvinder eller piger der blev udsat for spiralkampagnen, måske ikke havde en følelse af eller var ubevidste om, at den ufrivillige spiralopsætning var forkert. Men at behandlingen i sig selv stadig kan blive til et traume:

Forsker: Og når noget er et traume for et menneske, så er det fordi, de er blevet behandlet forfærdeligt og forkert ... det kan være alt lige fra, at man ikke har haft medbestemmelse og i det her (spiralkampagne), handler det på ingen måde om at have medbestemmelse over sin egen krop og i virkeligheden over sin egen fremtid. [...] det er basale ting som vi mener, at et hvert menneske skal have ret til, på de præmisser som kulturen tilser og der er jo ingen tvivl om, at her har der været tale om to helt vidt forskellige verdensforståelser i sundhedsvæsenet og hos befolkningen. Og så har der været en eklatant magt, ulige magtforhold som har gjort, at man kunne gøre det her (spiralkampagne), og sådan set ikke bryde loven, måske?

(Transskription af interview med fagperson (2): forskeren: 2023)

I podcasten ”Spiralkampagnen” afsnit 4 (Petersen og Pilegaard 2022) fortæller journalisterne, om et brev de har fundet i Rigsarkivet. Brevet er skrevet af Grønlands daværende landslæge til Grønlandsministeriet, med en opfordring om et ønske til en lovtilpasning vedrørende præventionsvejledning til piger under 18 år. Derfor mener forskeren, at problemet i virkeligheden var, at lovgivningen betød, at man rent juridisk havde ren tavle under spiralkampagnen. Selvom behandlingen mod de berørte kvinder, måske ikke var en forbrydelse som sådan, havde spiralkampagnen stadig uoprettelige konsekvenser. Fordi mange af de berørte kvinder har ikke fået de børn, de ønskede sig. Jeg spurgte derfor forskeren, om spiralkampagnen var en underdanig handling mod de berørte kvinder:

Forsker: [...] baseret på eksisterende forskning, der er lavet nogen del i Canada. Sterilisationer og brugen af andre præventionsmidler i øvrigt omkring aborter og sådan noget, viser ret tydelige forskel på den måde man taler om oprindelige kvinder og ikke-oprindelige, hvide kvinder. Og vi har også set lidt af det i Grønland. Blandt andet har jeg set nogle dokumenter, hvor der står, det med at tilbyde danske kvinder p-piller og grønlandske kvinder skal have noget andet, for de kan ikke selv administrere. [...].

(Transskription af interview med fagperson (2): forskeren: 2023)

Den indsamlede empiri viser, at de ufrivillige spiralopsætninger er sket uden de berørte kvinder og pigers medbestemmelse. Dét at de berørte kvinder heller ikke blev forklaret om hvorfor de skal have spiral, har betydet at kroppen har reageret på spiralen som et fremmedlegeme. Ifølge psykologen Nivi betyder det, at oplevelsen kan sætte sig som et traume. Fordi når der ikke er en forklaring på hvad der skete og man er uvidende om hvad der foregår, kan det efterfølgende være svært at berolige sig selv.

4.6 Opsamling

Jeg har i dette kapitel præsenteret og analyseret den indsamlede empiri. Interviews med informanterne og fagpersonerne har givet mig svar på spørgsmålene om hvilken påvirkning de ufrivillige spiralopsætninger har haft for de berørte kvinder, hvilken gavn og betydning offentliggørelsen af podcasten ”Spiralkampagnen” har haft for de berørte kvinder, samt hvad der har motiveret dem til at fortælle åbent om deres oplevelser. Endelig har informanterne og fagpersonerne givet mig svar på, hvorfor spiralsagen ikke har været belyst i større grad.

I det næste kapitel, som er en perspektivering, drager vi mod Quebec, Canada. Her vil jeg beskrive de statslige tvangssteriliseringer hos First Nations (samlebetegnelse for de oprindelige folk i Canada) og Inuit kvinder.

5 Perspektivering: Tvangssterilisering i Canada

Mange af de berørte kvinder i spiralsagen i Grønland, og selv den grønlandske befolkning generelt, havde ikke haft kendskab til omfanget af piger og kvinder der var blevet udsat for spiralkampagnen (Klint og Petersen 2022). Først da omfanget blev offentliggjort i podcasten ”Spiralkampagnen” forstod mange af de berørte kvinder, at de ikke var alene om at have været udsat for dette overgreb. Desværre er det ikke kun grønlandske piger og kvinder der har været udsat for statslig systematisk tvungen præventionsopsætninger. I november 2022 udkom den canadiske rapport ”Free and informed consent and imposed sterilizations among First Nations and Inuit women in Quebec”. Rapporten er udarbejdet af professor Suzy Basile og doktorgradsstuderende Patricia Bouchard. Rapporten er inddelt i kapitler, hvor man indledningsvist bliver introduceret for forskellige former for samtykke, en tidslinje for begivenheder, begrundelsen for rapportens udarbejdelse og den metodologiske tilgang til undersøgelsen. Derefter kommer analysen af den indsamlede data for undersøgelsen. I den rapportens konklusion, introduceres de centrale resultater fra undersøgelsen (Basile og Bouchard 2022: 3-4).

Formålet med undersøgelsen af tvangssteriliseringer hos First Nations og Inuit kvinder, har været at belyse en del af historien, der ellers har været udækket, og dermed forsøge at tegne et billede af den virkelighed og de omstændigheder som kvinderne oplevede på egen krop i sundhedsvæsenet i Quebec (ibid.: 8). Rapportens hensigt er også at belyse de medicinske metoder, der påvirker den behandling kvinderne modtager, samt at belyse kvindernes evne til at træffe beslutninger som patienter (ibid.: 18).

Dataindsamlingen igennem interviews er blevet udført fra maj 2021 til januar 2022 og omfatter 35 beretninger fra First Nations og Inuit kvinder (ibid.: 8). Undersøgelsen har vist, at nogle af kvinderne har gennemgået en steriliseringsprocedure uden deres viden, samt at man stadig i dag oplever, at First Nations og Inuit kvinder fortsat oplever at blive steriliseret uden deres samtykke og viden (ibid.: 7). Den sidste beretning om pålagt sterilisering havde nemlig fundet sted i 2019 (ibid.: 9). Ofrene for ufrivillige steriliseringer, havde først fundet ud af årsagen til deres sterilitet, da de blev undersøgt af læger i forbindelse med fertilitetsproblemer.

Rapporten understreger, at tvangssterilisering af First Nations og Inuit kvinder i Quebec er et underbelyst og udokumenteret emne. En af årsagerne til, at denne praksis har været ukendt er, at de berørte, ikke har lyst til at dele deres oplevelser, fordi det er svært, skamfuldt og følelsesmæssigt belastende (ibid.: 8). Nogle af de interviewede kvinder beretter, at de ikke har

givet samtykke til indgrebet. Og for de kvinder, der har givet samtykke, står det klart, at disse har haft utilstrækkelig information om proceduren for steriliseringen (ibid.: 8).

Rapporten beskriver de konsekvenser tvangssteriliseringerne har medført. Ud over at kvindernes kroppe og rettigheder blev krænket, har steriliseringerne givet traumer, samt skabt en mistro til sundhedsvæsenet (ibid.: 9). De statslige steriliseringer af ikke-hvide kvinder, giver ifølge rapporten, en indikering af systemisk racisme, hvor diskriminationen af First Nations og Inuit kvinder er tydelig (ibid.).

De historiske bevæggrunde for sterilisering af First Nations og Inuit kvinder i Canada, som beskrives i rapporten, har mange paralleller til det, der førte til den grønlandske ”Spiralkampagnen” (Klint og Petersen 2022). Tvangssterilisering i Canada, der stadig foregår i dag, har rødder i en historie med kolonial vold (Basile og Bouchard 2022: 10). Kolonial vold refererer til de forskellige former for vold og undertrykkelse, der er forbundet med kolonialisme. Kolonial vold i dette tilfælde er statslig kontrol over kvindernes fertilitet, praktiseret med ulig og uretfærdig behandling.

Det er dokumenteret, at man i Canada i 1960-70’erne politisk har indført familieplanlægningsprogrammer, der delvis havde til formål for at reducere fødselsraten blandt de oprindelige folk i Canada (ibid.). Det var lige præcis det begreb journalisterne bag podcasten ”Spiralkampagnen” også stødte på i Rigsarkivet blandt dokumentmapper fra det tidligere Grønlandsministerie. Grønlandsministeriet var et dansk ministerium der stod for udviklingen af Grønland, samt tog væsentlige beslutninger på vegne af Grønland (Olsen 2016: 47). ”Familieplanlægning” var en forening stiftet i 1956, der stod for at fremme oplysninger om præventionsmidler og ansvarligt forældreskab. Oprettelsen af foreningens formål var blandt andet reducere af for mange graviditeter blandt visse kvinder (Klint og Petersen 2022). Hovedmålet var derfor at lade kvinder selv bestemme over hvor mange børn de ville have, i hvert fald i de europæiske lande som eksempelvis i Danmark (ibid.). Reducering af for mange graviditeter for visse kvinder ville ikke kun være til gavn for de enkelte hjemme, men også til hele samfundsøkonomien (ibid.). Ifølge rapporten om tvungen steriliseringer blandt First Nations og Inuit kvinder i Canada, var programmer for ”familieplanlægning” rodfæstet i vedvarende og skadelige stereotyper af disse kvinder, som kvinder der føder mange børn med det formål at modtage støtte fra staten, og som uansvarlige, uforsigtige og promiskuøse kvinder (Basile og Bouchard 2022: 10). Disse stereotyper af kvinder er ofte forbundet med First Nations og Inuit kvinder (ibid.). Eksistensen af disse stereotyper bruges derfor til at legitimere statens kontrol over kvindernes fertilitet (ibid.). Udover sterilisation, er det også dokumenteret,

at der anvendes andre former for tvungen prævention, så som indsprøjtninger og spiral. Her inkluderede man ikke p-piller, da man ikke mente, at First Nations og Inuit kvinder selvstændigt kunne administrere disse (ibid.).

I rapporten præsenteres undersøgelsens væsentligste konklusioner:

- 1) De First Nations og Inuit kvinder der deltog i undersøgelsen, havde ikke fået ordentlig information og rådgivning før indgrebet.
- 2) Kvinderne følte sig utrygge og havde mistillid til sundhedsvæsenet, og undgik derfor sundhedspleje.
- 3) De behandlinger de First Nations og Inuit kvinder fik i hospitalet var anderledes, og derfor følte de sig forskelsbehandlet.
- 4) De behandlinger kvinderne modtog afhang af patienternes alder og omstændigheder omkring deres steriliseringer. De fleste kvinder der deltog i undersøgelsen, var i 20'erne og i 30'erne, og befandt sig derfor stadig i den fødedygtige alder (ibid.: 27, 41).
- 5) De First Nations og Inuit patienters ret til at give informeret samtykke blev ikke respekteret og i nogle tilfælde helt ignoreret (ibid.: 58).
- 6) Kvinder er blevet udsat for pres til at acceptere permanent sterilisering, selvom kvinderne stadig er unge og fødedygtige. Kvinderne har i dette sammenhæng ikke oplevet at blive forelagt andre præventionsmidler som alternative til permanent sterilisering (ibid.: 63).

I rapportens konklusion, bekræfter Suzy Basile og Patricia Bouchard på baggrund af undersøgelsen, at First Nations og Inuit kvinder er blevet udsat for tvungen sterilisering, udsat for vold under fødsler og er blevet påtvunget aborter (ibid.: 63). De kvinderne havde ikke fået tilstrækkelig information og i nogle tilfælde decideret forkert information om deres sundhed og om de medicinske indgreb kvinderne skulle igennem, oftest forskyldt sprogbarrierer. Basile og Bouchard beskriver tilfældene om tvungen sterilisering som et alvorligt problem, da disse har haft enorme konsekvenser for de berørte kvinders fysiske og mentale sundhed.

Ifølge Basile og Bouchard, har den udførte praksis med tvungen sterilisering i sundhedsvæsenet været holdt hemmeligt, hvorfor emnet er underbelyst (ibid.).

Rapporten af Basile og Bouchard viser, at der er mange paralleller og ligheder til de overgreb de grønlandske piger og kvinder er blevet udsat for under spiralkampagnen i 1960-

70'erne. Disse paralleller og ligheder vil jeg genbesøge i diskussionen i kapitel 6 og i konklusionen.

6 Diskussion: Koloniseret kvindekrop?

I dette kapitel vil jeg diskutere problemstillingens spørgsmål om hvorvidt spiralsagen var et kolonialistisk træk. For at kunne diskutere dette spørgsmål, er jeg nødt til at starte med at diskutere de tilhørende underspørgsmål i relation til spiralsagen: Hvad er kolonialistiske træk? Hvordan opleves kolonialismen af de koloniserede? Og endelig, på hvilken måde påvirker det de koloniserede at være undertrykt? Diskussionen af disse spørgsmål og søgen efter et svar herpå, vil jeg foretage med udgangspunkt i teorierne der blev præsenteret i kapitel 3, den indsamlede empiri fra interviews fra kapitel 4, samt perspektiveringen til First Nations og Inuit kvinder fra Quebec i kapitel 5.

Jeg vil indledningsvist diskutere Frantz Fanons tekster om kolonialismens påvirkninger af de koloniserede. Som tidligere nævnt i kapitel 3, beskrev Fanon hvordan de koloniserede fra barnsben af og i omgivelsen af deres kulturelle miljø, internaliserer idéen om, at de koloniseredes kultur er værdiløs (Dini 2017: 11 [Fanon 1952]). Dette er også beskrevet i Davids tekst ”Internalized Oppression” (David 2014), hvor folk, på baggrund af deres opvækst og de budskaber de konstant får om verdenen, om dem selv og andre, kan forme deres måde at tænke på (David 2014: 23). Netop dette afspejles i Naja Lyberths fortælling om, at hendes generation blev opdraget til ikke at sige fra over for autoriteter, og især de danske autoriteter (Klint og Petersen 2022). Najas fortælling er et godt eksempel på, hvordan den internaliserede undertrykkelse har udviklet sig i en ung alder og er videregivet fra generation til generation. At undertrykkelsen er videregivet i generationer, resulterede i en vedvarende undertrykkelseskraft, som opretholder de magtstrukturer, som gavner den koloniserende og dominerende gruppe. At undertrykkelsen videregives fra generation til generation, opretholder dermed de privilegier og den magt som den dominerende gruppe bestrider.

Det er nærliggende at argumentere for, at magtforskellen mellem danskere og grønlandere har været præget af, at man i kolonitiden havde en central tankegang der betegnes som eurocentrisk. Som førnævnt i kapitel 3, handler eurocentrisme om troen på, at den europæiske tankegang var forbilledlig. Denne eurocentriske tankegang kan derfor også tænkes at have udgjort en del af grundlaget for den ekstreme autoritetstro overfor kolonimagten. Denne autoritetstro er således skabt af en internaliseret undertrykkelse, som har påvirket hvordan grønlanderne, som de undertrykte, opfører sig over for danskerne, den dominerende gruppe.

Under kolonitiden i Grønland var grønlænderne, som de koloniserede, vant til, at danskerne dikterede og administrerede Grønlands udvikling (Hansen 2017: 34). Den eurocentriske tankegang gjorde, at grønlænderne så op til danskerne. Autoritetstroen overfor danskerne gjorde, at man accepterede de betingelser og den skæbne man blev udsat for. For eksempel i spiralsagens tilfælde, spiralopsætninger uden samtykke og oplysning, som der berettes om i podcasten ”Spiralkampagnen” (Klint og Petersen 2022).

Ifølge Fanon skabes magtstrukturer gennem terror og fortvivlelse, og at ved udeblivelsen af samtykke (Quinn 2017: 31 [Fanon 1960]). Begrebet terror anvendes ikke specifikt i podcasten, eller som efterfølgende er blevet anvendt i den offentlige diskurs om de ufrivillige spiralopsætninger hos de berørte piger og kvinder. Ifølge den danske ordbog defineres terror dog som ”voldelig, hensynsløs eller chikanerende adfærd over for nogen, ofte som straf eller som middel til at opnå noget” (DDO). Det synes heraf rimeligt at beskrive de tvungne og ufrivillige spiralopsætninger, uden samtykke fra hverken pigerne eller deres forældre, som et hensynsløst middel for den danske stat til at indfri ønske om at kraftigt reducere den grønlandske fødselsrate.

Fanon beskriver ydermere, at psykiske skader kan forårsages af at menneskelig værdighed og lige rettigheder nægtes i det koloniale forhold (Quinn 2017: 11 [Fanon 1960]). På trods af den grønlandske koloniserings formelle ophør, var det netop denne situation som informanterne kunne berette om i de gennemførte interviews og podcasten ”Spiralkampagnen” redegør for. Mange af pigerne og kvinderne der var berørte af spiralkampagnen, fik netop nægtet rettigheden til at vælge om de vil have spiral eller ej (Klint og Petersen). Den danske stat traf valget på vegne af de berørte kvinder og har forbudt dem den naturlige evne til at reproducere. Nægtelsen af rettigheder og menneskelig værdighed, og dét selv at bestemme over ens fremtid, har ifølge psykologen Nivi Wille, hvad angår hendes klienter der var udsat for spiralkampagnens overgreb, medført store psykiske konsekvenser, herunder følelsen af, at ens liv er meningsløst.

Fanon beskriver, at kolonialismens afslutning ikke er ensbetydende med, at magtforholdet mellem de koloniserende og de koloniserede afsluttes (Quinn 2017: 11 [Fanon 1960]). Fanons argumentation er, at det koloniale misbrug forsat kan trives som følge af dominansforholdet. Dét, dengang veletablerede dominansforhold mellem de danske læger og de unge grønlandske piger var, ifølge forskeren jeg interviewede, eklatant, og fremkom derfor som et klart kolonialistisk træk.

Fanon mener altså, at et kolonialistisk træk er at undertrykke de koloniserede, hvorved undertrykkelsen påvirker den koloniseredes selvopfattelse og identitet (ibid.: 12). De koloniserede begynder at betragte deres kultur og identitet som værdiløs, og accepterer derfor, at de som koloniserede er underlegne. Dét, at føle sig som underlegen, kan lede til magtesløshed, hvilket kan være dehumaniserende og give mindreværd (ibid.: 40).

Sammenholdes Fanons definition af kolonialistiske træk med begivenheder i spiralkampagnen, kan det betragtes således, at Danmark som tidligere koloniherre, har undertrykt de berørte piger og kvinder, ved at betragte dem som uværdige til at reproducere sig, dermed fratage deres magt til at bestemme over egen fremtid. De ufrivillige og tvungne spiralopsætninger hos de berørte piger og kvinder har resulteret i, at de berørte piger og kvinder har følt sig magtesløse. De ufrivillige spiralopsætninger har så at sige, ifølge interviews med informanterne og fagpersonen og psykologen Nivi Wille, ødelagt nogle af de berørte kvinders liv, som følge af, at de ikke har kunne få de børn de ellers ville.

Spivak kritiserer kolonialismen og beskriver denne som en undertrykkelse mekanisme (Riach 2017: 11 [Spivak 1988]). Dem der bliver undertrykt, er ifølge Spivak minoritetsgrupper. Undertrykkelsen sker bl.a. gennem kolonimagts læringsmaterialer, som forhindrer minoriteter i at få en uddannelse. Hun beskriver hvordan kolonialismen systematisk dæmper de undertryktes stemmer og afskærer dem fra alle muligheder social mobilitet, dvs. de nægtes adgang til ressourcer eller uddannelse. De undertrykte betragter sig selv som en gruppe uden stemme i samfundet, fordi de magtfulde i samfundet berøver deres stemmer (ibid: 9).

Dét, at kolonimagts læringsmateriale anvendes i skolerne, er selvsagt også ensbetydende med, at læringsmaterialet er udarbejdet af og fra kolonimagts perspektiv. Som den interviewede forsker også bemærkede, så er Grønlands historie og særligt kolonihistorien, altid blevet præsenteret fra et dansk perspektiv, hvilket har betydet, at der er fremhævet eller lagt særligt vægt på bestemte aspekter af historien. Dette betød også, at historiens belysning kan være utilstrækkelig. Som det også beskrives i Aviâja Egede Lynges tekst (Lyng 2010) ”Den bedste koloni i verden”, er der ikke studier, der undersøger hvilken påvirkning grønlænderne har haft som følge af koloniseringen. Dét, der er undladt i den danske fortælling om kolonihistorien, er altså de konsekvenser de koloniserede, grønlænderne, har pådraget sig. Offentlighedens manglende kendskab til spiralkampagnen er et godt eksempel på denne omfattende negligering. Først 50-55 år efter er det nuværende udredningsarbejde igangsat. Som fremhævet i perspektivering, er dette også tilfældet i Quebec, Canada, hvor tvangssteriliseringer af First Nations og Inuit kvinder er undladt fra kolonihistorien. I rapporten

fra perspektivering i dette speciale, er blevet understreget vigtigheden af belysningen af tvangssteriliseringer af First Nations og Inuit kvinder, da der er væsentlig manglende dokumentation for hændelserne. Formålet med rapporten har derfor været at belyse den del af historien, der ellers har været gemt og holdt hemmeligt (Basile og Bouchard 2022: 63).

Ifølge Spivak bliver især kvinderne ramt af kolonialismens påvirkninger. Kvinderne bliver betvivlet og marginaliseret, og anset som at være placeret i skyggen af samfundet (Riach 2017: 45 [Spivak 1988]). På grund af deres køn og sociale status som undertrykte, ender kvinderne derfor i en dobbelt undertrykt position, og dermed dobbelt forstummet (ibid.: 41 [Spivak 1988]). Dette gør at de undertrykte føler, at kampen for at blive hørt virker meningsløs (ibid.: 38). Spivaks kritik af kolonialismen er også påvirket af Saids tekst "Orientalism" (Said 1978), fordi Said mener at de undertrykte bliver misrepræsenteret af de koloniserende, f.eks. ved at blive stemplet som primitive. Endelig mener Spivak, at grundet kolonialismens misrepræsentation af kvinderne, er kvinderne fraskåret for handlefrihed og mulighed for at repræsentere dem selv. Ligesom Fanon, mener Spivak, at kolonialismens påvirkning fortsat kunne mærkes i postkolonitiden.

Spivaks tekst handler altså grundlæggende om kolonialismens påvirkninger på minoritetsgrupper og særligt kvinder der er udsatte under kolonialismen. Det er derfor nærliggende at diskutere Spivaks tekst i lyset af spiralkampagnen. Beskrivelsen af hvordan vesten, altså de koloniserende, misrepræsenterer de koloniserede som primitive, giver særligt genlyd. Her mener jeg specifikt det forhold, at de berørte kvinder fik opsat spiral af den årsag, at de danske læger ikke mente, at de grønlandske kvinder var i stand til at administrere p-piller. Under spiralkampagnen blev de berørte kvinder altså betvivlet og udsat for diskrimination og andetgørelse, når de blev fremstillet som uansvarlige og uegnede til selv at administrere egen prævention (Klint og Petersen 2022). De danske læger havde altså en anden måde at opfatte den grønlandske kvinde på, som foranledigede, at man behandlede de grønlandske kvinder anderledes end de danske kvinder. Man kan derfor argumentere for, at de grønlandske kvinder blev udsat for intersektionalitet, altså udsat for diskrimination og undertrykkelse på baggrund af de grønlandske kvinders køn og race.

Som forskeren forklarede, var der også på det tidspunkt nogle "spilleregler" i forholdet mellem danskerne og grønlænderne, der blandt andet indebar, at man ikke skulle sige danskerne imod. Dét, at de berørte kvinder blev betragtet som uansvarlige og uegnede til at administrere egen prævention (p-piller), var også tilfældet i Quebec, Canada. I perspektiveringsafsnittet, i kapitel 5, er det beskrevet hvordan First Nations og Inuit kvinder

blev steriliseret med tvang og i nogle tilfælde fik pålagt opsætning af spiral eller en injektion, netop fordi de blev betragtet som uegnede til selv at administrere p-piller (Basile og Bouchard 2022: 10).

Som David beskriver i sin tekst "Internalized Oppression" (David 2014), ender de undertrykte med at acceptere de undertrykkende normer eller systemer (ibid.: 10). David mener derudover, at minoriteter eller mennesker der oplever marginalisering, ikke føler at deres realiteter, f.eks. oplevelser, afspejles af forskning og tjenester. Han mener, at dette er grunden til, at de undertrykte, ikke bliver hørt i samfundet (ibid.: 1).

Dette kunne være tilfældet for de berørte kvinder i spiralkampagnen, som op til 50 år har været tavse omkring sagen. Det samme gør sig gældende i Quebec, Canada, hvor First Nations og Inuit kvinder har været tavse omkring deres tvungne sterilisering og pålagte prævention grundet skam og den følelsesmæssige belastning (Basile og Bouchard 2022: 8).

Ifølge David ses undertrykkelse af minoriteter eller marginaliserede grupper globalt (David 2014: 2). Undertrykkelse bliver skabt, når der i samfundet findes grupper, hvor én gruppe har større magt og større adgang til privilegier. Denne magt og disse privilegier opretholdes ved at dominere den anden gruppe (ibid.: 3). I sager som spiralkampagnen og tvungen sterilisering af kvinder andre steder i verden, herunder i Canada, er det tydeligt at se, hvordan staten har udnyttet deres magt til at behandle kvinderne på en uretfærdig vis. Og ved at anvende programmer som "Familieplanlægning" både i Canada og i Grønland, har den magtfulde gruppe, rettere sagt staten, udnyttet deres magt og privilegier til at pålægge kvinderne til at blive steriliseret eller få opsat spiral.

"Familieplanlægningen" havde isoleret set et godt formål i at sprede budskabet om præventionsmidler, med en mission om, at kvinder selv skulle kunne bestemme over hvor mange børn de vil have, og at de fødte børn var ønskebørn, for dermed understøtte sandsynligheden for et ansvarligt forældreskab (Klint og Petersen 2022). Som beskrevet i specialets introduktion på side 7, var der i Grønland en stigende fødselsrate i 1960'erne. Den datidige rapport som dokumenterede, at 500 børn var født udenfor ægteskabet og hvor 1/3 del af mødrene under 20 år, var relativ til datidens kontekst forståeligt nok alvorlig. Der er ingen som ønsker børn og førstegangsmødre en svær start på livet og i forældreskabet. Det synes derfor forståeligt, at embedsfolk i Grønlandsministeriet, efter ønske fra Grønlandsrådet, dengang søgte at fremkomme med en løsning til at begrænse de mange fødsler udenfor ægteskabet og beskytte de unge grønlandske kvinder mod uønsket graviditet (Klint og Petersen 2022).

Ordet ”kampagne” forklares som *”en række målrettede handlinger med det formål at påvirke en målgruppes viden, holdning eller adfærd i en bestemt retning, gennemført over en afgrænset periode”* (DDO). Selve navnet ”Spiralkampagnen” kan derfor forstås som en kampagne med henblik på at påvirke eller vejlede kvinder i beslutningen om at få spiral, for på den måde at kunne tage ansvar for eget liv, ved selv at planlægge hvornår og hvor mange børn de vil have. Hvis ”Spiralkampagnen” i stedet havde været et informeret og samtykkebaseret tilbud om spiral, havde situationen i dag givetvis været en anden. Det er dog en kendsgerning, at den danske stat, kun få år efter ophævelsen af Grønlands status som dansk koloni og dermed ophævelsen af den danske stats rolle som kolonimagt, ved tvang og uden samtykke opsatte tusindvis spiraler på unge grønlandske piger og kvinder.

Denne befolkningskontrol har haft væsentlige konsekvenser for den grønlandske befolkning. Især kvinderne der er blevet udsat for overgrebet med spiraler, som har oplevet enorme konsekvenser for deres fysiske og mentale sundhed, og i værste tilfælde har mistet meningen med livet grundet sterilitet. Disse er konsekvenser, der umiddelbart ikke har været genstand for overvejelse i forbindelse med udfoldelsen af spiralkampagnen. Staten har retfærdiggjort deres handling med henvisning til gældende juridiske regler og love på det tidspunkt spiralkampagnen foregik (Klint og Petersen 2022). Ved at udføre spiralopsætninger hos de berørte kvinder, vises de kulturelle forskelle, da de ufrivillige spiralopsætninger måske ikke er tilpasset til den grønlandske befolkning, men fra ”koloniherrernes” synspunkt, virkede som rigtigt og var derfor overbeviste om, at deres handling var i den bedste mening. Dette minder om forskerens udtalelse om, at der ingen tvivl har været tale om to helt vidt forskellige verdensforståelser i sundhedsvæsenet og hos befolkningen. Dette kendetegner i høj grad synet på den undertrykte grønlandske befolkning. Ifølge teoretikere indenfor postkoloniale studier Spivak (Riach 2017 [Spivak 1988]) og Fanon (Dini 2017 [Fanon 1952], Fanon 1960, Quinn 2017 [Fanon 1960]), var der stadig kolonialistiske påvirkninger i postkolonitiden hos de tidligere koloniserede. Dette er eksempelvis bekræftet i rapporten om, at de First Nations og Inuit kvinders tvangssteriliseringer i Quebec, Canada, har rødder i kolonialismen. Hvor man ved kolonial vold undertrykte kvinderne, med statslig kontrol over kvindernes sterilitet (Basile og Bouchard 2022: 10).

Dette afspejler tidspunktet under spiralkampagnen, som stadig var præget af paternalistiske og koloniale forhold (Klint og Petersen 2022 [Petersen, Hanne]) og hvor man fra et dansk synspunkt stadig var af den overbevisning, at man vidste, hvad der var bedst for det grønlandske folk og derfor påtog sig rollen som ”redder”.

Den danske stats behandling af grønlandske piger og kvinder viser det dominansforhold der var imellem de grønlandske piger og de danske læger, hvilket strider imod den ligestilling der blev etableret i 1953 mellem grønlændere og danskere, som følge af grundlovsændringen i 1953.

Ud fra dette er det min afslutningsvise vurdering, at det med udgangspunkt i overstående diskussion kan konkluderes, at spiralkampagnen utvetydig var en undertrykkelsesmekanisme og et kolonialistisk træk.

Konklusion

I dette endelige og sidste kapitel vil jeg indledningsvist starte med at opsummere de væsentligste hovedresultater fra specialet. Jeg vil i denne konklusion identificere de vigtigste punkter fra hvert kapitel.

I introduktionen gjorde jeg rede for baggrunden for specialeemnet, og beskrev de væsentligste punkter fra podcasten. Jeg introducerede kort Naja Lyberth, forkvinden for spiralsagen, og de politiske tiltag i kølvandet af spiralsagen, og beskrev de tilbud om hjælp som er stillet til de berørte kvinder i spiralsagen. Endelig redegjorde jeg det forestående udredningsarbejde, herunder borgermødet afholdt i forbindelse med opstarten af dette.

I metodebeskrivelsen gjorde jeg rede for den metodiske og teoretiske tilgang i forbindelse med de kvalitative interviews med interviewpersonerne, samt hvad jeg fik ud af interviews.

I fjerde kapitel præsenterede og analyserede jeg de væsentligste punkter i den indsamlede empiri fra interviews med informanterne og fagpersonerne. Her fandt jeg ud af, hvor meget offentliggørelsen af podcasten ”Spiralkampagnen” har haft af betydning for informanterne. I mange år, havde min ene informant Elisibannguaq, ikke haft kendskab til omfanget af piger og kvinder der havde været udsat for samme overgreb. I mange år havde hun troet, at hun var alene om oplevelsen. Og dét, at hun kun var 13 år da hun fik opsat spiral, var også grunden til hun ikke tidligere har snakket om overgrebet før. Det samme gjorde sig gældende med min anden informant, Kristine, hvor hendes nærmeste familie derhjemme, ikke engang havde kendt til at Kristine, som 15-årig, havde fået opsat spiral, i forbindelse med en skolelægeundersøgelse. Det bemærkelsesværdige var også, at der var kvinder der ikke har haft kendskab til årsagen til deres sterilitet, fordi de ikke vidste de havde fået opsat spiral. Dette fortalte Nivi (fagperson (1)), hvor hun i forbindelse med behandlingssamtaler med klienter i en anden sammenhæng (seksuelle overgreb), og ved et rent tilfælde fandt ud af, at klienterne havde fået opsat spiral, hvilket de ikke havde haft kendskab til, før Nivi og klienterne kiggede på klienternes lægejournaler.

Nivi har som psykolog, senere og efter offentliggørelsen af spiralsagen, haft flere af berørte kvinder som klienter. Nivi fortalte, at nogle af de berørte kvinder, i op til 55 år har holdt overgrebet i forbindelse med opsætningen af spiralen hemmeligt. Offentliggørelsen af podcasten har også betydet, at Naalakkersuisut har reageret på sagen, og blandt andet iværksat tilbud om hjælp til de berørte kvinder (Socialstyrelsen). Ifølge Nivi, har de berørte kvinder som

har taget imod tilbuddet og som har haft terapeutiske samtaler med hende, har efter mange år, endelig fået en følelse af frihed fra sorg og smerter. Sorg og smerter, skabt af spiralen, som for mange af de berørte kvinder har den enorme konsekvens, at de har mistet evnen til at få børn.

Sterilitet er desværre ikke kun den eneste konsekvens som spiralen har medført, da det også har været psykisk belastende for de berørte kvinder. Ifølge Nivi, har hun observeret, at de klienter hun har haft i forbindelse med spiralsagen, også har oplevet påvirkninger på selvværdet, selvtilliden og overskuddet. Det er velkendt, at det at have selvværd, selvtillid og overskud i hverdagen har betydning for mennesket. Disse elementer spiller alle en afgørende rolle for et menneskes generelle trivsel og livskvalitet og kan også have indflydelse på adfærd, relationer til andre mennesker og opnåelsen af personlige mål i livet. Det er derfor forståeligt, at de berørte kvinder har haft psykiske skader som følge af de overgreb kvinderne har været udsat for.

Ifølge Elisibannguaq, er der desværre også tilfældet, at kvinder som er berørte af sagen, ikke har taget imod tilbuddet, da de føler, at det er for smertefuldt og ubærligt at snakke om konsekvenserne forårsaget af spiralen. Ifølge Nivi, er der også berørte kvinder som er blevet sterile, der er blevet enlige grundet sterilitet, og derfor ikke har nogen familie. Dette har medført, at de føler, at deres liv er blevet spildt. Ifølge Nivi understreger dette også vigtigheden af, at de berørte kvinder modtager en officiel undskyldning for de overgreb de er blevet udsat for. Den officielle undskyldning vil betyde, at staten, som har ansvaret for spiralkampagnen, faktisk påtager sig ansvaret og giver den undskyldning, som de berørte kvinder fortjener. Undskyldningen vil være et symbol på, at kvindernes liv ikke er spildt. Ifølge Nivi, er der mange berørte kvinder, som ikke har haft kendskab til, at de har fået spiral, og at denne er årsagen til deres sterilitet. Ifølge Nivi, har uvidenheden om sterilitet medfulgt ødelagte parforhold hos nogle kvinder, hvilket har medført årelang selvbebrejdelse og skyldfølelse. Af denne grund har nogle af de berørte kvinder, som er blevet sterile, følt at deres liv var fuldstændig spildt og meningsløst. Det er ikke kun dem, som er blevet sterile der har oplevet modstand. Der er også berørte kvinder der har oplevet utallige ufrivillige aborter eller kun har fået et eller to børn og ikke de antal børn de ellers har ønsket sig.

Som nævnt, har nogle af de berørte kvinder ikke haft kendskab til, at de havde fået opsat spiral. Dette har været en af årsagerne til, at de berørte kvinder og informanter har været tavse omkring oplevelsen med spiralen. En anden væsentlig årsag er, at spiralkampagnen også gik ud over børn, som derfor ikke nødvendigvis forstod, at de havde fået spiral. Som nævnt var Elisibannguaq 13 år og Kristine 15 år. Og ifølge forskeren, var der muligvis ikke et sprog for

prævention hos de unger piger på det tidspunkt. Dette afspejles også af Nivis forklaring om, at man på det tidspunkt ikke havde kultur for at snakke højt om de oplevelser man var blevet udsat for, delvist på grund af skam.

Både informanterne og fagpersonerne kom ind på vigtigheden af at fortælle højt om det overgreb kvinderne er blevet udsat for. Dengang, under spiralkampagnen, havde kvinderne en følelse af, at de ikke var i en position til at kunne sige fra og var ”uden” en stemme (Klint og Petersen 2022). Ifølge fagpersonerne var den store autoritetstro til de danske læger og statslige institutioner en af årsagerne til, at de berørte kvinder ikke sagde fra, hvilket blev forstærket af en følelse af underdanighed som følge af systematisk undertrykkelse. Nu, efter offentliggørelsen af spiralsagen, har de berørte kvinder fået det talerør, der indtil da ikke har eksisteret.

Som tidligere nævnt har nogle af de berørte kvinder, ifølge Elisibannguaq, ikke mod til at åbne sig op om deres oplevelse. Derfor har offentliggørelsen af spiralsagen motiveret hende til at fortælle højt om hendes oplevelse, også på vegne af de andre berørte kvinder. Offentliggørelsen vil ifølge Nivi, give de berørte kvinder en følelse af, at de ikke skal føle skyld, og en følelse af, at de kom til jorden for at fortælle deres historie højt, således sager som spiralkampagnen ikke sker igen. De berørte kvinders fortællinger vil være med til at belyse og klarlægge hvilke overgreb de har været udsat for, og dette vil måske give en anledning til, at den danske stat påtager sig ansvaret og giver de berørte kvinder en officiel undskyldning.

Jeg har som studerende og undersøger af dette specialeemne undret mig over, hvorfor spiralsagen ikke fik den store offentlige opmærksomhed, da den for første gang blev omtalt i artiklen af Sermitsiaq.AG, med overskriften ”Spiral som prævention: Det føltes som overgreb” (NN (u.f.): 2019). I forbindelse med interviewet med forskeren (fagperson (2)), har jeg fået svar på dette undrende spørgsmål. Der er ganske enkelt mangel på kilder om spiralkampagnen her i Grønland. De grønlandske nyhedsmedier, har beklageligvis ikke ressourcer til at lave den slags graverjournalistik, som de danske journalister bag podcasten, Klint og Petersen, har udført. De kilder som journalisterne Klint og Petersen har arbejdet med, befinder sig i arkiver i Danmark (Klint og Petersen 2022). Det vil derfor betyde, at de grønlandske journalister skal have både tidsmæssige og økonomiske ressourcer til dels at rejse, dels at fremskaffe sig formelle godkendelser og adgang til kilderne, og til at bruge den nødvendige tid til at arbejde mere dybdegående med spiralsagen.

I perspektiveringen redegjorde jeg for rapporten om tvungen prævention og steriliseringer iblandt First Nations og Inuit kvinder i Quebec, Canada (Basile og Bouchard

2022). Det var bemærkelsesværdigt at finde ud af, hvor mange ligheder der er mellem dét, som kvinderne i Canada og de grønlandske kvinder har været udsat for. Både spiralkampagnen i Grønland og de tvungne steriliseringer i Canada er begge bekræftet som underbelyste. Konsekvenser af overgrebene har mange paralleller hos berørte kvinder i begge lande. En fællesnævner for begge lande, er den manglende samtykke fra de berørte kvinder, samt forskelsbehandlingen og generaliseringen af kvinderne og deres anseelse som værende uegnede til selv at administrere p-piller (Basile og Bouchard 2022, Klint og Petersen 2022). På baggrund af generaliseringerne af kvinderne har både Canada og Danmark legitimeret statens kontrol over kvindernes fertilitet, ved at tage udgangspunkt i ”familieplanlægningsprogrammer”, med det formål at nedsætte fødselsraten, for dermed at undgå samfundsudgifter til de ”for mange” børn af de oprindelige kvinder (ibid.).

Jeg har i teoriafsnittet beskrevet værker af Frantz Fanon (Fanon 1952, 1960), Gayatri C. Spivak (Spivak 1988) og E. J. R. David (David 2014), der alle refererer til kolonialismen og postkolonialismen. Disse værker har givet mig et indblik i, i hvor meget kolonialistiske træk og praksisser kan påvirke et individ eller et samfund, selv i en postkolonial periode, hvor kolonialismen ellers formelt er afsluttet. Værkerne har givet mig indsigt i, hvad kolonialistiske praksisser er, eksempelvis at udøve magt og kontrol over en befolkning eller en gruppe. At man gennem magt og kontrol opretholder en dominans over de undertrykte, gennem sprog, uddannelsessystemer, kulturelle institutioner og i dette tilfælde, sundhedsvæsenet. Disse værker har belyst, hvordan kolonimagter kan etablere politisk kontrol over de koloniserede, ved at indføre styringsstrukturer, i dette tilfælde specifikt ved at styre kvindernes evne til at reproducere sig. Dette resulterer i undertrykkelse af kvindernes rettigheder og ejerskab over egen krop. Dét, at betragte de berørte kvinder som underlegne, og dermed undertrykke dem - både de grønlandske kvinder i Grønland og Inuit og First Nations i Canada, viser et racistisk præg. Efter grundigt studium af værkerne af Fanon, Spivak og David, er jeg blevet overbevist om, at spiralkampagnen kan betragtes som et kolonialistisk træk. Ifølge Fanon, Spivak og David, kan kolonialismen medføre dybdegående konsekvenser for de berørte samfund, og i alle deres værker diskuteres, hvordan kolonialismen ofte indebærer uretfærdighed, diskrimination, racisme samt intersektionalitet. Handlinger som disse begreber omfatter, er nøjagtigt det, de berørte kvinder beretter at have oplevet i forbindelse med spiralkampagnen. Hvilket besvarer problemformuleringens spørgsmål om, hvorvidt spiralkampagnen var et kolonialistisk træk.

Det overgreb som de berørte kvinder er blevet udsat for, har haft væsentlige konsekvenser. I forbindelse med specialeskrivningen, har jeg fået forståelse for, hvor meget en officiel undskyldning fra staten kan have af betydning for de berørte kvinder. "Undskyld" er ikke bare et ord, men kan, som psykologen Nivi sagde, også have en symbolværdi. Gennem denne undersøgelse er der fremkommet beviser for uretfærdig behandling af de berørte kvinder, hvilket rejser spørgsmål om behovet for en anerkendelse af disse uretfærdigheder, med en officiel undskyldning. Undskyldningen kan have forskellige betydninger for de berørte kvinder. Undskyldningen kan betyde, at de berørte kvinders smerter og lidelser i forbindelse med overgrebet anerkendes, som kan give de berørte kvinder en følelse af, at de bliver taget alvorligt. Ifølge Nivi, har spiralkampagnen også medført en følelse af lav selvværd hos de berørte kvinder, grundet overgrebet. Undskyldningen kan bidrage til, at kvinderne kan genoprette en følelse af værdighed og respekt, som måske er blevet krænket i forbindelse med den uretfærdige behandling under spiralkampagnen. Ligeledes kan en undskyldning være med til at genopbygge den selvtillid, som de berørte kvinder eventuelt har mistet. At få en undskyldning kan også føre til en følelsesmæssig lettelse hos de berørte kvinder. Endelig kan en officiel undskyldning signalere, at den ansvarlige part, i dette tilfælde den danske stat, er opmærksom på sit ansvar og er villig til at påtage sig af konsekvenserne for sine overgreb på de berørte kvinder.

Postscriptum

Jeg vil slutte af med en opfordring og et håb om, at dette speciale på sin egen måde bidrager til at understrege vigtigheden af, at spiralkampagnens berørte kvinder modtager den officielle undskyldning og økonomiske erstatning, som de ønsker og fortjener. Ingen fortjener at blive udsat for den behandling, som de berørte kvinder har været igennem.

Litteraturliste

AU (Aarhus Universitet)

Metodeguiden: Informeret samtykke. (<https://metodeguiden.au.dk/informeret-samtykke>) [19.12.2023 sidste besøgsdato]

Basile, Suzy & Bouchard, Patricia

2022 *Free and informed consent and imposed sterilizations among First Nations and Inuit Women in Quebec.* Québec: FNQLHSSC 2022

Brinkmann, Svend et.al.

2020 Fænomnologi. I: Svend Brinkmann, Bo Jacobsen & Lene Tanggaard (red.). *Kvalitative metoder – En grundbog.* Hans Reitzels Forlag. 281-308.

Brinkmann, Svend & Tanggaard, Lene

2010 Interviewet: samtalen som forskningsmetode. I: *Kvalitative Metoder: En grundbog.* København: Hans Reitzel.

Conrad, Sebastian

2012 *Kolonialisme og postkolonialisme: Nøglebegreber i den aktuelle debat.* [upubl. oversættelse af Sebastian Conrad: "Kolonialismus und Postkolonialismus: Schlüsselbegriffe der aktuellen Debatte". *Aus Politik und Zeitgeschichte.*

David, E. J. R.

2014 *Internalized Oppression: The Psychology of Marginalized Groups.* New York: Springer 2014. 1-23.

DDO (Den danske ordbog)

Terror. (<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=terror>)
[23.12.2023 sidste besøgsdato]

Kampagne. (<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=kampagne>)
[29.12.2023 sidste besøgsdato]

1.a Underbelyst. (https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=underbelyse&etry_id=12004706) [05.01.2023 sidste besøgsdato]

Dini, Rachele

2017 *An Analysis of Frantz Fanon's Black Skin, White Masks.* New York/London: Routledge 2017. 9-19, 35-43.

Fanon, Frantz

1952 *Black Skin, White Masks.* New York: Grove Press 2008 [1952].

Fanon, Frantz

1960 *Fordømte her på jorden.* København: Rhodos 1968 [1960].

Gulløv, Hans Christian

2017 *Grønland: Den arktiske koloni.* Forfatterne og Gads Forlag A/S: 2017.

GS (Grønlands statistik)

2022 *De laveste fødselstal siden 2. verdenskrig. Figur 3. Antal levendefødte, 1945-2022.* (<https://stat.gl/dialog/main.asp?lang=da&sc=BE&version=202201>)
[26.12.2023 sidste besøgsdato]

Hansen, Klaus George

2017 *Fra passiv iagttager til aktiv deltager.* Århus: AKA Print A/S 2017.

Hastrup, Kirsten et. al.

2011 *Kulturanalyse – kort fortalt.* Frederiksberg C: Samfundslitteratur, 2011.

Hermann, Anne Kirstine

2021 *Imperiets børn – Da Danmark vildledte FN og Grønland for at beholde sin koloni.* Lindhardt og Ringhof.

Holck et.al.

2022 Staten vil undersøge systematiske spiralopsætninger og andre overgreb. I: Nadja Filskov, Kathrine Storgaard Carlsen, Maria Ventegodt og Louise Holck (Red.). *Menneskerettigheder i fokus – Beretning til Inatsisartut 2021-22.* Institut for Menneskerettigheder. 5-11.

Ilisimatusarfik

2023 *Udredning.* (<https://da.uni.gl/forskning/udredning/>)
[18.12.2023 sidste besøgsdato]

Klint, Celine & Petersen, Anne Pilegaard

2022 Spiralkampagnen. I: Rune Sparre Geertsen (red.). *Danmarks Radio (DR).* 6. maj 2022 (<https://www.dr.dk/lyd/p1/spiralkampagnen-3510654808000>)
[18.12.2023 sidste besøgsdato]

LLU (Loma Linda University)

Lippes Loop. (<https://cdm.llu.edu/digital/collection/p17224coll14/id/117/>)
[28.12.2023 sidste besøgsdato]

Lynge, Aviâja Egede

2010 Den bedste koloni i verden. I: Kelly Berthelse, Ivalo Frank, Julie E. Hardenberg, Isle Hessner, Bolatta S. Høegh, Inuk S. Høegh, Jessie Kleemann, Kuratorisk Aktion, Mikisoq H. Lynge, Iben Mondrup, Angu Motzfeldt, Nanna À. Nikolajsen og Lars Skinnebach (red.). *Kuuk.* København: BKS Garage. 66-73.

NWAC (Native Women's Association of Canada)

2011 *Aboriginal Lateral Violence.* (<https://www.nwac.ca/assets-knowledge-centre/2011-Aboriginal-Lateral-Violence.pdf>) [18.12.2023 sidste besøgsdato]

NN (u.f.)

2017 Vigtige begreber. *Tidsskriftet Marronage.* 2: 8-11.

NN (u.f.)

2022a Ofre for spiralkampagne får nu hjælp. *Naalakkersuisut.gl*. 2. juni 2022
(https://naalakkersuisut.gl/nyheder/2022/06/0206_spiralkampagne?sc_lang=da)
[12.12.2023 sidste besøgsdato]

NN (u.f.)

2022c Danmark og Grønland indgår aftale om udredning af ”Spiralsagen”. *Indenrigs- og sundhedsministeriet.dk*. 30. september 2022
(<https://sum.dk/nyheder/2022/september/danmark-og-groenland-indgaar-aftale-om-udredning-af-%E2%80%9Dspiralsagen%E2%80%9D>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

NN (u.f.)

2022d BBC 100 Women 2022: Hvem er på listen? *BBC.co.uk*. 6. december 2022
(<https://www.bbc.co.uk/news/resources/idt-75af095e-21f7-41b0-9c5f-a96a5e0615c1>)
[12.12.2023 sidste besøgsdato]

Olsen, Tupaarnaq Rosing

2016 *I Skyggen af Kajakerne – Grønlands politiske historie 1939-79*. TUPAARNAQ Publishing 2016.

OSF (Open Society Foundations)

2011 Against Her Will: Forced and Coerced Sterilization of Women Worldwide. *Open Society Foundations*. 4. oktober 2011
(<https://www.opensocietyfoundations.org/publications/against-her-will-forced-and-coerced-sterilization-women-worldwide>) [18.12.2023 sidste besøgsdato]

Quinn, Riley

2017 *An Analysis of Frantz Fanon's The Wretched of the Earth*. New York/London: Routledge 2017. 9-17, 29-43.

Riach, Graham K.

2017 *An Analysis of Gayatri Chakravorty Spivak's Can the Subaltern Speak?* New York/London: Routledge 2017. 9-47.

Said, Edward

2006 [1978] Orientalism. I: Bill Ashcroft, Gareth Griffiths og Helen Tiffin (red.): *The Post-Colonial Studies Reader*. London/New York: Routledge 2006. 24-27. [1978]

Socialstyrelsen

Tusaannga og Rejseholdet for voksne.
(https://socialstyrelsen.gl/4_tilbud_til_borgerne/tusaannga?sc_lang=da)
[18.12.23 sidste besøgsdato]

Stetoskop.dk

Spekulum. (<https://stetoskop.dk/shop/sem-spekulum-4564p.html>)
[02.01.2024 sidste besøgsdato]

Thorne, Barrie

1980 "You Still Takin' Notes?" Fieldwork and Problems of Informed Consent. I: *Social Problems*. 27(3): 284-297.

UAA (University of Alaska Anchorage)

E. J. R. David (<https://www.uaa.alaska.edu/academics/college-of-arts-and-sciences/departments/psychology/faculty/david.cshml>) [18.12.23 sidste besøgsdato]

Zahavi, Dan

2014 Fænomenologi. I: Finn Collin og Simo Køppe (red.). *Humanistisk Videnskabsteori*. København: Lindhardt og Ringhof Forlag A/S. 187-222.

Litteraturliste: Artikler fra Sermitsiaq.AG og KNR.gl

Holm, Mads Malik Fuglsang & Lyng, Mads

2022 Mimi Karlsen: Udredning af spiralkampagnen vil gavne mange. *KNR.gl*. 2. oktober 2022

(<https://knr.gl/da/nyheder/mimi-karlsen-udredning-af-spiralkampagnen-vil-gavne-mange>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

Hyldal, Christine

2022 Naalakkersuisut ønsker udredning om spiralkampagnen: Vil have møde med Danmark. *KNR.gl*. 16. maj 2022

(<https://knr.gl/da/nyheder/naalakkersuisut-%C3%B8nsker-udredning-om-spiralkampagnen-vil-have-m%C3%B8de-med-danmark>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

Krebs, Lind Martine

2021 Staten tog min mødom. *Sermitsiaq.AG*. 30. juni 2021

(<https://sermitsiaq.ag/node/230318>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

Kristensen, Kassaaluk

2022a Naalakkersuisut tager afstand fra Spiralkampagnen. *Sermitsiaq.AG*. 15. maj 2022

(<https://sermitsiaq.ag/node/237269>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

Kristensen, Kassaaluk

2022b Håndslag: Grønland og Danmark igangsætter historisk udredning. *Sermitsiaq.AG*. 9. juni 2022

(<https://sermitsiaq.ag/node/237765>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

Kristensen, Kassaaluk

2022c Spiralsagen: Disse forhold skal undersøges. *Sermitsiaq.AG*. 30. september 2022

(<https://sermitsiaq.ag/node/239882>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

Møller, Greve Ann-Sophie

2022 Naja Lyberth efter spiralkampagnen: Det får mit hjerte til at bløde. *KNR.gl*. 17. maj 2022

<https://knr.gl/da/nyheder/naja-lyberth-efter-spiralkampagnen-det-f%C3%A5r-mit-hjerte-til-bl%C3%B8de>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

Møller, Ann-Sophie Greve

2023 Kvinder fra spiralskandalen kræver over 20 millioner kroner i erstatning fra Danmark. *KNR.gl*. 1. oktober 2023

<https://knr.gl/da/nyheder/kvinder-fra-spiralskandalen-kræver-over-20-millioner-kroner-i-erstatning-fra-danmark>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

NN (u.f.)

2019 Spiral som prævention: Det føltes som overgreb. *Sermitsiaq.AG*. 19. april 2019

<https://sermitsiaq.ag/node/213039>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

NN (u.f.)

2022b Spiralsagen vækker opsigt i udlandet. *Sermitsiaq.AG*. 16. juni 2022

<https://sermitsiaq.ag/node/237886>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

Veirum, Munk Thomas

2022a Politiker: Spiral-kampagne var folkemord. *Sermitsiaq.AG*. 10. maj 2022

<https://sermitsiaq.ag/node/237182>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]

Veirum, Thomas Munk

2022b Kraftige reaktioner på spiral-sag: Uhyggelig og skamfuld. *Sermitsiaq.AG*. 11. maj 2022

<https://sermitsiaq.ag/node/237192>) [12.12.2023 sidste besøgsdato]